

פרשה שישית: נקופת הלב

שגגה העולה מן הכתוב

ויהי אחר הדברים האלה ותישא אשת־אדוניו את־עיניה אל־יוסף, ותאמר — כל העולם יודע, מה אמרה, לפי הכתוב, מות־אֶסֶר־אֶנֶת המכונה אשת־פטיפרע בעת אשר „נשאה” עיניה אל יוסף, פקיד־הבית הצעיר אשר לאישה, ואין אנו רוצים ואין אנו רשאים להכחיש, שאמנם כן דיברה מקץ ימים רבים, שאמנם באותה לשון ישירה עד־אימה השתמשה, בלי כל מליצת עקיפין, ממש במלים המיוחסות לה במסורת, ובאותו אורח בלתי־אמצעי, כאילו מדובר היה במין הצעה של פריצות תוקפנית, קרובה כביכול אל אופייה של אשה זו, הצעה שהיא פטורה מכל צורך־מאמץ, ולא בזעקה מאוחרת, הבוקעת ממצוקת נפש־ובשר, כי כלו כל הקצין. ראוי שנודה גלויות, נבעתים אנחנו מפני צימצומה המקוטע של מסירת־ידיעה כגון התעודה שלפנינו, שאינה יוצאת ידי חובה כל־שהיא כלפי דיקדוקי דיקדוקיהם המרים של החיים, ורק לעיתים רחוקות הרגשנו בחריפות שכונו את העוולה הנעשית לאמת על־ידי מעשה־קיצוץ וקצירת־האומר. ואל־יעלה איש על דעתו, כי אטומות אזנינו כלפי הדופי המרחף עלינו, בין בדיבור מפורש ובין בשתיקה של אדיבות, בגלל כל אורח הרצאתנו וזיכוחינו עם סיפור־המעשה המקורי. לאמור, כלפי הטוענים, שלשונו הנמרצת של המקור הקדמון — אין למעלה ממנה, ולפיכך כל עבודתנו הממושכת אך עמל־שווא הוא, ולא להועיל. אולם נשאלת השאלה: מאימתי חייב הפירוש להתחרות עם הכתוב? ועוד זאת: כלום לא מן הראוי הוא שנייחס להסברת ה„אֵיך” אותה הדרת כבוד וחשיבות שאנו נותנים למסורת ה„מה”? יתר־על־כן, האם לא ממקור ה„אֵיך” מתמלאים החיים בראש־לכול? חייבים אנו להזכיר שוב את העובדה שכבר הוזכרה פעם לעיל, כי בטרם סופר הסיפור בראשונה, הן סיפר הוא את עצמה, משמע בדיוק מדויק המיוחד אך לרב־אומן זה בלבד, הנקרא „חיים”, ואין כל תקווה וסיכוי, שיוכל כל מספר אחר להשיג אי־פעם את מידת־דיוקו. אין ביכולתו של מספר אחר אלא להתקרב אל החיים באם ישרת את ה„אֵיך” ביתר־שקידה מאשר גילה בעל־ראשי־היתבות העוסק ב„מה”. אולם מעולם לא היתה הנאמנות הפרשנית מוצדקת יותר מאשר במקרה זה, בענייניה של אשת פטיפרע ובעניין הדיבור שהוציאה כביכול מפיה בפשטות כזו, כעדותה של המסורת.

התמונה, שאנוסים אנו, או שנפתים אנו על־כורחנו לצייר לעצמנו על אדוניתו של יוסף, התמונה שציירו לעצמם למעשה — כפי שחוששים אנו — חוגים רחבים בעולם, מוטעית היא כל־כך, שכל המחזיר אותה אל יושרה באמונה, מגלגל על עצמו זכות בשכר שירותו לנוסח הקדמון — בין שיהיה זה כינוי לפסוק שנכתב בראשונה ובין שיהיה מרמז אל החיים המספרים את עצמם. אותה תמונת־סלף, המתארת חוסר־מעצור שבתאוה ורוח־פיתוי שלא תדע בושת, על־כל־פנים אינה עולה בקיט אחד עם כל אשר שמענו, בשעה שהקשבנו יחד עם יוסף, בבית־הגינה, אל הדברים היוצאים מפי תואי הזקנה, שהדרת השיבה חופפת עליה, בשעה שדיברה על ה„בנאה“ וגילתה יותר מטפח מחייה הממשיים. „גאה“ היא, אמרה עליה אמו של פטיפרע, והוסיפה, שאין היא מוכנה לבוא עליה בגידופות ולהכלימה בכינוי „אוזהה“ „גאיונה“ קראה לה תואי „נוירת־הלבנה“ ו„פרושה“, אשר כל עצם טיבה מפיץ ריח מריר כגון עלי ההדסים. האם כזאת תפתח פיה ותדבר בנוסח שיחסה לה המסורת? ואף־על־פי־כן, כה דיברה; מלה במלה, וגם חזרה ודיברה כך בשעה שגאוותה נשברה מחמת להט־היצר, — הננו מסכימים כבר לאשר את הדבר. אבל, המסורת נמנעת להוסיף ולספר, כמה זמן עבר עד שביטאה את הדברים וכמה ימים היתה מוכנה לטרוף את לשונה בשיניה לבל תבטא אותם. היא נמנעת להוסיף, שאשת פטיפרע נשכה את לשונה בבדידותה, בפועל ממש, פשוטה־כמשמעה, בטרם תעלה על דל שפתיה, בלימלוס מחמת מכאוביה, את המלה שהכתימה אותה כאשת־פיתויים עד עולם. כאשת־פיתויים? אשה, אשר פגעים כפגיעה באוה, נעשית מן־הסתם אשת־פיתויים — הפיתוי הוא הצד הבולט ותופעתה החיצונית של הפורענות הפוקדת אותה; הטבע — הוא הנותן בעיניה ברק מתוק יותר מכל אגלי־הבחל, הוא המלמדה אומנות התלבושת המעמיקה את רושמה, והוא המגביר את אודם שפתותיה בנועם שובה־לב יותר מכל שרק והוא המעטיר עליהן שחוק נלבב־רבי־המשמעויות; הוא המדיח אותה להתלבש ולהתקטט במגמה מחושבת של תמימות ערמונית, המושך זירחן תכליתי על תנועותיה והמטביע על יצורי־גווה, עד כמה שדמותה מרשה זאת, ולעיתים גם למעלה מזו, את חותם החדווה המיוחלת. פירושו ומדרשו של כל זה — מלכתחילה ומעיקרו — אינו פחות מאשר הגידה האדונית ליוסף בסופו של דבר. ואולם, האם ראויה היא, אשר כל אלה מתרחשים בה מבפנים, שנטיל עליה אחריות? האם היא המחוללת את הכול ל־מעשה־שטן? יתירה מזו: כלום ידעת היא בכלל על העניין — כלומר, ידיעה אחרת לבד סבל ייסוריה, הפורץ חוצה בחמדה מקסימה? קיצורו, הכי משום שנהפכו עליה פיתוייה, כבר נעשתה אשת־פיתויים?

ראשית־כול הן יחולו איראלה שינויים באופיו ובצורתו של כל פיתוי בתוקף מוצאה וחינוכה של נקופת־הלב. כנגד ההנחה, שלפיה התנהגה מות־א־נ־ת, המכונה בחוג המשפחה אָנִי או אָנִתִי, בהיותה במצב של נקופת־הלב, כמופקרת, מעיד בית־אבותיה, שאצילותו היתה לעילא ולעילא מכל אצילות. הדבר אשר ניתן בצדק למונת־כאף ישר־הדרך, מן־הדין שיינתן לאשה, שהשפעתה על חיי יוסף

היתה מסוג אחר לגמרי: משמע, מן־הדין הוא, שנספר על מוצאה את הפרטים החשובים ביותר.

איש לא ישתומם בשומעו, שרעייתו של פטיפרע, נושא־המניפה, לא היתה בתו של מוזג־שיכר או סבל גורר־אבנים. היא נולדה במשפחה של נסיכי־מחוז, מגזע־שועים רם ועתיק, אס־כי ימים רבים עברו מאז ישבו אבות־אבותיה, בחזקת רוזנים ראשי־שבט ובעלי אחוזות נרחבות, באחד ממחוזות מצרים התיכונה. בעת ההיא נשאו מושלים זרים צאצאי רועים אסייתיים, היושבים בצפון, את עטרתו הכפולה של רע, ונשיאי וָאָת בדרום היו כפופים לפולשים במשך מאות שנים. אבל תקיפים קמו להם, סקנר־רע ובנו פֶאָמס, שמרדו במלכי־הרועים ונלחמו עמם בעז, וגאוות־כבודם מצאה לה עידוד בעובדה שהמושלים יריביהם — בני עם לועז המה. וגדולה מזו, אחיו של פֶאָמס, יעחמס הגיבור, התקיף וגם לכד את בירתם הבצורה של בני־הנכר, היא העיר עֶרִית, ואותם גירש כליל מן הארץ, אשר שוחררה מעתה, כלומר, נכבשה למשחרר ולביתו, שהתמלך במקום הרודים הזרים. לא כל רוזני המחוזות רצו לראות ביעחמס הגיבור את משחרר הארץ, ולהכיר, כי אכן שלטונו הוא הוא החירות, כפי שתבע המנצח. כמה מהם נגהו אחרי המושלים הזרים בעֶרִית, מטעמים ונימוקים הידועים להם, ומבכרים: זיו להישאר כפופים לרועים תחת אשר ישוחררו על־ידי אחד משלהם, ולא עוד, אלא גם אחרי גמר גירוש הערצים ששיעברו אותם שנים רבות. קשרו קשר אחדים מרוזני המחוזות הללו, שלא אבו לקבל את החופש, התקוממו על המשחרר, וכפי שנרשם בתעודות העתיקות, אָספו את המורדים כנגדו, עד שאנוס היה עוד להכותם ולהכריעם בשדה הקרב, בטרם תיכון החירות. ממילא מובן, שהסוררים הפסידו את כל אחוזותיהם. אבל בדרך־כלל היה זה מנהגם של המשחררים מנזא: ליטול לעצמם את כל־אשר לקחו מידי הזרים; ובכך החל תהליך, שהגיע אמנם בתקופת סיפורנו למצב של התקדמות רבה, אך לא הסתיים עדיין, אלא עתיד היה להשלים את התפתחותו בהמשך הקורות הללו — דהיינו, תהליך הפקעת רכוש הקרקעות שבידי אצולת־המחוזות העתיקה והעברת כל אחוזותיה לרשות הכתר, שנעשה מעתה בעל־קניין יחיד על אדמת הארץ, והוא שהחכיר אותה בשכר המס שהעלו לו או שהעניקה מתנה לבתי המקדש או לרואי־פני־המלך, כפי שנתן פרעה לפטיפרע את אי־הפירות הנודע. או נהפכו בתי־האבות של רוזני המחוזות לאצולת פקידות וצבא, לפמליית פרעה, ובני בניהם היו לאנשי ממשלתו ולשרי גדודיו.

כן התגלגלו הדברים גם במשפחתה של מות ובכית אבותיה האצילים. אדוניתו של יוסף היתה מזרע זרעו של רוזן־המחוז הנודע תתי־ען, ש־אסף את המורדים בשעתו, והמלך הוכרח לנצחון תחילה במלחמה, בטרם יודה, כי אכן משוחרר הוא. אבל פרעה לא נטר איבה לניניו ולנכדיו של תתי־ען. המשפחה עמדה בגדולתה וברום־מעלתה, והעמידה מקרבה מצביאי צבא, רבי־ממשלה ושמורי בתי־האוצר למדינה, שרי־טבחים לחצר, שרי־מרכבה ראשונים ופקידי בית־המרחץ לפרעה, ואחדים מצאצאיה זכאים היו אפילו להתקרא בשמם העתיק

ובכינוי רוחן-המחור, דהיינו, באם נתמנו ראשי שלטונות בערים גדולות, כגון מופ ותיני, כך היה אביה של אַנִי, ושמו מעי-סאחמת, מכהן במשרת נשיא-העיר בואסת, דהיינו כאחד משני הנשיאים; כי הראשון היה ממונה על עיר החיים והשני על עיר המתים שבמערב, ומעי-סאחמת שימש נשיא עיר-המערב. בכהונה זו היה חי, אם נדבר בלשונו של יוסף, במעלה נאה, כאדם היכול לסוך את בשרו בשמן ששון בלי ספק — הוא וכל ביתו, וכן אַנְתִי, בתו יפת-התואר, גם אם לא היתה נסיכת-מחוז בעלת אחוזות, אלא רק בת פקיד בן הדור החדש. על-פי הגורל אשר יעדו לה אבותיה העירוניים, אנשי האצולה העירונית, אפשר ללמוד כהלכה את התמורות שחלו בהלך-רוחה של המשפחה מימות האבות הקדמונים. באשר השיאו את ילדתם האהובה, כמובן, למען יתרונות חצרוניים גדולים, עוד בגיל ילדותה הרכה, לפטיפרע בן חוּאִי ותוּאִי שנועד למעמדו של כהונתו, הוכיחו ברורות, שחוש-הפריון המיוחד לאבותיהם הנטועים באדמתם ומושרשים בקרקע, נתרופף כבר במידה רבה ברוח הזמן החדש.

מות היתה תינוקת בשעה שהחליטו על גורלה ממש כדרך שהחליטו מולידיה של פטיפרע, חורשי התחבולות, על התינוק המפרכס, בשעה שהקדישוהו למעמד של חצרונות בארמון האור. תביעות המין שלה, שמהן התעלמו כליל, אותן תביעות ססמליהן הן האדמה המשחירה מתחת לפני המיים והירח דמוי-הפיצה, מקור כל חיי-חומר, רדומות היו בקרבה, אילמות, בלי תודעה על קיומן, ובלי להרים אף קול מחאה דק-מן-הדק כנגד ההכרעה שחיבה עגוה והכחשת החיים שימשו בה בערבוביה. היא היתה קלה, עליזה, נוהרת, חופשית. היא היתה כשושנת-האגם השחה על פני המיים ומחייכת נוכח נשיקות השמש, בבלי דעת, שגבעולה הארוך מושרש בטיט המעמקים הכהים. הניגוד בין עיניה לבין פיה לא היה עוד קיים אז; היפוכו — תואם ילדותי, חסר-משמעות, היה שורר בינם, הואיל ומבט-הפגה הנרהב שלה לא ידע מאומה על החומרה העשויה להקדיר אותה, בעוד שפיתולי שפתותיה המיוחדים, עם הזוויות המעמיקות, היו עדיין פחות ברורים בצורתם. הפרת התואם שביניהם התחוללה אט אט, רק בהמשך שנות חייה בחזקת נזירת-הלבנה ואשת-כבוד ליד חצרון-השמש, לאות ולמופת, ככל-הנראה, שהפה הנהו איבר וכלי-שרת מקושר ומחובר אל הכוחות-שלמטה יותר מן העיניים.

אשר לגופה, הן הכול ידעו אותו לפי גזרתו ולפי כל תכונות יופיו, הואיל ו, האוויר הארוג, אותו מטוה-הידור ענוג כהבל וכשיראין אשר לבשה, חשף כל תרוקו שבו לעין-כול, כמנהג המדינה. אפשר לומר, כי לפי עיקר-מהותו תואם היה עם הפה יותר מאשר עם העין; מעמד-הכבוד לא עצר את פריחתו, ולא כבל את ליבלו, — עם השדיים הקטנים והמוצקים, העורף והגב העדין, הכתפיים הענוגות והזרועות המחוטבות לנוי והרגליים הדקות באצילותן, שקויהן העליונים התקמרו בנשיות מושלמת כלפי היריכיים ואגן החלציים, היה זה גוף-אשה מצטיין בחן ונדע ברבים: העיר ואסת לא ידעה גוף הראוי לתהילה יותר ממנו, ואך דרך-הטבע היתה בתגובתם של בני-האדם, אשר למראה כזה עלו

בלבם ציורי הלום קדמוניים-חמודים, תמונות הראשית והטרם-ראשית, תמונות המצטרפות אל דמות ביצת-הירח של המוצא הראשוני: תמונת בתולה נהדרת, שבעיקרה — בעיקר הלחלוחי במעמקים — לא היתה אלא אווה-האהבה עצמה בדמות נערה-בתולה, אשר אל חיקה מתרפק ברבור מפואר בריפרוף כנפיו הפרושות, והוא אֵל אדיר-ענוג בנוצת-כשלג המודקק במעשה-האהבים לנו המופתעת הפתעה עתירת-כבוד, למען תלד את הביצה...

אכן, דמיונות קדמונים כאלה הבהיקו בנפש בני ואֶסת, במקום מסתריהם האפולוויים, מדי ראותם את בת-נוגה דמותה הנוהרת של מות־אֶס־אֶנת, אף-על-פי שידעו ידוע את מעמד כבוד הליכותיה של האשה, שהיה טהור כזויר-הלבנה ואותותיו ניכרים במבט-עיניה החמור. ידוע ידעו, כי העיניים הללו מעידות עדות מוסמכת על צבינה ודרכה, יותר מן הפה, שאמנם שונה היה ביטוילו ונכון לחייך בהסכמה כלפי עיסוקו המלכותי של הברבור; וידוע היה להם, שגוף זה לא בקבלת ביקורי האֵל מצא את רגעיו העילאיים, סיפוקיו ומילוי משאלותיו, אלא רק בעת הזדקרותו נוכח אמוֹן־רַע במחול הפולחן, בליווי קול הקרקשים. הקיצור, הבריות לא היו מרננים אחריה; שמועות זדוניות לא נמסרו מפה לאוזן על-דבר האשה, ולא הוחלפו קריצות עיניים, שהיו אולי מוצאות אישור בשפתותיה, אך מבטה הוקיע את כובן. אכן, שגנו כחרב לשונם בדברי רכילות על אחרות, שהיו נשואות ביתר ממשות מאשר נכדתו של תתי־ען, ומכל-מקום היה מנהגן, כפי השמועה, רופף יותר בעסקי-צניעות, מהן גם גבירות החבורה הקדושה וגם נשי הרמונו של האֵל, כגון רַע־נַע־נותית אשת אביר-הרועים, — על אודותיה ידוע היה משהו, אשר אביר-הרועים של אמוֹן לא ידע או לא רצה לדעת, ידועים היו דברים שונים, והבריות התלוצצו בהנאה מרובה מאחורי אפיריונה או מרכבתה, וכן מאחורי מרכבות אחרות. אולם על הראשונה לימין פטיפרע, ראשונה וכביכול אמיתית, לא היה ידוע כלום בעיר נוא, והכול היו בטוחים כי אין גם דבר שאפשר היה לדעתו. היא — חשובה היתה כקדושה, פירוש, כנזירה וכפרושה, בבית פטיפרע ובחצרו, וכן מחוץ לבית, ועובדה זו כבדת משקל היא, נוכח תאוות הליצנות הנטועה באנשי המקום מטבע בריאתם.

תהא הדיעה המקובלת בקהל-הקוראים ככל-אשר תהיה — אנחנו לא ראינו חובה לעצמנו לדרוש ולתור במנהגי חיי מצרים, ובייחוד בדרכי עולם-הנשים וחברת-הגבירות דנא־אמוֹן: במנהגים, אשר על-אודותם שמענו מכבר דברים בוטים-חגיגיים, מפי יעקוב הזקן, בקיאותו בהליכות העולם לא היתה נקיה מתערובת של פאתוס מן היסוד האגדי, וראוי שנהיה מסלקים תוספת זו, אם לא נרצה לעסוק בגוומאות. אך ממילא מובן, שדבריו הנעלים לא היו נעדרים אי-אלה יסודות מציאותיים. בקרב בני-אדם, שאין בלשונם מלה ואין בדעתם הבנה למושג החטא, שמתהלכים במלבושי אוויר ארוג, והרגליהם בפולחן החיות והמתים תובעים ומקדמים חדות-בשרים מסויימת, מסתברת מלכתחילה, אף בלי הוכחות וראיות שמתוך הניסיון, אותה קלות-ראש שבמנהגים, שציירה יעקוב במלים נמלצות גבוהה-גבוהה. הניסיון אף התאים לסברא, — אנו קובעים עובדה זו

בסיפוק הגיוני, הרחוק מן הזדון. אילו ביקשנו למנות את פרטי פרטיה של התאמה זו בחייהן של נשי ואסת, או אז חטאנו בסיקור-עין. בעניין זה אפשר למחול הרבה, אך אין להכחיש אלא מעט. אין עלינו אלא להוליך את מבטנו בין רצונותיה, אשת-אביר-הרועים ובין אדם מסויים, תת-מפקד נאה למדי בגדוד שומרי-הראש המלכותי, ונוסף על כך גם בין אותה גבירה נשואת-פנים ובין כוהן צעיר גלוח-הראש מכוהני מקדש ח'נסו, וכבר רמזנו אל יחסים, המצדיקים במידה מופלגת את תיאוריו הציוריים של יעקוב. לא עניינו הוא, להתנשא כמטיפי מוסר, ולחרוץ משפט על ואסת — העיר הגדולה אשר יש בה הרבה מעשרת ריבוא אדם. כלאשר אין לו תקנה בתוכה, הננו מוקיעים. אבל אחת יש בקרבה, אשר בעבורה תיגדע יד-הכותב, אם לא נקייה היא, אשר בעדה ובעד צניעות הליכותיה — עד שלא מעדו קרסוליה בגזירת-אלוה כבמחול-עיוועים — הננו מוכנים לערוב בכבודנו, כבוד-סופר: הלא היא בתו של רוזן-הגליל מעיר סאחמת — מות-אם-א'נת, אשת פטיפרע. ההנחה, שהיא היתה בריית-נאפופים, אשר דיבור הפיתוי המיוחס לה מרחף היה כביכול תמיד על שפתותיה, עד שהותר מפיה בקלות ובעזות-מצח, אינה אלא פרי דמיון מסולף, שחייבים אנו לשקד על הריסתו בכל כוחנו, למען האמת. בשעה שביטאה לבסוף את המלה בלחש, בלשונה המנושכת, כבר לא ידעה את נפשה; היא היתה כבר רחוקה מעצמה מרחק רב, מדוככת מייסוריה, קורבן תאוות נקמתם של כוחות התתונים המניפים עליה שוט שוטף, כי להם ערבה את רוחה והתחייבה במאמר פיה, בעוד עיניה הרמות חשבו להביט אליהם בזילזול צונן.

פקיחת עיניים

ידוע, כי לפי הסכמ-אבות שתוכו רצוף כוונות טובות, מאורשה ונשואה היתה מות כבר בגיל ילדותה הרכה לבן-ח'ואי-ותואי, ועובדה זו ראוי להזכירה כאן שוב לשם סמיכות-העניינים; ועוד, כי מורגלת היתה מאז ומכבר בצורת שידוכה, ולפיכך היה הרגע, בו עלול היסוד הגשמי להורותה שמשוללת היא דבר, צפון עדיין בערפילי הימים הזורמים. לא מן המותר הוא להעיר: לפי כינוייה חדלה איפוא מות מכבר להיחשב בתולה — ומצב זה עמד והתקיים. משמע, בטרם הגיעה באמת לבגרות-עלומים, לכאורה, בהיותה עדיין ילדה רכה, נמצאה כאדונית מפונקת בהרמונו של נשוא-פנים, השוררת על אורחות חיים דשנים, הנישאת על כפיהן של נערות כושיות עירומות, משרתות נכנעות בכניעה פראית, וסריסים כורעים ומשתחווים לפניה בטיפוחים ענוגים, והיא, היושבת לימין בעלה, ראשונה היא בקרב עוד חמש-עשרה יפהפיות מבנות-הארץ, ממעמדות שונים, המבלות את חייהן במותרות, והן עצמן יחדיו אינן אלא צוות של מותרות-ריק ושוא, אביזרים לראוות-עיטורו ולכבודו של בית-הברכה, חברת-אהבים של שר-חצר-המלך שאין בהן משום הנאה לשום אדם. בחזקת מלכה המולכת על

בריות חולמניות ופטפטניות אלה, שעניניהן תלויות בכל זיע גביניה, ומתעטפות ביגון כשהיא מתעצבת אל לבה, וגועות בקירקור קולני בעת שהיא מגלה עליונות, ואגב, מסתכסכות בקטטות אוויליות בגלל אותות-חסד קטנים, חדלי-משמעות, שמראה להן פטיפרע לעת-מצוא, בשבתו ביניהן עם מות-אם-אצ'נת בשעשועי משחק-הטבלה, ושיקויי-ענבר וממתקים מוגשים למסובין: בחזקת כוכבת ההרמון היתה איפוא גם עליונות הבית כולו, אשת פוטיפר במובן הרבה יותר חשוב ונעלה משהיו הפילגשים הללו, משמע, אדונית בפועל-ממש, זו שעלולה היתה להיות אם לילדיה בתנאים אחרים, רעייה, המתגוררת לפי רצונה בחדרה המיוחד, בבית המרכזי (וחדר זה נמצא ממזרח לאולם-העמודים הצפוני, המפריד בין חדרי איש ואשתו, הוא אולם שירות-המקרא של יוסף): — עקרת-בית, המקבילה פני הקרואים במשתאות ובמסיבות המחול והנגינה שעשה פוטיפר, רצה-פרעה, לנשואי-הפנים של העיר נוא, והיא המופיעה יחד עמו במשתאות כאלה בבתי-גבירים אחרים, ובראש-לכול — בחצר המלכות.

חייה היו טרוידים ועתירי חובות-פאר, — אם-תמצא-לומר, חובות הבל-וריק. אך הללו מאפלות את הכוחות לא פחות מן החובות החשובות. מן המפורסמות הוא בתצורות החברתיות השונות, שתביעות חיי החברה והנימוסין, ופרטי פרטיהן המפורזים כגידולי-פרע, מנצלים את כוחות חייהן של הנשים האצילות, עד-כדי כך, שמחמת כל הסרח העודף והטיפלות-שבצורה אין סיפק בידן להגיע כלל אל העיקר, כלומר, אל חיי הנפש והחושים, ולפיכך נהפכת ריקנותו הצוננת של הלב, — שאינו מרגיש חסרון דבר, — לקיום-של-הרגל, שאינו ראוי אפילו לכינוי „עצוב“. בכל הזמנים ובכל האזורים שכיה היה אורח-חולין נשיי זה, חדל-לחלוחית של רגש, ומותר להרחיק לכת ולומר, שמבחינת התופעה הזאת אין חילוק, בין שהיה הבעל, שלידו בילו נשים רמות-מעלה אלה את חייהן, מפקד-גדודים ממשי, ובין שהיה רק בעל תואר-כבוד. נוסח-פולחנו של שולחן התמרוקים יש לו תביעות משלו, ומשפט אחד לו, בין שהוא מכון לשמירת גחלת-תשוקתו של הבעל ובין שהוא משמש לתכלית עצמו, דהיינו, לשם החובה החברתית בלבד. מות, ככל בנות מעמדה, הקדישה לו יום-יום שעות ממושכות. בשעת פעולה זו, כלומר: בדיקדוקי דיקדוקיו של הטיפול בציפורני הידיים והרגליים, המבדיקות כעין הזכוכית; במרחצאות-הניחוח ומלאכת הרחקת השיער והסיכות והעיסויים, שגופה הנאה-בגורתו התמסר להם; במעשי הצביעה והטפטפת העדינים לשיפור עיניה, שפות היו בלא-רהכי עם קשתיתן הכחולה ומאומנות במיני רמיזות ומיצמוצים, אך באמנותה המשוכללת של שפופרת-הפוך ובחוד-המכחול ובשאר אמצעים המושכים מתיקות על מבטן נהפכו לאבני-יקר ולתכשיטי-החן אמיתיים; בתסרוקת שצרה, שהיה כעין שפעה טפופה וגזוזה-למחצה של תלתלים שחורים-להבריק ומפוקסים לנוי באבקת זהב או תכלת, וכן בפיאה הנזכרית העשויה צמות ומחלפות, ומקושטת גדילים ונטיפות-פנינים מצוייצות — בכך, וגם בהתקנת מלבושים כדוק-פרחים בתפירתם הענוגה עם סרטי מחגורת-המיתונים המרוקמת והמגוהצת בדמות-ליריה ושנצות-הכתפיים הערוכים קפלים דקים-מן-הדקים,

ובבכירת עדי הראש, החזו והזרועות שהוגשו על-ידי שפחות העומדות על ברכיהן: בכל אלה — לא מעשה צחוק היתה מלאכת הבנות הכושיות העירומות והסריסים הספרים והנערות התופרות, וגם מות עצמה לא צחקה מעולם באותה שעה, שכן חוסר-זהירות או משגה קל בענייני-דרך-ארץ, עשויים היו לגרום לרכילות בחברה הטובה או לעורר שערוריית-זדונות בחצר-המלכות.

ולהלן — הביקורים בבתי ידידות, שאורח-חייהן דומה לאורחותיה; אליהן היו העבדים נושאים אותה על כתפיים, או שהיתה מקבלת אותן בביתה. ועוד יש להזכיר את שירותה בארמון מרימעת, אצל תני אשת-האֵל, אשר אל פמליית-כבודתה השתייכה מות. — היא נשאה את המניפה ממש כבעלה פטיפרע, וחובתה היתה להשתתף בחגיגות-המיים הליליות, שערכה יולדת-אמון באגם המלאכותי שהותקן מטעם פרעה בגן המלכותי, אשר יופיו היה טובל בצבעים ססגוניים הרושפים מלפדי הזיקוקין המגוונים, פרי המצאה חדשה. ונוספו על אלה — שמה של אֵם האֵל מוזכר לנו את הדבר — אותן חובות-כבוד בעלות המשמעות החסודה שזכרו כבר פעמים רבות, בהן נתגלגלו היסודות החברתיים-ההדרתניים ונכנסו לתחום הרוחני-הכהונתי, החובות ששיוו לעיניה את המבע הזוחל-המחמיר יותר מכל גורם אחר: משמע, משימות שצמחו מסגולות חברותה במסדר-החתחורות, בחזקת אשת-הרמונו של אמון ונושאת קרני-הפרה עם גלגל החמה ביניהן, הקיצור, בחזקת אֵל עראית מפקידה לפקידה. מופלא הוא הסברו של מצב זה, כלומר, באיזו מידה סייעו צד זה ותפקיד זה בחיי אָני לכך, שאדישותה של הגבירה הרמה כלפי הוויות העולם תתגבר וריקנות לבה תישאר שמורה מפני חזירת חלומות ענוגים יותר. הדבר היה קשור בתכונתם התוארית של נישואיה, — אף-כי קשר זה לא היה הכרחי כלל-ועיקר. בית-הנשים של אמון היה רחוק מהיות בית-בתולים. ההתנזרות מתאוות-הבשרים רחוקה היתה מאופייה האלוהי של האֵם הגדולה, שצורתה הגשמית הופיעה באורח חגיגי בדמות מות וחברותיה. המלכה, שגל-האֵל ויולדתו של השמש-היורש, היתה אדונית-חסיתו של המסדר. כמטרונית כיהנה, כפי שכבר הוזכר למעלה, אשת-איש, היא רעיית רב-הנביאים החשוב אשר לאמון, וכל המסדר היה מורכב בעיקר נשים נשואות, כגון אותה רע-נענותית, אשתו של אביר-הרועים (וכאן נעלים עין מהתנהגותה בדרך כלל). כהונתה של מות במקדש היתה אפוא קשורה למעשה בנישואיה רק בכך, שהיא זכתה לכבוד עקב מעלתה החברתית. אולם בנפשה פנימה, ועל דעת עצמה, נהגה כפי שנהג חיאי הצרוד בשעת שיחתו עם אחות-יצועו: היא הסמיכה את מעמדה בחזקת כוונת אל הייחוד שבנישואיה, ומבלי לנסח את הדבר במלים, מצאה גם אמצעים ודרכים לביטוי השקפתה, משמע, כי כשר וישר הוא בחייה של פילגש האֵל, שיהא בעלה הארצי עשוי כצביונו של פטיפרע דווקא; היא ידעה לקרב השקפתה זו אל ריעותיה בחברה ולהכניסה בלבבות, עד שהיתה אפילו נעזרת כך בחיזוק מעמדה, הכולל היו רואות את מעלת-כבודה של מות בחוג החתחורות באור הטרה האלוהית והפרישות; ובזכות זו אולי יותר מאשר בזכות קולה העריב ומחולותיה הנאים הגיעה חרש ליתרון-כבוד, כמעט עד דרגת המטרונית עצמה. היה זה סוף

מעשהו של רצון שבלב, שלבש דמות בעולם וברא לה אותם תנחומי-גמולים, שאליהם ערגה נפשה ממעמקיה האילמים.

אשת-עגבים? אשה שטומאתה בשוליה? באמת, מחשבה של גיחוך! קדושה הדורה היתה מות-אם-א'נת, נזירת-ירח צוננת, וזה-לעולם, שמקורות-אונה אוכלו — במקצתם על-ידי תרבות בעלת תביעות גדולות, ומקצתם על-ידי שנעשו קנייני-המקדש כביכול, ועלו באש גאותה הרוחנית. כך התנהלו חייה בחזקת ראשונתו ויעדתו של פוטיפר, מטופחת לעילא, נישאת על כפיים, מחוזקת בהסתפקותה על-ידי כבוד-הכלל הניתן לה בכריעה-ובהשתחווייה, ונקייה לגמרי, ואף בחלומה, ממיני התשוקות המצטיירות על פיתולי שפתותיה, בקיצור, ממיני התשוקות האווזיות. כי טעות ביד אלה, הסבורים, שהחלום אינו אלא שטח של חירות והפקר, מקום צמיחתם הפרועה של פיצויים כנגד כל דבר המוחרם לאור היום. כל דבר שהוא בחזקת בלתי-נודע בפועל-ממש לאדם הער, כל המנודה ממנר והלאה פליל, גם בחלום לא יכירנו מקומו. הגבול שבין השטחים חדר ומחולחל; תחום-נפש אחד הוא, שדרכו הוא מתמשך באורח בלתי קבוע, ותחום זה אין לחלקו מבחינת המצפון ומבחינת הגאווה, על כך יעידו הביבלובל, הבושה ומהומת-הלב שתקפו את מות, לא רק בשעת היקיצה, אלא מיד, בחלומה, בעת שהחלה לחלום על יוסף בראשונה.

אימתי קרה הדבר? בביתה אין מדקדקים במניין שנות החיים, וגם אנו, בהיותנו תלויים במידה רבה במנהגי עולמו של סיפורנו, מסתפקים הננו באומדן בלתי מדויק. ודאי הוא, שאני היתה צעירה כמה שנים מבעלה, ואותו הכרנו בעת קניית יוסף כגבר שבסוף שנות השלושים, אשר מאז הוסיף שבע שנים על שנותיו. היא לא היתה איפוא באמצע שנות הבינה, כמוהו, אלא חסרה עוד הרבה עד הגיל הזה; אבל אשה מוגמרת היתה מכל-מקום, קשישה מיוסף, זאת אין להכחיש — ואין אנו נוטים לפענת, מה היה ההבדל-שבגיל ביניהם — על שום מה? על שום שיש בלבנו דרך-ארץ לפני תרבות-תמרוקת נעלה, המיישרת כמעט את הדורי גיליה של האשה, ואשר לתוצאותיה, שתוקפן תוקף מוחשי, יש לייחס אמת גבוהה יותר מאמיתו של חרט החשבון. מאז ראה יוסף בפעם הראשונה את האדונית המרחפת ועוברת לפניו באפיריון-הזהב, נשתנה מראהו — והדבר נאמר מבחינת הכוח-המושך כלפי נשים — לטובה; לא-כן היא, לפחות לא בעיני הבריות שרואים היו אותה מאז בלי הפסק, אי לשפחות-המרוקים ולסריסי-העיסוי אם היה בכוחן של השנים הללו לנגוע בגורתה! אבל גם קלסתר-פניה, שלכאורה מעולם לא היה — בגלל חוסם-האוכף וחריצת-הצללים המזורים שבלחייה — יפה בממש, שמר מכל-מקום על אותו מצב-ביניים, שיש בו מן ההסכמה וממשקה-הטבע, מחותם-האופנה ומן החן שאינו עשוי כפי הדפוס המקובל; אלא שהסתירה המרגיזה חרש שבין עיניה לבין פיתולי שפתותיה עוד הוסיפה להחריף בשנים החולפות, ומי שיש בלבבו הנטייה — נטייה זו מצוייה לעיתים — לראות ביסוד המרגיז את יסוד היופי, עלול היה אף לקבוע, שהיא הוסיפה יופי למן העת ההיא.

מאידך, יצא יופיו של יוסף בתקופה זו משלב חן־העלומים של טרם־גברותו, שהערכוהו בשעתו כערכו. כמלאות לו עשרים־וארבע שנים היה עוד יפה על־אחת־כמה, עד שהיו הבריות משתאים עליו, אבל יופיו בגר ויצא אל עבר כפלי־החמדה שלשחרותו; ואם־אמנם שמר על רושמו הכללי השובה־לבבות, מכל־מקום כינס את פעולתו הרגשית באורח מוחלטי־יותר בכיוון אחד — דהיינו בכיוון התחושה הנשית. ובה בשעה אף נשתפרה אצילותו, כאשר נעשה גברי יותר. פניו לא היו עוד פני־עלם־בדווי הנוהרות בחן־פיתויים כקדם, אף־כי חזותו שמרה שמץ מעקבותו, בייחוד בשעה שהיה מצמצם את עיני־רחל שלו, המצטעפות כמנהג אמו, אף־על־פי שלא היה קצר־רואי כלל־ועיקר, אולם היא נעשתה מלאה ורצינית יותר וגם שחומה, כי שזפתה שמש מצרים, ותוהיה נעשו מתוקנים ואציליים יותר. אגב אורחא כבר נזכרו למעלה השינויים שחלו בקומתו, בתנועותיו, וכן בצליל קולו, לא רק בגלל גילו, אלא גם בגלל התפקידים שהיה עליו להסתגל אליהם צעד אחר צעד. ונוספה על אלה השפעתה של תרבות־המדינה, עידון חיצוניותו, שאסור לשוכחה, אם הפצנו לדמות לנגד עינינו כהלכה את הופעתו בימים ההם. עלינו לדמות אותו לובש את כסות־הבד הלבנה כאיש מצרי מן המעמד המורם מעם, אשר בגדו התחתון הבהיק מתחת לכסות העליונה, ושרוליו הקצרים והרחבים גילו את מחשוף אמת זרועו המקושטת צמידי חרסין; ראשו מכוסה בשעת מעמד של חשיבות — כי בעת רווחה היה מגלה את שערו החלק — בפניו נוכרית קלה, כעין מטפחת־ראש־למחצה ותסרוקת־למחצה, עשויה צמר־כבשים משובח, התבושה לקודקדו גדילים־גדילים עדינים מאוד וצפופים־מקבילים כציציות־משי מצולעות, ומגיעה עד לעורפו, אך לאורך קו מסויים ההולך באלכסון מתחלף מארגה, והיא משתלשלת על הכתפיים בצורת תלתלים זעירים — שווי־מידה, המשתלבים זה בזה כגון רעפים; ובצווארו, לבד הצווארון הסגנוני, נשא עוד רביד שטוח מלאכת קנה וזהב, ועליו תלויה חרפושית לשמירה; פניו הולבשו ארשת מתנכרת־במקצת כדוגמת מסכת־תמונה קדושה באמצעים מעשי־אמן, שבהם השתמש בוקר בוקר מתוך רצונו להסתגל, עם הטעמתם המוארכת של הגבינים בשוויון־מידות והארכת הריסים העליונים בקו הנמתח אל־עומת הצדעים: כך הילך, בתורת שליחו העליון של פקיד הבית, דרך כל המשק, מצעיד לפניו מטה ארוך, כך נסע אל השוק, או עמד אצל השולחן הערוך, מאחורי כסא פטיפרע, מרמוז למשרתים, — כך ראתה אותו האדונית באולם, או כשהיה מופיע בבית־הנשים, או בעת שניגש אליה עצמה, כדי לדבר עמה בעניין מן העניינים, בקומה כפופה ובשפה נכנעת, — כך נתנה בו מבט בכלל; כי קודם לכן, בהיותו רק עבד נקלה הנמכר בשוק, ובימים ההם, כשהיה לב פוטיפר מתחמם אצלו, לא ראתהו כלל־ועיקר, ולא עוד, אלא גם בשעה שהיה הולך הלוך וגדול בבית כמעין המתגבר, עדיין נצרכו רמיזותיו של דודו בשביל שתפקח את עיניה אל דמותו.

ואגב היתה גם פקחת־עיניים זו, המופעלת על־ידי דודו, אשר שנון לשונו כמו נחש, רחוקה עדיין מן השלימות: סקרנות מחמירה בלבד היתה משמעות

סקירתה אל עבר העבד, אשר על-דבר צמיחתו למורת-רוח הבית אנוסה היתה לשמוע. הסכנה היתה רק בכך (כשם, שחייבים אנחנו לציין, אם חשובה בעינינו גאוותה ומנוחת-נפשה), שעני יוסף הן, אשר מבטה פגשן רגעים רגעים, — נסיבה רבת-משקל באמת, שנטעה מיד בלבו של בס, על יסוד חוכמת-הננסים שלו, פחד וחדש, שדודו הזדוני מעולל כאן עלילות, שתוצאותיהן מגיעות הרהק אל מעבר לתחום רשעותו, עד שעשויה פקחת-עיניים כזו להגיע לידי שלימות נפסדת להשחית. תחושת-מגור מבטן-ומלידה, נוכח כוחות שנראו לו בדמות הפר אשר להב-מנחירי-ריצא, סיגלה אותו לנבואת-לב כאלה. אולם יוסף התנהג בקלות-ראש פושעת — אין אנו מוכנים לחוס עליו בנקודה זו, ולא אבה להבין אותו, אף העמיד פנים כאילו לא היו בעיניו דברי הטפסר אלא פרי הזייה, אף על-פי שבעיקר היתה דעתו כדעת הקטן המלחשש. כי גם הוא ייחס ערך ומשקל פחות לשאלה, מה טעמם של המבטים הנתקלים בו באולם, לעומת העובדה, שהם הפיעו כל-עיקר, והיה מתגדל בלבבו באורח אוילי לגמרי בגלל אשר חדל להיות חפץ דומם בעיני הגבירה, אלא נמצא ראוי לכך, שהיא תסב אליו מבט אישי, אם-כי נזעם. — ואני שלנו?

ובכן, גם היא לא היתה פיקחית יותר, גם היא לא רצתה להבין את הננס. העובדה שהיא מביטה אל יוסף בכעס ובקפידה, נדמתה לה כצידוק חזק למדי בשביל המעשה מעיקרו, — משגה מלא מלכתחילה, הראוי למחילה עד שלא ידעה, את מי היא רואה, אך מאחר שהיטיבה לראות — משגה מדעת, ההולך ומתגבר מדעת, ולכן הוא חטא אשר עוון. אותה עלובה לא רצתה לחוש כי „הסקרנות של קפידה“, בה התבוננה אל משרת-הפנים של בעלה, הולכת ומפסידה לאט-לאט את יסוד הקפידה, וכי הסקרנות הנותרת אף היא היתה כבר ראויה לכינוי אחר, לכינוי מאושר-אמלל. היא דימתה בנפשה, שנוטלת היא חלק עירוני, באורח ענייני ביותר, בנושא תלונותיו של דודו, במורת-הרוח על שיגשוגו של יוסף; היא ראתה את עצמה זכאית ומחוייבת לנטילת חלק כזה בתוקף עמדתה הדתית, או המדינית — שתיים שהן אחת — ובתוקף שייכותה המפלגתית ודביקותה באמוך, האל, אשר מן-הדין שיהיה נעלב מהתגברות השפעתו של עבד חבירי בבית ויראה בה מידה של ותרנות כלפי נטיותיו האסייתיות של אתוס-רע. חומריתה של מורת-הרוח נועדה להצדיק את התענוג אשר הפיקה מן ההתעסקות בעניין; ולתענוג קראה דאגה וקנאה. מופלא הוא כשרונו של אדם להונות את עצמו. מות, בהיותה משתהררת לשעת-קיץ קצרה או לשעת-חורף ארוכה יותר מחובותיה החברתיות ומשתרעת על מיטת-מרגועה בסמוך לפאת אגן-המייים המרובע, המשוקע ברצפת אולם-העמודים הפתוח, עם דגי-הזהב הקטנים וגביעי הללוטוס הצפים בו, כדי להתייחד עם הרהוריה, ונערה נובית קטנה, בעלת תסרוקת-תלתלים שמנונית מאוד, מלווה את רעיוני אדוניתה בפריטה ענוגה על מיתריה, — היתה משוכנעת, כי כל כוונתה היא אך לברר את השאלה, איך אפשר לתקן את המעוות, על-אף קשיות-ערפרו של בעלה ושיעור-קומתו של בפי-נחז'נס בעל השיחה המתפשטת מעניין לעניין, איך אפשר לרפא רעה זו, שיהא עבד מארץ-

צאה, אחד מבני העברים, הולך וגדל במידה כזו בבית, ועקב חשיבותו של העניין לא היתה מתפלאה על כך, ששמחה היא על ההרהורים בפרשה זו, — בעוד שלכאורה כבר ידעה כמעט, כי מקור שמחתה אינו אלא עצם התכוננותה לחשוב על יוסף, לולא חמלתנו עליה, אפשר היה לרגוז על מידה כה מרובה של מכת־הסנוורים. אף לא נתנה האשה את דעתה על־כך, שכבר החלה לשמוח על הארוחות, שבהן עתידה היא לראות את יוסף, היא דימתה, ששמחה זו מוסבת על המבטים, שבהם תייסר את העבד, מעציב הדבר, אבל היא לא חשה, ששפתותיה הנפתלות מעלות שחוק אוכד בשעה שחושבת היא על מבטו המסתתר בהכנעה נבעתת תחת עפעפיו משייפגש בחומרת מבטה. אם רק יצטמצמו גבות עיניה בה־שעה מחמת מורת־רוחה על חילול שם הבית, כסבורה היתה, שכבר יצאה ידי חובתה. אילו באה חוכמת המסכן של הננס להזהיר אותה בחרדת־לב מפני פרה־להבים, ולהגיד לה, כי כל בניין חייה, העומד בין כה וכה על יסודות בלתי־טבעיים, צפוי לתמוטה, ונתון בסכנת מפולת, או אז היה אולי גם מראה פניה מקדיר־מסמיק, ולוא הוכיח אותה איש על כך, מיד היתה מסבירה את הדבר כמבע של רוגזה על דבריהבאי חדלי־טעם, והיתה מדגישה בלי־שיעור את חוסר־הבנתה הנעל־המופורה־הצבוע נוכח דאגתנות שכזאת. את מי אפשר לרמות בהדגשות של טפלות בלתי־טבעית כזו? את משמיע האזהרה? הה, הרי כל עיקרן איננו, אלא טישטוש העקבות בדרך ההרפתקאות, אשר הנפש הטובה מבקשת לילך בה, ויהי־מה. עיקר־הכוונה היא, לצייר לעצמה אלפין עיינין ועיינין אלפין, עד שיהיה מאוחר. „הסכנה“ היא, שמא יפריעו אותה משלוותה, שמא יעירו ויעוררו אותה ויחזירוה אל בינתה, בטרם יהיה מאוחר; זוהי „הסכנה“ שיש להתגונן נגדה בעורמה הראויה לחמלה. חמלה? ייזהר נא אותו איש־חסיד, שלא ייעשה מגוּחך במעשה רחמנות שאינו במקומו כלל! הנחתו, מתוך כוונות כשרות, שבעיקר וביסוד־נשמתו שואף האדם אל המנוחה ואל השלום ואל שמירת בניין־חייו, שהוקם בעמל והובטח בזהירות רבה כל־כך, למען לא יודעזע ולא יתמוטט, היא הנחה — אם נדבר בלשון רכה — שלא הוכחה אמיתותה. נסיונות, שאין לומר עליהם, כי בלתי־שכיחים הם, מעידים היפוכה, כלומר, שהאדם מבקש את עילוי־נשמתו ואת כליונו בפועל ממש, ואין הוא נכון להודות לשום ברייה המבקש לעכבו מן הדרך הזאת. אולם, אם כך הדבר — במטותא!

באשר לאַנתי, חייב אותו איש חסיד לקבוע, ולא בלי מרירות, כי על נקלה עלה בידה לפסוח על־פני הרגע, בו לא איחרה עוד את המועד ועדיין לא נגזר עליה אבדון. נבואת־לב מאושרת־איומה, שכבר אבוד אבדה, המציא לה כבר החלום שנזכר למעלה אגב אורחא, החלום על יוסף; ומן־הסתם נתחלחלו כל עצמותיה. ומן־הסתם נזכרה, שהיא יצור־שלת־בונה, ועל־כן החלה לפעול בהתאם לכך: משמע, היא חיקתה כביכול יצור־שלת־בונה ופעלה באורח מוכני כגון יצור שכזה, אך, לאמיתו־של־דבר לא כמו הו. היא עשתה צעדים שלאמיתו־של־דבר כבר לא יכלה לחפוץ בהצלחתם, — אורח־מעשים של בילבול ואי־כבוד, אשר

האיש החסיד מבקש היה להסתיר עיניו ממנו, לולא החשש, שמא תהיה המלתו — רגש שלא במקומו.

לנסח חלומות במלים ולספר אותם בלתי־אפשרי הוא כמעט, יערכי ביסודו הממשי של החלום, שניתן להגידו, נמצא מעט מאוד מעיקרו, ולעומת־זאת מכריעים בו ניחוחו ואווירתו, אשר לא יכילם הדיבור, טעמם ורוחם של רחשי צמרמורת או אושר — או שניהם יחדיו —, הממלאים אותו לרווייה והנמשכים ופועלים על נשמתו של החולם עוד ימים רבים. בסיפורנו ממלאים החלומות תפקיד מכריע: גיבור הסיפור חלם בו מעשי גדלות וילדות, ואנשים אחרים עתידים עוד לחלום בו. אבל מה גדלה המבוכה שירדה עליהם בגלל המשימה: למסור את חווייתם הפנימית לזולתם ולוא אף בקירוב, ומה רב היה חוסר־סיפוקם עם כל ניסיון וניסיון! נזכר־נא רק את חלומו של יוסף על השמש, על הירח ועל הכוכבים, — נזכור את חלון־הישע בסיפורו המקוטע של החולם. על־כן חפים מעוון נהיה, באם לא נצליח, בסיפור חלומה של מות־אם־א'נת, להמחיש את הרושם שקיבלה ממנו החולמת ונשאה עמה בנשמתה. מכל־מקום כבר הרבינו לרמוז אל הדבר, והגיעה השעה, אשר לא נוכל עוד למנוע אותו מן הקורא.

היא חלמה איפוא, ובחלומה, והנה יושבת היא אצל השולחן הערוך באולם העמודים הכחולים, על הבמה, בכורסת־ההדום שלה, ליד ח'זאי הזקן, סועדת בחסותה של אותה דממה סוככת, ששררה תמיד בטכס זה. אפס, הדממה היתה הפעם סוככת ועמוקה ביתר־ייחוד, הואיל וארבעת האוכלים, לא זו בלבד, שנמנעו מלהוציא מפייהם מלה, אלא אף התאמצו לנהוג גם בתנועותיהם בלי שמץ־שאון, עד־כדי־כך, שהבלי־נשימתם החוצים זה־את־זה של המשרתים המגישים נשמעו כבירור, — בבירור רב כל כך, שדומה היה, כאילו גם בלא שתהיה שוררת באולם אותה דממה. סוככת, היו הנשימות הללו נשמעות, כי בקולנותן נדמו כבר כגון גניחות. התגנחות חופזת־לוחשת זו שפעה אי־מנוחה, ואולי משום שמות הקשיבה אליה, או אולי גם מטעם אחר, לא השגיחה במידה מספקת על מעשי ידיה, ונפגעה. כי מתכוננת היתה לחתך רימון בשכינ־של־ארד מושחו ומלוטש, ובפיזור־נפשה צנח הלהב וחתך את ידה, עמוק בשריר הרך שבין האגודל ובין ארבע אצבעותיה, עד שביצבץ וזב דמה. כמות הדם היתה רבה למדי, והדם אדום כאבן־אודם כעין עסיס הרימון, והיא התבוננה בזיבתה, נכלמת ועצובה. כן, היא התביישה בדמה, אף כי יפה הוא כל־כך ודומה לאודם, מסתבר, גם משום שהתכימה בו, מיד ובאורח בלתי־נמנע, את כסותה הדק כפרח הלבן, וגם מטעמים אחרים, ולא רק מסיבת ההכתמה התביישה למעלה מכל שיעור המתקבל על הדעת, וניסתה בכל האופנים להעלים ולכסות את זיבת דמה מעיני הנוכחים באולם: בהצלחה, כפי שנראה, או כפי שנדמה שנראה; כי הכול העמידו פנים, ובשקידה רבה — משמע, באורח פחות או יותר טבעי, המעורר אימון — כאילו לא הרגישו דבר מן הפגיעה שנפגעה מות, ואיש לא שם לבו אל מצוקתה, ודבר זה שוב ציער את האשה הפצועה. להציג לראווה את זיבת דמה — לא חפצה, מחמת הבושה; אבל העובדה, שאיש לא רצה לראותה

בכך ולא נקף אצבע קטנה בשביל לעזור לה, וכולם כאחד עזבוה לנפשה, ממש
 כאילו נדברו בינם לבין עצמם לעשות כן, הרעימה אותה עד עומק לבה.
 השפחה העומדת לשרתה, המתגנדרת בכסות קורייהעכביש, השתוחחה בגינוני
 חשיבות על־פני שולחנה של מות המוצב על עמוד אחד, כאילו היה שם משהו
 מיוחד, שיש להתקינו, בדחיפות מרובה. ח'זאי הזקן, היושב לצדה, מיסמס
 בפיו חסר השיניים בריטוט ראשו, צפיחית טבולה ביי, התחובה על עצם־
 שוק מוזהבת, שהחזיקה בקצה ביד־ישישים, והשים עצמו כמי ששקוע
 כולו באותה מלאכת מיסמוס. פטיפרע, האדון, החזיק את גביעו מאחוריו,
 אל עבר כתפו, למען ימלאנו עבד־המשקים ומשרת־הפנים הארמי שלו. ואמו,
 תואי הזקנה, אף מיצמצה מיצמוץ־של־עידוד בשיסועי עיניה העיוורוניות מתוך
 לובן פניה הגדולות, כלפי חדלת־הישע, וספק היה, מהי כוונתה לכאורה, והאם
 נתנה את דעתה כלל על מצוקתה של אַני. אך זו בחלומה, הוסיפה להזיב דמה
 בבוש־פנים והכתימה את לבושה, ולבה מר לה חרש על האדישות הכללית
 ועוד גם מתעטפת היא בייגונה שאינו תלוי בדבר, אלא מוסב אל הדם עצמו,
 הדומה בצבעו לאבן האודם. כי צר לה צר מאוד על עסיס־הייה המבצבץ ומפכפך
 בלי־הרף, חבל, חבל, ואין קץ לצערה עליו, וענות־נפשה עמוקה בלי־שיעור,
 לא בגלל עצמה ובגלל שברה, אלא בגלל דמה היקר, הזורם כך ונפסד, ואז
 התייפחה בקול מקוטע בעצבונה, בלי דמעות. ופתאם זכרה, כי בגלל צרה זו
 שוכחת היא את חובתה — להרים מבטה המייסר, למען אָמו, אל בר־מורת־רוחו
 של הבית, העבד הכנעני, ההולך ומשגשג פה, אשר לא כמשפט; לכן הקדירה
 את גבות־עיניה וזקפה מבטה בקפידה אל אותו נקלה העומד שם מאחורי כסאו
 של פטיפרע, אל הנער אוסרטיף. אך הלו, — משל כאילו באה אליו הבטה זו
 כקול קריאה, עזב את המקום אשר הופקד עליו, הלך הלוך והתקרב אליה.
 והיה קרוב אליה, וקרבתו היתה מוחשת לה עד מאוד. וטעם התקרבותו לא
 היה אלא זה, שביקש לעצור את זיבת דמה. כי לקוח לקח את ידה הפצועה
 והוליד אותה אל פיו, כך, שארבע אצבעותיה מונחות היו על לחיו האחת
 ואגודלה על לחיו השנית, והפצע בתווך, על שפתותיו, ובגלל זה נעצר זרם
 דמה בהתפעלותה, ועמד. אך בעת שצמחה לה ישועה זו, התרחשו באולם
 דברים של אימה ותועבה. כל המשרתים, עד אחד, התרוצצו כהמומים אנה
 ואנה, אמנם על כפות רגליים דוממות, אך קול גניחתם מנסר במקלה; פטיפרע,
 האדון, הסתיר פניו, ויולדתו מגששת אחרי הראש החפוי והכפוף, ושתי ידיה
 ממשמשות בו באצבעות מפושקות, והיא מניעה עליו את פניה העוורוניות
 הנה והנה בתנועה נואשת. את ח'זאי הזקן ראתה אַני, והנהו עומד זקוף, מאיים
 עליה בעצם־השוק המוזהבת, שכסס מעליה את העוגות, בעוד שפתיו נעות,
 ופיו נפתח ונסגר ממעל לזקנקנו הנוגה, כמטיח נגדה דברי־גידופות בלא קול;
 האלים ידעו, מהו דיבור־הזוועה שעיצב פיו חסר־השיניים באמצעות הלשון
 העובדת בפנים, אך מסתבר, שבעיקרו של דבר כוונה אחת היתה בו ובגניחותיהם
 של המשרתים המתרוצצים בערבוביה. כי מתוך מקהלת־נשימתם עלתה דמותי

צלילים לוחשת וזו משמעותה: „לאש, לנהר, לכלבים, לתנין“, וחוזר חלילה. קול מקהלת־הליחוש האיומה עמד עוד ברורות באוזניה של אַנִי, בשעה שנשרו מעליה חבלי השינה, גופה קר מחמת הפלצות ושוב גם לזהט מיד לאח־מֶכֶן מחדוות הישע, או ידעה, כי הֶלֶם שרביט החיים פגע בה.

האיש ואשתו

אחרי פקירת־עיניים זו החליטה מות להתנהג כיצור נבון ולעשות מעשה הראוי לעמוד לפני כס משפטה של התבונה, הואיל וכוונתו הברורה וההכרחית היא שיוסף ייעלם מנגד פניה. עתידה היא לאמץ את כל כוחותיה בבקשתה מאת פטיפרע בעלה, שירחיק את העבד.

ממחרת ליל החלום בילתה את כל היום בבדידות, פורשת מחברת אחיותיה, מבלי לקבל ביקור כל־שהוא. עלי־ד בריכת־המיים שבחצרה ישבה, משקיפה אל עבר הדגיגים המפוזזים, „מסמרת את מבטה“, כפי הנאמר על אדם שמבטו מזדקר בחלל האוויר, ונמוג בלי מטרה מסוימת. אך בה בשעה, תוך כדי סיקור מיטשטש, נתרחבו לפתע עיניה עד להבעית, נקרעו בריוח מופלג בגון מתוך פלצות, אך מבלי שיינתקו מן האֵין, בעוד שפיה נפתח ברברגע ושואף אוויר אל גרונה בחופזה. אחר־כך חזרו עיניה אל שלוותן מקרב ריזוה הבלהה, ובהיסח הדעת החל פיה להתחייך עם התעמקות קצות שפתותיה, וכן התמשך חיוכו כנעלם מהשגחתן של העיניים המהורהרות ממעל, עד שהרגישה בדבר והחרדה, ולחצה את ידה על השפתיים המשוטטות לעצמן, אגודלה בלחיה האחת וארבע אצבעותיה על השנייה. „הה, אָלים!“ מילמלה או. אחרי־כן החל הכול מחדש, הסכייה החלומנית, הנשימה החטופה, ההתחייכות בלי־דעת וגילוייה המבוהל, עד שגמרה אומר וגזרה על עצמה לשים קץ לכול.

בסמוך לשקיעת החמה ציוותה לחקור, האם פטיפרע האדון נמצא בבית, ועל הנערות פקדה שיקשטו אותה לקראת הביקור.

החצרן שהה באולמו המערבי של הבית, הנשקף אל גן־הפירות ואל אגף ביתן־המקדש הקטן שעל הגבעה, אדמומית דימדומי בין־השמשות, שחדרה בין העמודים הקלים והססגוניים שבצד החיצון, התחילה למלא את האולם, וממנה רוח צבעי הציורים החיזוריים־לכאורה, אשר יד־אמן הטילתם ברישול על טיח הרצפה, הקירות והתקרה, — ציפורים פורשות כנפיים, המרחפות מעל לביצה, עגלים מקפצים, אגמי־מיים עם ברווזים, עדר־בני־בקר, המונהג בידי רועה במעברותיו של נהר לעיניו הסקרניות של תמסח העולה על פני המיים. ציורי הקיר האחרים, בין הדלתות, שחיברו את האולם עם הדר־האוכל, תיארו אפילו את בעל־הבית בעצמו ובכבודו, בכל הודו והדרו, בעת שובו הביתה, וכן את העבדים החרוצים, השוקדים על קבלת פניו ומכינים הכול כפי מנהגיו. אריח־חומר זגוגים ומשובצים הקיפו את הפתחים, מקושטים בכתב ציורים

כחול, אדום וירוק על רקע אפרפר — בפתגמי חוכמה מפי מחברים קדמונים טובים ובפסוקים מתוך מזמורי תהילת האלים. מין מסד או דרגש עם מדרגת הדום ומשען המגיע למעלה אל הקיר נמשך שם בין הדלתות, מעשה-חומר המצופה טיח לבן ומעוטר כתובות צבעוניות בשטחם הקדמי. הוא שימש כונונית לחפצים המוצגים שם, דברי אמנות, מאותן מתנות שמילאו את כל אולמי ביתו של פטיפרע; והוא שימש גם כספסל ישיבה. כך ישב הוא גם עכשיו, נושא המשרה הרמה, באמצע הדרגש, על כר, רגליו מצומדות על-גבי ההדום, משני עבריו ערוכים בטעם אותם דברי המודות, כגון חיות, צלמי אלים וספינקסים של מלכות, העשויים זהב, אבן-מלשת ושנהבים, ומאחוריו האוחים, הבזים, הברווזים וקווי-המיים המשתברים ושאר אותות-הכתב שבפסוקים. הוא ישב לנוחיותו, כי פשט את כל בגדיו חוץ לסינור העשוי בד לבן וחזק, המגיע עד ברכיו, ורצועה רחבה, מעומלנת, עוברת לרוחבו. (בגדו העליון, מקלו וסנדליו הקשורים אליו מונחים היו על כורסת-משען בעלת כרעיל-ביא, העומדת ליד אחת הדלתות.) אך הוא לא התיר לקומתו נוחיות מרושלת, אלא ישב בזקיפת גו מושלמת, ידיו הקטנות, שנראו זעירות כמעט נוכח כובד משקל גופו, מונחות, פשוטות לפניו אל חיקו, וכן זקף את ראשו, שחינני היה כמרכן באורח יחסי, עם האף הקטן הכפוף באצילות והפה העדין בצורתו, מביט כגון פסל-יושב שמן, אך אציל ומרופז בהדרת-כבוד, עם שוקיו העצומות, המצומדות כעמודים וזרועותיו כזרועות אשה בריאת-בשר, והשדיים הבולטים; ועיניו הענוגות, החומות, שריסיהן ארוכים, נשואות נכחו, חוצות את האולם אל עבר הערב המאדים. על אף גומלנותו לא היה בעל כרס. אדרבה, גופו היה כמעט צר מותניים. אולם טבורו עורר תשומת-לב, שכן היה גדול במידה יוצאת מן הכלל ומוארך בקו מאוזן, עד שעשה רושם כדמות פה.

זמנרר כבר ישב כך פטיפרע בחדלון-זיוע של הדרת-כבוד, בבטלה הנאצלת שבאורח ישיבתו. בקבר אשר כרה והמוכן לו יעמוד צלם-דמותו בגודלו הטבעי, אולי לפני צורת דלת אטומה, באפילה, בשלוות-השקט כזו ללא תנועה, כשם שהוא יושב כאן, וישקיף בעיני זכוכית חומות אל משק ביתו הנצחי, ככל אשר הוצג לו או כפי שצוייר על הקירות לסגולת-הקסמים — יעמוד ויביט לעולמים. דמות-הפסל תזדהה עמו. הוא הקדים ונטל ממנה את הזהות, באשר יושב היה, לובש ארשת-נצח. מאחורי גבו ועל הדום רגליו דובבו כתבות-הציור כמשמעותן, אדומות-כחולות-ירוקות; לימינו ולשמאלו ערוכות המתנות שנתן לו פרעה; עמודי אולמו הצבועים — מושלמים היו ככל משפטי חושה-הצורה של מצרים, וביניהם הביטה פנימה שעת-הערבית. קנייניו של אדם, המקיפים אותו, מסייעים לו. בחדלון-התנועה. מניחים להם שיתמידו ויעמדו ביופיים, והאדם, שערך את איבריו בחן, מתמיד בקרב קנייניו, ועוד זאת, כי תכונת-התנועה נועדה לאלה הפתוחים כלפי העולם בתורת מולידים, הזורעים והמוציאים אונם, ועם גויעתם הם נמוגים בזרעם, — לא לאחד שנוצר כפטיפרע, עם אוצר-קיומו הסגור. מרופז בתואם-מידותיו היה יושב,

בלי מוצא אל העולם, מחוסן כנגד מידת ההולדה, יצור־עולם, אֵל במסגרו. צל שחור צנח ונכנס מן הצד, מאצל כיוון מבטו, בין העמודים, רק דמות אפלולית נגד אודם־הערבית, כפופה עד מאוד כבר בהופעתה; צל שנשאר אילם, מצחו בין הידיים, על הרצפה. הוא הפנה שמה אט אט את אישון עיניו: מוטלת היתה שם אחת מן הנערות הכושיות העירומות של מות, חיה קטנה. הוא הירהר במיצמוץ עין. אחר־כך הרים קלות את ידו, רק מתוך פרקה, מעל הברך וציווה: „דברי.”

היא תלשה את מצחה מעל הרצפה, גילגלה עיניה, והשמיעה בקול־המדבר הצרוד את תשובתה:
„האדונית קרובה אל האדון ומבקשת ליקרב אליו יותר.”
הוא חזר והירהר. אחרי־כן אמר:
„תבוא.”

החיה הקטנה נסוגה ונעלמה אל עבר המפתן. פטיפרע ישב, גבינו מוגבהים. אך רגעים מועטים עברו ומות־אֵם־אֵנת עמדה במקום שרבעה לפני־כן השפחה. מרפקיה צמודים אל גופה, כפות ידיה שלוחות לעומתו כמקריבה מנחה. הוא ראה, שהיתה לבושה כסות נוספת. על שמלתה התחתונה, שהיתה צרה והגיעה עד קרסוליה, עטתה עוד אחת, עליונה, כעין אדרת רחבה שכולה קפלים מגוהצים. לחייה המצוללות היו מוקפות מטפחת כחולה־כהה כגון פיאה נוכרית, שהשתלשלה על כתפיה ועל עורפה, וזר של רצועת־קישור מרוקמת בשפתה. על גולגולתה עמד חרוט־משחה, שהיה מנוקב, והושחל בו גבעול של לוטוס. במרחק מה נתכופף זה על עיגול ראשה, בעוד הפרח מרחף מעל למצחה. אבני־החן שבעיטור צווארונה התנוצצו, כהות; וכן אבני צמידיה. גם פטיפרע נשא את ידיו הקטנות לקראתה, לברכה, וקירב את גב ידו האחת אל פיו לנשיקה.

„פרח הארצות!” אמר בקול מופתע. „יפת־המראה, אשר מקום מובטח לה בבית אמן! היחידה לנוי, שידיה זכות בשאתה את מטה־המצלתיים וקולה עריב בזמרה!” הוא שמר על טעם ניגונה של שמחת־ההפתעה בשגרו את המליצות הללו בחיפזון. „את, הממלאה את הבית יופי, את החיננית, אשר הכול מעריצים אותה, רעותה של המלכה — היטיב את יודעת לקרוא את הכתוב על לוח לבי, שכן עונה את לתשוקותי בטרם יקראו ממלאה אותן בבוֹאך. — הנה, פה הכר,” אמר בקול יבש יותר, וחלץ כר מאחורי גבו וערך אותו על מעלת־ההדום שלרגליו. „יהי רצון מלפני האֵלים,” הוסיף ואמר שוב במליצה החצרונית, „שתהיה משאלה בפיך, למען אוכל למלא אחריה, וככל־אשר תגדל משאלתך, תגדל שמחתי על־אחת־כמה!”

סקרנותו היתה מובנת מאוד. ביקור זה היה יוצא מגדר הרגיל לחלוטין, ולפיכך השרה עליו אי־מנוחה, הואיל ועקר אותו מסדר־חיו הרגיל, העשוי לחוס על

שלוחתו. לבו ניבא לו, כי בקשה בפיה הוא חש שמחה מסויימת, שמחה נפחדת. אך לפי שעה לא השמיעה, אלא מלים יפות.

„מה אשאל, אדוני וידידי, ומה אוכל עוד לבקש, והן אחותך אני?“ אמרה בקולה הרך, קול אלט שניכר בו שהתאמן בזמר. „נשמת־אפי ניתנת לי על־ידיך, ובזכות גדולתך בלבד התמלאו כל משאלות לבי. אם ניתן לי מקום במקדש, אין זאת, כי־אם בעבור היותך דגול בקרב בני תפארתה של המדינה. אם רעותה של מלכה שמי נקרא, הן לא באה לי זאת, אלא בגלל היותך רעה־פרעה, המופז כולו מחסד־השמש, והופעתך נהרה. בלעדיך אך אפילה הייתי. בהיותי שלך, שפע־אור חלקני.“

„לא להועיל, אם אנסה להתנגד לך, מאחר שכך את סבורה“, אמר בבת־שחוק. „לפחות נדאג לך, שלא ייבוש וייכלם דברך על שפע האור.“ הוא מחא כפיים. „העלה אור!“ ציווה את המשרת המסונר שהופיע מצד חדר האוכל. „אני עירערה וביקשה:“

„הנח־נא, אישי! כמעט אך באו הדימדומים. ישבת ושמת על אורה היפה של השעה. הן תעורר בי חרטה על אשר הפרעת־יך.“

„לא, כי עומד אני על דעתי“, השיב הוא. „וקבלי זאת ממני כמופת לאשר נאמר על־אודותי על־דרך התוכחה: כי דומה רצוני לשחם השחור מעמק ר־צ־נ. לא אוכל לשנות את הדבר וכבר זקנתי מלהיטיב את דרכיי. הכזה וכזה ייעשה, וכך אתנהג, שבאפלולית ובדימדומים אקבל את פני האהובה והכשרה מכול, המנחשת את מסתרי תשוקות לבבי ותבוא לבקרני? חלילה. האין זה חג ויו־סטוב בשבילי, יום בואך, והאם יוחג הג בלא מאור? את כל ארבעתך!“ אמר לשני העבדים הנושאים את האש, שהודרו להדליק את מנורות־המאור בנות חמשת הקנים העומדות בקרנות האולם על רגלי עמודים. „הגדילו הלהבה!“

„אשר רצית, נעשה“, אמרה כמתפעלת, והנידה כתפיה לאות שמקבלת היא את הדין. „באמת, יודעת אני את תוקף החלטותיך, ומניחה אני את מלאכת התוכחה לאנשים, הנפגעים בגללך. לא כן הנשים, שאינן יכולות לבלי לכבד את תקיפות דעתו של הגבר. האגיד לך, מדוע?“

„ברצון הייתי שומע.“

„יען־אשר רק היא המשווה ערך לנתרנות הנדיבה, והיא העושה אותה למתנה, אשר עליה גאוותנו בשעה שנקבל אותה.“

„מקסים ביותר“, אמר, ומיצמץ בעיניו, במקצת מחמת האור שמילא עתה את האולם (כי פתילי עשרים המנורות היו תחובות בשומן מדונג, שהעלה שלהבת מתלקחת, רחבה, ונתן בהן להט מסנוור, עד שדומה היה האולם כמתמלא גלי חלב ודם מעוצם האור הלבן ומאדם השקיעה), ובמקצת מחמת ההרהורים בלקח־הדעת שבדבריה. „אין ספק, משאלה בלבה“, אמר אל נפשו, „ולא מיצעה; לולא־כן, לא היתה באה עלי בעקיפין עד כדי כך. הדבר מתנגד למנהגה מכול וכול, שהרי יודעת היא, מה חשוב בעיני, שאיש בעל־יחוד ובעל־קדושה הנני, כי יניחוני שוקט בשלוחתי, למען לא אצטרך לטפל בשום עניין מן העניינים. ועוד זאת, שגאה היא

כרגיל מלבוא אלי בהצעות כל־שהן, וכך נפגשות יחדיו גאוותה ואהבת־הנחיות שבי בהסכם של שלום־בית. ואף־על־פי־כן נראה, כי יפה יהיה ומרהיב־לב, אם אעשה עמה חסד, באשר אוכיח את עוצם ידי. מתאווה אני בחרדתי לדעת, מה חפצה. רצוי מכול היה שיהיה זה דבר הנראה גדול רק בעיני, ולא בעיניי, למען אוכל לשמח את לבה בלי שמילוי הבקשה יהיה כרוך במחיר־נחיות גבוה ביותר. הנה כ־כן מסתרת בלבי סתירה מסויימת — בין אנוכיותי המוצדקת, שמקורה בייחודי ובקדושותי, שבגללן מעלה אני בלבי טינא יתירה כנגד כל המתקרב אלי יתר על המידה או המפיר את מנוחתי, ובין תשוקתי להראות את עצמי רב־ועצום נוכח אשה זו ולהטות לה חסד. יפה היא בכסות הכבדה, שלובשת היא מאתו טעם עצמו הנותן בפי את הפקודה שיעלו אור באולם, — יפה היא, עם עיניה אבני־החן ולחיי־צללים. אהבתי, במידה שאנוכיותי המוצדקת מתירה את הדבר; אולם כאן לכאורה צפונה הסתירה בעצם ממשותה, שכן בה־בשעה שונא אני אותה כמ־כן, שונא אני אותה בלי הרף עקב התביעה, שאין היא מציגה לי, כמסתבר, אך ביחסים שלנו קיימת ועומדת היא מאליה, בדרך כלל. אבל לא ברצון אני שונא אותה, אלא חפצתי שאוכל לאהוב אותה בלי שנאה. אילו נתנה לי שעת־כושר להיראות לפני רב־ועצום ונוטה־חסד, או אז היה ניטל פעם עוק־השנאה מאהבתי, ואז אושרתי. על־כן תאב אני כה לדעת, מה רצונה, אם גם אחיירא בהיבשעה וחושש לנחיותי.”

כך חשב פטיפרע תוך־כדי מיצמוץ־עיניים, בעת שמשרתי־האש הגדילו את להבי המנורות, ובעת שהסתלקו בחפזו־לחש ולפידיהם בין זרועותיהם. „אם כן תרשה לי שאשב לידך?” שמע את קול אני, ששאלה בבת־שחוק, ומתוך שניעור ממחשבותיו, התכופף שנית, תוך כדי הדגשת שמחתו, ושלח ידו אל הזר בשביל להתקינו בעבורה. היא ישבה לרגליו, על המדרגה המעוטרת בפסוקים.

„לכאורה”, אמרה, „לעיתים רחוקות למדי יקרה, שנהיה חוגגים שעה כזו ונותנים זה לזה את נוכחותנו כתשורה לשמה, אך למען התשורה עצמה, בלי כל תכלית ומטרה, אך בשביל להשיח מעט על הא ועל דא, ולא חשוב, על מה, בלי כל נושא, — כי הדחקות מביאה לידי הנושא ולידי השיחה המתנהלת על הנושא, בעוד אשר מותר־השפע הנעלץ מביא לידי שיחה חדלת־נושא. האין זו דעתך?” הוא החזיק את זרועותיו הנשיות־הענקיות, פרושות על משענו של ספסל־הדרגש, ורמו, כי מסכים הוא. ואותה שעה הירהר: „לעיתים רחוקות יקרה? לצולם לא יקרה; כי כולנו, בניה של המשפחה האצילה והקדושה, האבות והבנים־הנשואים, חיים אנו בבדילות, במחוזי ביתנו, וכן נסור איש מעל ריעהו מתוך חיסה ענוגה, לבד הלחם שאנו אוכלים יחדיו; ואם קרה המקרה היום, ודאי שיש דברים בגו, נושא מסויים ונחיצות מאחוריו, אשר צופה אני לקראתה בסקרנות של חוסר־שלווה. האפשר, שאינני צודק בכך? האמנם ייתכן, שהאשה לא באה, אלא כדי שנצרך נוכחותנו, האם נגעה בה משאלת־לב אל שעה כזו? אינני יודע, אל מה אחיל, כי אכן מבקש הייתי שתהיה בפיה בקשה שאינה מפירה ביותר את נחיותי;

אבל ביאתה אלי אך למען נוכחתי היתה רצויה לי עוד יותר. מתוך הרהורים אלה אמר:

„הנני מסכים לך לגמרי. חלקם של העניים והנקלים הוא, שלשונם תשמש להם קשר של הבנה דלה בענייני דחקותם. לעומת-זה, מנת-חלקנו שלנו, העשירים והנדיבים, הוא מותר-השפע הנאוה בכלל, ובפרט בשיח שפתותינו, שכן הנני ומותר-השפע הם היינורה. מופלא למדי הוא לפעמים עניין המשמעות והדרת-הכבוד שבמלים, בשעה שמתרוממות הן מחוורון תכונתן עד לגאווה עצמותן. כלום אין במשפט כגון, מיותר' כלולה הטלת-דופי מתוך נידונד-כתפיים, ועוד גם זילזול חיזור? אלא שאחר-כך תקום המלה ותשים עטרת מלכות בראש עצמה ותיקרא בשם, מותר-השפע. לעיתים קרובות מסתכל אני בסודות-לשון כגון אלה ואשעשע בהם את רוחי שעשוע נאה וחדל-צורך.“

„אסירת תודה אני לאדוני אישי על-אשר הואיל לתת לי חלק בכך“, השיבה היא. „רוחך בהיר כמנורות האלה, שציווית להגדיל שלהבתן לכבוד פגישתנו. לולא היית מרואי פני-פרעה, על-גולה יכולת להיות אחד מתכמי האל, המתהלכים בחצרות מקדשו ועוסקים במדרשי מלותיו.“

„ייתכן גם ייתכן“, ענה הוא. „רבות יכול אדם להיות נוסף על מה שהוטל עליו להיות או לייצג. לעיתים קרובות יתמה הוא על משחק-ההיתולים, אשר בו אנוס הוא למלא שליחות זו דווקא, ואז צר לו וחם לו מאחורי מסיכת חיו, כשם שייחם לכוהן בפולחן החג מתחת למסיכת האל. האם ברורים דבריי?“

„ודאי.“

„מסתבר, לא לגמרי“, ניסה לנחש, „מסתבר, שאתן הנשים תבינו פחות למצוקה זו, וטעם הדבר, שניחנתן, בחמלת לבה של האם הגדולה, בסגולת הכלליות, ולפיכך זכאיות אתן להיות אשה ודמות-דיוקן האם ביתר כללות מאשר היותכן פלונית או פלונית, כך, שאין את עשוייה להיות מות-אם-א'נת במידה שחייב אני להיות פטיפרע בתוקף רוח-אב חמור יותר. היכולה את להסכים לי?“

„כה רב האור באולם“, אמרה היא בראש מורכב, „מחמת הלהבות, שהתלקחו ברצונך רצון-גבר, בעקבות מחשבות כאלה, דומה לי, נוח יותר להלוך באור קלוש יותר; בדימדומים, סבורה אני, ייקל עלי להתעמק בחוכמה זו, דהיינו, שרשאית אני להיות אשה ובעלת דיוקן-האם במידה יתירה, ולא רק בחזקת מות-אם-א'נת.“

„סלחי לי!“ מיהר להשיב לה. „בלתי-יאה היה מצדי, שלא התאמת את שיחתנו חדלת-התכלית, אשר לא תדע מטרה ונושא, אל התאורה הזאת. מיד אני מזדרז ונותן לה מפנה, ההולם יותר את האור, שמצאתיו מתאים לשעה של שמחה זו. אין לך דבר שאעשנו ביתר קלות. כי הנה אעבור מיד מעניין לעניין, ואגלגל את השיחה ממדרש הרוח והטבע הפנימי אל דברי העולם הנתפש, הנמצא באור ההשגה. כבר ידעתי, איך אצלה להגיע אל המעבר, אך תני ואתענג עוד מעט, אנב אורחא, על סוד נאה זה, שעולם הדברים הנתפשים הוא גם עולם ההשגה. כי הדבר שאפשר לתופש בהישג יד, תשיגנו בקלות גם רוח הנשים, הילדים והעם, בעוד הבלתי-נתפש יושג רק על-ידי רוח-האב החמור יותר. ההישג הוא

השם הציורי והשם הרוחני לתפישה, אבל גם שם זה נהפך לציור כתמורתו. ולפיכך אומרים אנו ברצון על הדבר המושג בקלות, שאפשר לתפוש אותו בידים. "מלאות חן רב הן התבוננויותיך, אישי ומחשבותיך חסרות-התכלית", אמרה, "ואין מלים בפי לתאר, מה טובים דודיך לשובב את נפשי. אל-נא תאמין, כי כה איחפו להגיע מן הדברים הבלתי-מושגים אל הדברים הנתפשים. היפוכו, ברצון אשתהה עוד אתך אצל מדרשך ואזין אל מותר-שפעך, באשר משמשת אני לך צד-שכנגד כמידת יכולתה של תבונתי, תבונת-אשה-וילד. לא היתה כוונתי, אלא, שנוח יותר להתעמק בשיתה על דברי הטבע הפנימי לאורו של מאור פחות להב". הוא החריש ברוח עכורה.

"אדונית הבית הזה", אמר אז בנידנדוראש דרך תוכחת, "חוזרת תדיר אל אותו עניין ואל הנקודה, שבה לא נעשו הדברים לגמרי כרצונה, כיראם כפי רצון חזק יותר. דבר זה אינו נאה, ולא ייעשה נאה יותר על-יד-כך, שמנהג נשים כללי הוא לבלי להבליג על נקודה כזו, אלא לנקר ולחטט בהן כאילו על-כורחן. הרשי לי ואשמיע דיעה, שרצוי היה, כי אני שלנו תנסה לפחות מבחינה זו להיות יותר אני, האשה בייחודה, ולא האשה בכללותה." "שמעתי וניחמתי", מילמלה.

"אם נרצה להשמיע טענות זה כנגד זה", הוסיף ואמר, בתתו ביטוי נוסף לרותו הנעכרת, "בגלל החלטותינו והכרעותינו אהדדי, הנקל היה בעיני להעיר בצער ולחטט בעובדה, שאת רעותי, הואלת להופיע לשעת-ביקור זו בלבוש-אדרת מלא קפלים צפופים, בעוד שמשאלתו ושמתתו לבו של ידיך הוא לחזות בקווי גוף-הברבור שלך מבעד למארג חביב יותר."

"אמנם, אויה לי!" אמרה והשפילה ראשה, כשפניה מסמיקות. "טוב מותי משמוע כי כשלתו בשגגה בעת אשר התלבשתי לעריכת ביקור אצל האדון, אדוני וידידי, נשבעתי לך, האמן האמנתי, שבלבושי זה אשמם במידה היאה ביותר את יופיי גוכח פניך. יקר-ערך הוא יותר ועשוי בעמל יותר מאשר רוב שמלותי. השפחה-החייטת ח'איתי התקינה אותו, בלי תת שינה לעפעפיה, ומשותפת היתה לנו הדאגה והשאיפה שאמצא חן בעיניך בכסות זו; אך דאגה מחולקת אינה מחצית-הדאגה!"

"הניחי, יקירתי!" ענה הוא. "ניחא, ניחא! לא אמרתי, כי היה ברצוני להטיל בך דופי ולעקוץ, אלא שיכול הייתי לעשות כן לעת-מצוא, לאמור, אילו חפצת את לעשות כן. אולם אין אני מנית, שיש בלבך כוונה כזאת. נמשיך איפוא קלילות בשיחתנו חדלת-הנושא, כאילו מעולם לא נתערב בה צליל פגום באשמתו של אחד מאתנו. כי הנה מכונן אני את מעברי אל דברי העולם הנתפש באשר אביע את סיפוקי מעצמי בגלל העובדה, שמשמית חיי נושאת חותמו של מותר-השפע חדל-התכלית ולא את חותם הדחקות. כינתי את מותר-השפע בכינוי, מלכותי, ואכן בן בית הוא גם בחצר פרעה ובארמון מרימעת: משמע, בחזקת עיטור, בחזקת צורה בלי נושא וכדיבור-סילסול הדור, כנוסח הברכה שמגשים לאל. כל אלה הם ענייני אנשי-החצר, ומבחינה זו אפשר לומר, שמסיכת-החיים לוחצת את האדם החצרוני פחות

משתלחץ את הבלתי־חצונו, אשר הדבר הממשי מיצר צעדיה, ועוד, שקרוב הוא יותר אל הנשים, הואיל — וניחן בסגולת הכלליות. אמת, אין אני שייך אל חוג היועצים, אשר פרעה שואל לדעתם בעניין קידוח באר בדרך־המדבר המוליכה אל הים, בעניין הקמת מצבת־זיכרון או בדבר מספר האנשים הדרושים לשמירת משלוח של עפרות־זהב המובאים ממכרותיה של ארץ כוש העלובה, וייתכן גם ייתכן, שיקרה פעם כי ייפגם סיפוקי מעצמי ואף רגותי אי־פעם בגלל האיש חור־אֶסֶחֶב, המפקד על גדודי בית־המלך והממונה על עסקי רב־הטבחים, כמעט מבלי לשאול את פי, אֶסֶכִי אני הוא הנושא את תוארי המשרות הללו. אבל עד־מהרה הבלגוּת תמיד על התקפות אלה של רוח נכאה. הן נבדל אני מתור־אֶסֶחֶב כמשפט ההבדל שבין בעל מניפת־הכבוד ולבין האיש שהוא נצרך אמנם, אך גם נקלה, לאמור לבין זה הנושא באמת את המניפה מעל ראש פרעה, בשעת מסעו במריכתו. אך עלי המשרה לעמוד לפני פרעה באולם־השחרית יחד עם שאר בעלי התואר ונשואיה־הפנים שבנכבדי החצר ולהשמיע באוזני הדר תפארת מלכותו של אֶל זה בקול עריב את מזמור הברכה: „כי כמוֹך כרע, ולהפליג בשבחֹ בסילסולי תפארת־המליצה המושלמת כמו למשל: „כמאזניים לשונך, הוי נב־מֶאֶרֶע, ושפתותיך מדוקדקות יותר ממאזני שחֹת, או להגיד באוזניו אמיתיות־מופירות כמו: „האמר למיים: עלה אל ההר, ויעלו ממצולת הים, למוצא פיך כהר־עֵינִי. כך, באורח נאה, חסר־ממשות, רחוק מכל דחקות. כי הצורה הטהורה הוא ענייני והדרי, בלי כל תכלית, והוא הוד־המלכות שבמלוכה. כל אלה יכונו את סיפוקי מעצמי.”

„זימונם הנפלא של הדברים הוא, ענתה האשה, „אם תיכון גם האמת יחד עם סיפוקי, כפי שהזדמנו בלי־ספק בדבריך, אישי. אך נראה לי, שתפארת־החצר וסילסולי המליצה באולם־השחרית אינם משמשים אלא בשביל שיעטו לבוש כבוד ומור־אֶשֶׁמִיִּים על דאגותיו הממשיות של האֶל, כגון באֶרות, מפעל־בנייה ועסקי־זהב, למען חשיבותם הארצית, ועוד דומני, שהדאגה לאותם עניינים הוא הוד־המלכות שבמלוכה.”

למשמע המלים האלה נמנע פטיפרע שוב מן התשובה במשך שעה קלה, ופיו החתום, בעוד אצבעותיו משתעשעות ברצועת־החגורה המרוקמת שלסינורו.

„היה עלי לזכור, אמר אחר־כך באנחה קלה, „לוא הפצתי לומר, שזריזה את במידה מופלגת, יקירה, בחזקת עז־כנגדי בשיחת־רעים שלנו. הנה ערכתי כאן, ולא בלי כישרון, את המעבר אל הדברים הממשיים־החילוניים, באשר הסיבות את השיחה אל פרעה ואל חצר המלכות. ואת, תחת אשר תצטרפי אל המשחק ותשאלי שאלה, כגון, מי מאתנו זכה היום לאחר ראיון השחרית, בעת היציאה מאולם־החופה, שיהא פרעה מושכו בתנוך אוזנו לאות החסד המרומם, הנה, מטה את את השיחה לצדדיך, אל תחום של מורת־רוח, ועוסקת במדרשים על בארות־המדבר ועל המכרות, אשר — בינינו לבין עצמנו — מבינה את בהן פחות ממני, כפי שמסתבר.”

„צדקת, אמרה היא וטילטלה את ראשה בריגוּת על כשלונה. „סלח לי! כי מה־מאוד אתאוּרה לשמוע, את מי משך פרעה בתנוך־אוזנו, ורבה סקרנותי! על־כן

הסתרתי אותה מאחורי דיבור אחר, סוטה. הבינני נא כהלכה: כוונתי היתה להתמהמה בטרם אשאל, כי המיהמה, נדמה לי, חלק נאה וחשוב הוא, בשיחה הנמלצת. כי מי זה יהיו לפרוץ פרץ לפני יולפנים ולגלות מיד, מהו הדבר הנוגע בלבבו? אולם, מאחר שפתחת לי אתה, אישי, אשאל ברשותך: האם לא אתה עצמך, בעלי, היית זה, שנגע בו האל בשעת היציאה?"

"לא", אמר פטיפרע, "לא אני הייתי, אמנם, היה הייתי כבר פעמים רבות זה שזכיתי, אבל היום, לא אני הייתי. אולם, הדבר אשר ביטאת בשפתיים, יצא לאור — אינני יודע, איך, הוציא לאור, כי נוטה את לדיעה, כאילו היה חוראם-חב, מפקד-הגדוד בפועל, גדול ממני בחצר ובארצות..."

"למען שם הנעלם, דודי ואישי!" אמרה בבהלה, והניחה את ידה המקושטת טבעות על ברכו, והוא נתן בה עינו והתבונן, כאילו התיישבה שם ציפור. "אסלא שחליתי בראשי ונטרפה עלי דעתי ללא תקוות מרפא. — אם אף לרגע אחד..." "אכן, כך התקבלו דבריך", חזר ואמר הוא בנידנוד-כתפיים מתוך הצטערות. "אסכי, סברא, למרות כוונתך. דומה הדבר, בקירוב, כאילו סבורה היית — איזהו המשל, שיברר לך את העניין? כאילו סבורה היית, שנחתום אחד מבית האופים של פרעה, האופה באמת את הלחם לאל ולביתו ותוחב את ראשו אל תוך התנור, גדול הוא מן הפקיד הרם, הממונה על בית-האופים המלכותי, שרה-האופים של פרעה, שתוארו, נסיך מן-הנף. או כאילו סבורה היית, שאני, אשר ממילא טובן, אינני עוסק בשום עניין מן העניינים, נקלה הנני בבית הזה מן מונת-כאף, בן משק ביתי, או, יתיר מכך, מן הנער שהיה לו לפה, אוסרסיף הארמי, הממונה על המשק. הללו — משלים הולמים הם..."

מות סילדה ופירפרה.

"הם הולמים ופוגעים בי, עד שמתפרפרת אנוכי מעוצם מכתם", אמרה. "ואתה רואה, ובגודל-רוחך תסתפק בעונש זה. עתה אדע, עד מה השתבשה שיחתנו בגלל נטייתי להתמהמה. אולם, השקט-נא את סקרנותי, שחפצתי להסתירה, שפך אותה כמי שמשפך זיבת-הדם, והודיעני, מי קיבל היום אותות ההיכה באולם הכיסא!"

"נזפרוזהו היה זה, שר התמרוקים מבית-נכאות המלך", ענה הוא.

"אם כן, הנסיך הזה!" אמרה מות. "האם הקיפוהו?"

"כמשפט גינוני החצר הקיפוהו ובירכוהו למזל טוב", ענה פטיפרע. "כרגע עומד הוא במרכז תשומת-הלב, וחשוב מאוד היה, אילו נראה האיש אצלנו כאחד הקרואים במסיבת-המשתה, שנעריך ברובע-הירח הבא. השיבותו עשויה להיות מכרעת להגדיל את זוהר המשתה ואת זוהר ביתי."

"בלי ספק!" הסכימה. "עליך להזמין אותו באיגרת יפה מאוד, אשר ברצון יקרא בה בזכות הפניות, שצריך אתה להקדיש לו, כגון, אהוב אדוניו!, בן-גמולים ובן-אמונים לאדוניו!, ואת הכתב עליך לשלוח אל ביתו בלוויית מנחה, בידי משרתים נבחרים. אין הדבר מתקבל על הדעת, שיוכל או נזפרוזה לסרב לך...". "דעתי כדעתך", אמר פטיפרע. "גם המתנה צריכה להיות נבחרת, כמובן."

ברצוני לצוות שיביאו לפני ויציגו לי דברי־חפץ מכל המינים, כדי שאוכל להתבונן, ולהכין עוד הערב את האיגרת שיהיו בה אותן הפניות, שיקראן באמת ברצון. עליך לדעת, ילדתי, הוסיף ואמר, "שחפץ אני לערוך משתה חגיגי זה בנוי מופלג במידה היוצאת־מן־הכלל, למען ישיחו בו אחר־כך הבריות בעיר כולה, ולא עוד אלא שתצא שמועתו ותופץ גם בערים אחרות, רחוקות: כשבעים איש יהיו הקרואים, והמסיבה תהיה עתירת שמני־בושם, פרחים, נוגנים, מאכלות וינות. רכשתי לי חנוטה־סמל נאה, שנעביר אותו הפעם בקרב הקרואים, חפץ מצויין, אמה־יוצאי קומתו; אראנו לך, אם תאבי לראותו מראש: הארון עשוי זהב והמת — עץ־הובנים, והמאמר, חוגו חגיכם? חרות על מצחו. השמעת על המחוללות הבליות?"

"על אי־אלו מחוללות, אישי?"

"להקה נודדת כזאת של בנות חוץ־לארץ נמצאת בעיר. שלחתי להציע להן תשורות, למען תיראנה במסיבת־המשתה שלי. אומרים לי, שיופיין מופלא בזרותן ומלוחות הן את הצגותיהן בקול מצלתיים ותופייד מעשה יוצר־חרש. אומרים, כי יודעות הן מיני ארשת חדשים וחגיגיים ויש בעיניהן מין חרוץ בעת המחול וכן בגילויי חיבתן, מקווה אני לעורר תשומת־לב כללית והצלחה — להן ולסעודה החגיגית בקבלת־האורחים שלנו."

אני נראתה מהורהרת; עיניה היו מושפלות.

"האומר אתה?" שאלה אחרי שתיקה כל־שהיא, "להזמין גם את ראש־הכהונים של אמון, את בפ־נח'זנס, אל המשתה?"

"בלי ספק ובלתי־נמנע", ענה הוא. "בפ־נח'זנס? הדבר מובן מאילו? מדוע את שואלת?"

"נוכחותו חשובה בעיניך, כנראה?"

"וכיצד לא תהיה חשובה? בפ־נח'זנס גדול הוא."

"חשובה יותר מנוכחות הנערות מבבל?"

"אי־אלה השוואות וברירות את מציגה לפני, חביבתי?"

"הדברים לא יוכלו לעלות בקנה אחד, אישי. הנני מסבה את תשומת־לבי לדבר, שכן על־כורחך אתה צריך לבחור אחד מן השניים. אם תזמין לנערות־בבל שתרקודנה במשתה אשר תעשה נוכח פני העליון בבית אמון, אז ייתכן, כי החרון המזור שבעיניהן לא ישווה אל החרון שבלב בפ־נח'זנס, וכי הוא יקום ויקרא לעבדיו ויעזוב את הבית."

"בלתי־אפשרי?"

"לא זו בלבד, אלא אף קרוב לודאי. הוא לא יסבול שיהיו מקניטים את הנעלים לנגד עיניו."

"על ידי מחול המחוללות?"

"מחוללות בנות־חוץ, — מאחר שמצרים משופעת חן, והיא עצמה משפיעה מיפעתה על ארצות בני־נכר."

"על־אחת־כמה זכאית היא ליהנות מן החן החדש והבלתי־שכית."

„אין זו דעתו של בִּכְנַחֲזֵנֶס הקפדן. סלידתו מפני ארצות־חוץ — בלתי מעוררת היא.“

„אבל דעתך כדעתי, מקווה אני.“

„דעתי היא דעת אדוני וידידי“, אמרה היא. „כי איך ייתכן שתהיה זו מנוגדת לכבוד האֱלִים?“

„כבוד האֱלִים, כבוד האֱלִים“, אמר, וחזר ואמר, בנידנדך כתפיו הנה הנה: „עלי להודות, כי נפשי הולכת ומתעכרת עלי, לצערי, תוך כדי שיחה זו. אם־כי לא ייתכן שזאת תהיה תכליתה ומטרתה של שיחה נאה בנועם־סילסוליה.“

„היה עלי להיוואש“, השיבה היא. „אם זאת תהיה תוצאת דאגתי דווקא לשלום נפשך. כי איך עוד עלולה רוחך להיעכר עליך, באם יקרא בכְּנַחֲזֵנֶס בחמתו למשרתיו ועזב את משתה־החג, עד שתהיינה שתי הארצות משיות על־דבר מהלומת־מצח זו?“

„הוא לא יהיה כה קטנוני, שיתמרמר בגלל שעשוע קל בחברה רמה, ולא אמיץ, עד שיהיו להכות על מצחו את רעה־פרעה.“

„גדול הוא למדי, שיהיו מחשבותיו הולכות בגדולות גם מחמת סיבה קטנה, והפה יפה את רעה־פרעה על מצחו, לבל נכה את פרעה, דהיינו כאות של אזהרה לפרעה. אמון שונא את התרת המוסרות על־ידי הזר לרוחו, המערער את האחדות, שונא את הזילזול במסטר־העם הקדמוני־האדוק, הואיל והוא מחליש את הארצות ועוקר את השרביט מידי המלכות. זוהי שנאתו של אמון, ידענו שנינו, אתה ואני, ומוסר־העם החזק הוא רעיון רצונה, למען תהיה המסורת שוררת בכמת כימי קדם ובניה מתהלכים ברוח המכורה. אבל אתה יודע כמוני, כי שֵׁם — ומוֹת־אִם־אֵיֶת הורתה באצבע לעומת המערב, אל עבר הרוח אשר שם היאור ושם עבר־היאור, במקום שעמד הארמון — כי שֵׁם רוח־שמש אחרת שולטת, רוח שחביבה היא בקרב חרטומי פרעה. — רוח אוֹן בקדקוד המשולש, רוח קל־התנועה של אַתוֹם־רֵץ, הנוטה להתפשטות ולפשרנות, המכונה בפיהם אַתוֹן, אינני יודעת, לשם איזה רמז של רפיון. האם על אלה לא ירגזו בכְּנַחֲזֵנֶס בעבור אמון, כאשר בנו, בשר מבשרו, מספה על פריקת־העול ומרשה לחרטומיו, שינסו נסיונות בשרירות־לבם, עד אשר יימק לשד־העם במלוכה כי בילדי נוכרים ישפיקו? את פרעה אינו יכול לחרף, אבל חרף יחרפנו כך וכרוֹז יכרוֹז למען אמון, כאשר יתקצף כנמר ממצרים עלית כראותו את נעיות בבל, ויזנק ויקרא למשרתיו.“

„שומע אני“, השיב הוא. „שומע אני, יקירתך, והנה קולך קול ציפור מפטפטת מארץ־פונת, שהותרה לשונה, ואשר שמעה פעמים רבות אותה: היא מקשקשת בקירקור דברים אשר לא משלה המה. לשד־העם ומסורת־אבות ומיקמוק מחמת פריקת־עול, הרי זו רשימת המלים התפלה של בכְּנַחֲזֵנֶס, שחוזרת את עליה ומעכרת את רוחי עיכור רב, יען־אשר בואך נטע בלבי סיכוי לשיחת־דהים אתך, ולא אתו.“

„הנני מזכירה לך“, ענתה מות, „את מחשבותי, אשר אמנם ידעתך, בדי“

לשמור את נפשך ממחלוקת קשה. לא אמרתי, כי מחשבות בפניח'זנס הן מחשבותי."

„אבל מחשבותיך הן, ענה הוא. בדברך — הנני שומע אותן, אבל לא אמת היא. שאומרת את לי את מחשבותי כאילו זרות היו לך, אשר אין לך חלק בהן, לא, כי סיגלת אותן לעצמך ובדיעה אחת עשית עמו יד אחת, עם הקרח הלך, וזהו המגונה שבהתנהגותך. אם לא ידעתי, כי יוצא ונכנס הוא אצלך ומצוי בחדריך כל רובע־ירח ואף לעיתים קרובות יותר? למורת־רוחי השקטה עושה הוא כן, כי אין הוא ידידי, ולא אוכל לשאת אותו ואת רשימת־המלים העיקשת שבפני טבעי ורוח־אפי משתוקקים אל תחושת־שמש ענוגה ועדינה ומתונה, על־כן אני נהנה בלבבי אחרי אַתום־רע החביב, אך בראש־לכול, מפני שנוהה אני אחרי פרעה ואיש־חצרו אנוכי, והוא המניה לחרטומים שלו שיהיו הוגים ומנסים את רוחו השמשית הענוגה, הכלל־עולמית של אַל זה הנאפד בתפארת. ואילו אַת, זוגת־בנישואין ואחותי לנגד אֵלים ובני־אדם, איך את מתנהגת בתנאים אלה? תחת אשר תהיי עומדת לימיני, משמע, לימין פרעה ולימין רעיוני־הדעת של חצרו, מסתפחת אַת אַל אַמון הקופא־על־שמריו, אל אַמון העיקש, מצטרפת אל סייעתו נגדי וחוסה בצל כנף אדרתו של הקרח העליון המשרת לפני האל זעום־הפנים, מבלי לתת אל לבך, מה מגונה הדבר — לפגוע בי כך ולבגוד בגדי."

„הנך ממשיל משלים, אדוני, אמרה היא בקול מעור, דחוק מחמת זעפה, — שנעדרים הם טוב־טעם, ועל כך ניתן להתפלא נוכח בקיאותך במקראות. כי הסר־טעם הוא, או פגום־טעם, לומר, שחוסה אני בצל אדרתו של הנביא ועל־ידי כך אני בוגדת בכך. זהו משל פיסת, אנוסה אני לומר לך זאת, ומעוקל במידה בלתי־שכיחה. פרעה, הוא בנו של אַמון לפי תורת האבות ולפי אמונת־העם הכשרה מני־קדם, ועל־כן לא היית עובר על המצוות בחזקת איש־החצר, בשום פנים ואופן, אילו נתת דעתך על רוחו השמשית הקדושה של אַמון, ואם גם מצאת אותה קשת־עורף, ואילו הקרבת לו קורבן דל־ערך זה, לאמור, סקרנותך וסקרנות קרואיך לקראת מזול של השתעשעות עלובה. עד כאן על־אודותיך, ואשר לי לעצמי, מסודה אני לאַמון כליל וכליל, בכל כבודי ומאודי, שהרי ארושת מקדשו הנני, ומבית־הנשים שלו אני, התחור, ולפניו אני מחוללת בכסות האֵלה, וזה כל כבודי וזו תאוותי, ולבד אלה אין לי מאומה, ומעמד כבוד זה הוא יחידתי וכל אוצר־חיי — זחרף כל־זאת אתה רב עמי, יען שומרת אמונים אני לאדון, אֵלי ואישי שאינו מן העולם הזה, ומשמיע משלים נגדי שעקמומיתם צועקת עד לב השמיים." והיא הרימה את כנף כסותה, את כנף מלבוש־הקפלים, וכיסתה בה את פניה.

במפקד הגודדים נגעו הדברים הללו להדאיב, ויתר־על־כן, צמרמר בשרו וצינה צמדה בכל גופו, כי ראה, שדברים תחתיים, העטופים בשתיקה מחמת החמלה, מאיימים להתבטא איומות ולפרוץ אל על, להשחית. זרועותיו פרושות עדיין על כרכוב הספסל, נשען לאחוריו, ובשרו סמר, מביט אל האשה הבוכיה בפלצות, ונוכך בהרגשת אשמה, מה מתרחש? שאל את נפשו, דבר זה, חותם ההרפתקנות טבוע בו, דבר בלתי־נשמע, ושלותי נתונה בסכנה הגדולה ביותר.

אכן, הרחקתי לכת. את אנוכיותי המוצדקת הוצאתי אל שדה המחלוקת. אך היא דחקה את רגלי בכוח אנוכיותה — ולא רק בתחום השיחה אלא גם בתוך לבבי, ולבבי מופה משוט דבריה, וחמלה ועצבות בלולות בו עם הבהלה מפני דמעותיה. כן, אהבתיה; דמעותיה, שאימות הן בשבילי, נתנוני להרגיש זאת, וחפצתי שגם היא תרגיש את אהבתי באמצעות דבריי. ובהסירו את זרועותי מעל הכרכוב הרכין את עצמו עליה, מבלי שיגע בה, כמובן, ואמר — לא בלי דאבה: „הנה רואה את, פרחי, יקירתי, כי מתוך מלותיך מתברר הדבר, שלא דיברת אלי אך בשביל שתזכירי לי את רעיונותי העיקשים של בפרנח'נס הנביא, מבלי שיהיו מחשבותי מחשבותיך, כי מחשבותיך הן למעשה, ולבך נהה אחרי סייעתו נגדי, כי בלא עקיפין ובמישרים מכריזה את לעומתי, פנים אל פנים: „מסורה אני לאמון כליל וכליל, האומנם כה מסולף היה איפוא המשל שבפי, האם אשמתי הוא שטעמו כה מר בפי, פי אישך?“

היא הסירה את הכסות מעל פניה והתכוננה בו:

„היש בלבך קנאה על האל, הנעלם?“ שאלה ושפתותיה מעוותות. עיניה עיני אבני-חן, אשר לעג ודמעות התערבו בהן, היו סמוכות מאוד אל עיניה הביטו אליהן במיצמוץ זדוני, עד שנבעת האיש והתרומם מהר מרכינתו, על לסת, אמר, הרחקתי לכת, עד מאוד, ומוכרח אני לעשות צעד זה או זה אחורנית, למען שלותי ולמען שלום הבית, שנראה, כי נתונים הם בסכנה נוראה, בחיסח הדעת, איך יכלו דברים אלה להתרחש, איך אפשר, שאנוס אני לפתע לראות את הכול במצב של סכנה איומה, ושעיני האשה מזרות אימים? הכל נראה כה יפה והולך למישרים, הוא זכר, כמה פעמים היה הוא בא מן החוץ, כשהגיע מן החצר או כשחזר מנסיעה כל-שהיא, ושואל מיד את בן-משק ביתו, המקביל פניו, בברכה: „השלום לכול? המרוצה האדונית?“ שכן דאגה טמירה למנוחת הבית, לכבודו ולבטחונו, וידיעה מעורפלת, שמיוסדים הם על מסד חלש ומסוכן, היו מסתרות תמיד בעומק לבו, ועתה, כשהוא מביט אל עיניה של אני הזולגות דמעות רעות, מתברר לו, כי הסכנה היתה צפונה בהן תדיר וכי חששותיו השקטות עלולות להתגשם איומות.

„לא“, ענה, „רחוק ממני הדבר, ואשר את שואלת ואומרת, כלומר, שייתכן ויש בלבי קנאה מחמת אמון, האדון, הנני דוחה ומבטל מיד, יפה ידעתי להבחין בין חובתך לנעלם ובין חובתך לי, לאישך, ומאחר שנוכחתי לדעת, כי המשל אשר השתמשתי בו לתיאור קרבתיך אל בפרנח'נס הנדיב, לא ישר בעיניך; ולהלן, הואיל ותמיד אני מוכן ותמיד אני מבקש שעת-כושר לשמח את לבבך, חפצתי גם הפעם להסב לך עונג, והנני מוחק את המשל, דהיינו את כנף האדרת, והיה כלא היה, בטל ומבוטל. האם את מרוצה?“

מות הניחה לדמעותיה שיעמדו בעיניה ויתנגבו מאליהן, כאילו לא ידעה על-אודותן כל-מאומה. בעלה ציפה לרחשי תודתה חלף ויתורה, אבל היא לא הראתה רגש כזה.

„זהו המועט שבמועט“, אמרה בנידנוד ראש.

רואה היא אותי מתבטל, מיוחד בדאגתי לשלוות הבית/ אמר בלבו, ומנצלת את הדבר. ניצול של ממש, כאורח נשים. אשה היא במובן הכללי יותר משהיא אשה זו, המיוחדת, בחזקת אשתי, ולא פלא הוא, אם־כךי תמיד מדאיב במקצת, לראות את היסוד הנשי הכללי והרגיל כשהוא מופיע לאור באשת האדם המסויים עצמו, בעורמת־תמימות שכזו. העניין ראוי כמעט אך לרחמנות ולגיחוך, והוא מגרה את רוח האדם עד לריגונו, למען ישים את לבו אליו כנגד רצונו, ויזכור היטיב, כיצד מדמה אחד בנפשו, שפועל הוא לפי תבונת עצמו ועורמת עצמו, ואינו חש שלכאורה חוזר הוא רק על שגרת־הכלל המכלימה. אבל מה יועיל לי עכשיו כל זה? דבר זה הוא חומר למחשבה אך לא לאמירה. לומר לה ראוי אולי, משהו כעין זה, והוא הוסיף על דבריו הקודמים:

המועט־מן־המועט בדרך כלל — ודאי לא, אבל באמת הוא המועט שבמועט מאשר הפצתי לומר. כי לא הפצתי להפסיק פה, אלא להוסיף עונג על תענוגך על־ידי שאגלה לך, כי תוך־כדי שיחתנו חזרתי בי מן המחשבה להומין את המחוללות הבבוליות אל המשתה אשר אעשה. אין ברצוני להעליב אדם בעל מעמד רם ומקורב אליך בגלל דיעות, אשר אפשר לדון אותן כדיעות קדומות, מבלי להעביר אותן על־ידי־כך מן העולם. נשף־חגנו יהיה מפואר בלי הנוכרות. גם זהו מועט שבמועט, פטיפרע, אמרה, ובקראה לו בשמו, ראה את עצמו מחוייב לחזור ולהקשיב באי־מוחה.

מה כוונתך? שאל. איך זה רק המועט שבמועט עדיין? מועט שבמועט לעומת מה?

לעומת הנחפץ. לעומת הנתבע, ענתה לאחר נשימה עמוקה. צריכים, מוכרחים, להתחולל שינויים בבית, אדוני אישי, למען לא יהיה זה בית־פוקה־ומכשול לפני החסידים, כי־אם בית־המופת. אתה הוא אדוני חצרותיו ומי לא ישתחוה בו לפני ממשלתך? מי לא יאחל לנפשך את מידות הרוך והעדינות שברוח השמשית החביבה, שלפיה אתה חי, כי היא הממלאה את מנהגיך? מבינה אני יפה, שאי אפשר לרצות את הממלכה ואת הקדמוניות החסונה גם יחד, כי מזו האחרונה צמחה הראשונה בזמנים, ושונים אורחות החיים בממלכה מן החיים במסורת־עם קדמונית־תמה. אל תאמר, שאינני מבינה לרוח הזמנים ולתמורות החיים. אבל דבר דבר ומידתו, וגזירה, שיהא גבול ומידה לכול; ושארית של מוסר־אבות קדוש, אשר ברא את הממלכה ואת עושרה, מוכרחה להיותר בחיים, בחיי הממלכה ועושרה, על־מנת שיכבדה ביראה, לבל תימק בכלימה ולא יעקר השרכיט מן הארצות. המכחיש אתה אמת זו, או המכחישים אותה חכמי פרעה, שבכוח שחשבתם הם מנסים לבחון את רוחו השמשית קלת־התנועה של אתו־ס־ר־ע? את האמת אין מכחישים, ענה נושא־המניפה, וייתכן, שחביבה היא על האדם אף מן השרכיט עצמו. מדברת את על הגזירה. בנים אנהנו לזמן, ועדיין, כסבור אני, יאה לנו יותר, שנחיה לפי אמיתו של הזמן, שבחיקה נולדנו, מאשר ננסה לפעול על־פי נוסח שאין לו דמות־זיכרון ולשחק תפקידים של טור־יקרתא אמצים ונתכחש לנשמתנו. רבים הם גדודי השכירים אשר לפרעה, אסייתיים,

לוביים, נוביים, ואפילו בני־הארץ. ישמרו הם שמור את השרביט, כל־זמן שהגזירה מרשה להם לעשות כן. אבל אנחנו, נהיה־נא פנים בחיינו.”

„הכנות”, אמרה היא, „משמעה נוחיות, ולפיכך אינה אצילה. מה צפוי לאנוש, אם הכול ירצו להיות אך כנים, ולהסתמך על הדרת־כבוד האמת במילוי תאוותם הטבעית, ומסרבים מכול וכול להיטיב דרכם ולכבוש את יצרם? כנה הוא גם הגונב, השטוף בשיכרות, המתגולל בתעלות השופכין, וכן המנאף, ואולם, האם נמחול להם, יען־אשר מסתמכים הם על האמת? רצונך לחיות חיים של אמת, אישי, כבן זמנך ולא לפי משפטי הקדמונים. אבל קדמונית־פרא מצויה בכל מקום שהבריות חיים לפי אמת יצריהם, והזמנים המחדשים פניהם תובעים הגבלת היחיד למען תכלית נעלה יותר.”

„כמה את תובעת, שאיטיב את דרכי?” שאל בהרדה.

„בשום דבר, אישי. אין אתה בר־שינוי, ולא עלה על דעתי, שאהיה מערערת את התמדתך הקדושה, חדלת־התנועה, בתוך נשמתך. וכן חלילה־לי להוכיח אותך על אשר אין דעתך נתונה על שום דבר בבית ובחצר או על כל עניין בעולם, לבר מאשר אתה אוכל ושותה; כי גם לולא היו מעשיך עשויים לפי טבעך, מכל־מקום היו מתאימים למעמדך. ידי עבדיך עושות את מעשיך למענך כשם שיעשו אותם בקבר. עניינך האחד הוא, לזמן את העבדים, ואף לא זה, אלא לזמן את מי שמזמן את העבדים בעבורך, את ממלא־מקומך, המנהיג את הבית לפי רוחך, את ביתו של אחד מגדולי מצרים. רק זה מוטל עליך, עניין מיסוד הקלילות הנאצלת, אבל הוא העיקר. והכול תלוי בכך, שלא תשגה ולא תטעה בהרמת אצבעך לרמו של סילוף.”

„שנים רבות”, אמר, „שנים שאיני מביאן עוד במניין, משמש אותי מונת־כאף כבן־משק ביתי, איש־אמונים האוהב אותי כיאה וכנאה, והוא חש בלב נכון, ובבטחה גמורה, מה מגונה היה הדבר, אילו ציער אותי. במידה שהעידו עליו חשבונותיו, נראה, כי מעולם לא הונה אותי אונאה שיש בה ממש, ואת הבית ניהל בגינונים יפים, כפי שנעם לי. האם עלה בגורלו הרע, שימשוך על עצמו תרעומתך?” היא גיחכה על סטייתו, בזילזול.

„ידעת היטיב”, ענתה היא, „כמוני וכעיר ואסת כולה, שמונת־כאף הולך וגווע מחמת מק־כליותיו, וזה ימים רבים אין הוא עוסק בעניינים יותר משתעסוק בהם אתה. במקומו שורר אחר, אותו יכנו הבריות, פיו של מונת־כאף, אחד, אשר אפשרות עלייתו ככהונה זו לא היתה מתקבלת על הדעת מעולם. ולא די בכך, עוד אומרים הבריות, שאותו פלוני המכונה פֶּה, נועד לעמוד כליל ובתכלית במקומו של מונת־כאף לאחר שזה יסתלק מארץ החיים, וכל אשר לך, יינתן בידו.”

„את חושבת על אוסרסיף?”

היא השפילה את ראשה.

„סגנון דיבר משונה הוא”, אמרה, „לומר, שחושבת אני עליו, יהי רצון מלפני הנעלם, שלא יימצא זה כלל, למען לא יוכל איש לחשוב עליו, תחת אשר אנוסים הכול לחשוב עליו, באשמת פקיד־הבית שלך. כי איש־תחלואי־הכליות קנה את זה

אשר בשמו קראת, מרוכלים נודדים, ותחת אשר יעמידנו במקומו לפי ערכו המך ושפלות מוצאו, גידל ורומם אותו ומסר בידו את הכול בבית, והעמיד לפקודתו את כל המשרתים, וכבר הביא את הדברים עד לידי כך, שאתה, אדוני, משיח בעבד הלז בשגירות הלשון, הפוגעת בי להכלימני ורוחי מתקוממת בי כנגדה. כי אילו היררת ואמרת כה: רואה אני, שמתכוונת את לאותו ארמי שמארץ רת'נו המושפלת, לאותו עבד עברי, כי אז דרך הטבע היתה לשונך והולמת את העניין. עד היכן הגיעו הדברים, נראה לי עלפי סגנון דיבורך שצילצולו כדברים הראויים להיאמר על שאר-בשרך, כי בשמו קראת לו דרך קירבה וכה שאלת: את חושבת על אוסרסיף?"

כך ביטאה גם היא את שמו, בהבלגה, שהאשירה אותה במסרתים, כי השתוקקה מאוד להתאמן בו. היא הוציאה מפיה את ההברות המסתוריות, אשר הדי המות האלוהות צללו בהן ואשר צפנו בעבורה את כל מתיקותה של גזירה, בהתייפחות. שביקשה לעשותה זעקת-חמס, וחזרה ומשכה את כנף כסותה לכסות בה עיניה. ושוב התבהלה פוטיפר בתום-לבב.

„מה לך, מה לך, חמדתי?" אמר ופרש את ידיו עליה. „שוב דמעות? הגידי ואבין, על שום מה! קראתי בשם העבד כפי שהוא מתקרא ואחרים קוראים לו. האין אמירת השם הדרך הקצרה ביותר להבנת איש את ריעהו, לדעת, מי הוא זה, שמדובר בו? רואה אני, השערתי היתה נכונה. הנער הכנעני מעסיק את דעתך, זה המשמש אותי כנער-משקים וכבעל-מקרא, ואף גם, למה אכחד, לשביעת-רצוני השקטה. האין זה טעם מספיק בשבילך, שתהיי חושבת עליו ברוך-לבב? אין לי חלק ברכישתו; מונת-כאף, אשר יפה כוחו להעמיד משרתים ולפטרם, הוא קנה אותו לפני שנים מידי סוחרים ישרי-דרך. אבל אחר כך התגלגלו הדברים כך, שאני בחנתיו בשיחה, בעת אשר היפרה פרחים בגני, ומצאתיו נעים-הליכות להפליא, שניתן על-ידי האלים בסגולות עריבות שבגוף ובנפש, ואף גם בשילוב מידות הראוי לתשומת-לב. כי יפיי-מראהו, דומה שהוא תואר-דמות טבעי לחן תבונתו, ותבונתו — צורת ביטוי בלתי-נראית-לעין היא לאשר נראה בעין, ולכך, מקווה אנוכי, תסלחי לי על המשפט, ראוי לתשומת-לב, שכן הולם הוא את המציאות. וכן גם לפי מוצאו אין הוא סתם אחד מרבים הנמצאים בשוק, ובאם נחפוץ, נוכל לכנות את הולדתו הולדת-בתולים, אך מכל-מקום ברורה ומבוררת העובדה, כי מולידו היה מלך במלכי-העדרים ונשיא-אלוהים וכי חי היה הנער במעלה רמה, כבעל ברכות, בעת אשר גדל אצל עדרי אביו. אמנם, אחר-כך שבע מרורים מכל המינים ונמצאו אנשים שפרשו חבלים רשת לפעמיו, ואף הצליחו בזדונם. אבל גם קורות סבלותיו ראויות לתשומת-לב; כי יש בהן רוח ומזימה, או כמאמר הבריות, רגליים וידיים יש להן, ושורר בהן שילוב דומה לשילוב הנזכר, הנותן בתוארו הנאה ובשכלו הטוב דמות כאילו דבר אחד הם: שכן נמצאת בהן מציאות מצד עצמן, אך לבד-זאת נראות כמתייחסות אל תכלית שנגזרה מלפני כוח עליון ואליה הן תואמות, עד שיקשה עליך להבחין בין הקורות ובין התכלית, כי זו משתקפת בזו והכול-בכול עשוי כמין כפלי-משמעות שובה-לבב המקיף את הנער.

ומאחר שהכול נוכחו לדעת, כי עמד במבחן במידה טובה למדי, הפקידוהו לידי, לשמש עמי כנער-משקים וכבעל-מקרא, בלי שאהיה נוקף אצבעי, אלא מאהבה אלי, כמסתבר, ומודה אני, כי בהמשך הזמן נעשה לי הנער הכרחי בזכות סגולותיו ואי-אפשר לי בלעדיו, ושוב באותה דרך, בלי שאהיה נוקף אצבעי, גדל הנער להשגחה על עסקי משק-הבית, ופה התברר, פשוטו כמשמעו, שהנעלם מצליח בידו כל אשר הוא עושה ושולח ברכתו עלי-ידיו, — לא אוכל לבטא את הדבר באורח אחר, ומאחר שאי-אפשר בלעדיו, לא לי ולא לבית, — מה הפצת, שאעשה בו?"

ואכן, מה אפשר עוד לרצות או לעשות, לאחר שדיבר וכלה לדבר כך? אחרי סייםי דבריו, התבונן מסביבו בסיפוק-נפש, ובת-שחוק על פיו. הוא ביטח את עצמו והתבצר בכל כוחו, ומראש הכתים כל איום של תביעה כשערוריה, כפשיעה באהבה, כדבר שאין להעלותו על הדעת, לבו לא ניבא לו כלל, שהאשה לא נתנה דעתה כמעט על כוונת הדברים הללו שנועדו לשמש חומות מגן וסוללות, אלא שתתה אותם חרש בציימאון כשתות יין מתוק, והקשיבה, כשראשה מורכן עדיין וכבוש בכסותה, במתיחות עמוקה, תאוותנית, לבל יאבד ממנה שמץ מכל האמור בשבחו של יוסף, דבר זה מיעט עדי-מאוד את פעולת ההתראה שביקש פוטיפר למסוך בהסברתו, אך באורח פלא לא היה בו משום מעצור לפני כוונתה המוסרית-הנבונה של מות, שנשארה נאמנה ביושר-לב לתכלית ביקורה. היא זקפה קומתה ואמרה:

„אני מניחה, אישי, שהגדת לטובת העבד את מרבית הדברים שאפשר לומר עליו כמשפט. ובכן אפוא, אין בדברים הללו טעם מספיק, לפי שבטלים הם בעיני אלוהי מצרים; ואשר אמרת לי בחסדך על-אודות השתלבות זו או אחרת באישיותו של עבדך ועל כפלה-משמעויות השובה-לבבות, אין בו כדי להכריע כנגד המשאלה והתביעה, המוצגות בפי מטעם אמון באורח חד-משמעי. כי גם אנוכי — פה הנני, לא רק הלז, אשר אתה אומר עליו — בחוסר-שיקול-דעת הבולט לעין — שאי-אפשר להתקיים בלעדיו בביתך; כי איך יהיה בן-עם-לועז הכרחי בארצם של בני-אדם ובביתו של פטיפרע, אשר בית-ברכה היה בטרם החל עבד מקנת-כסף זה לשגשג בו? לעולם אסור היה שיתרחש דבר זה, שיגשגו פה. הן נקנה הנער במחיר, ומקומו היה בשדה ובעבודת-הפרך תחת אשר החזיקוהו בחצר, ועוד תקטן זאת בעיניהם והפקידו בידו גם את גביעך וכן את אוזניך באולם הספרים בזכות פיתוי סגולותיו, הסגולות אינן האדם; הכרח הוא להפריד בינו ובינו. רע רע הדבר על אחת כמה, אם בעל סגולות הוא השפל, עד שמשכיחות הסגולות את שפלות-ערכו הטבעית. היכן תימצאנה סגולות שיש בכוחן להגביה את הנשפל? שאלה זו היה מצווה לשאול את עצמו מונת-כאף, בן-משק-ביתך, אשר בלי שנקפת אצבע, כפי שאמרת, גידל את הנשפל והניח לו לפרוח כמו עשב בביתך והרבה עצבונם של כל ישרי-דרך, התרשה לו, כי גם במותו ימרה את פי האלים ובאצבע יורה על החבירי, להוריש לו את משרתו ולחלל את ביתך לעיני כל העולם, באשר את עבודתך, ילידי הארץ, ישפיל ויכניע תחת יד השפל, והם יחרקו שן?"

„יקרתי", אמר החצרון, „עד מה את שוגה! לא הוגד לך מצב-הדברים

לאשורו, כפי שיעידו דבריך, כי לא היה ולא נברא כל חירוק שיניים. אנשי ביתי אוהבים כולם את אוסרסיף, עליונים ותחתונים כאחד, למן סופר שולחן המוזגים ועד שומר־הכלבים ועד האחרונה שבשפחות, ואין בהם אחד שיתבייש במידה כל־שהיא לציית לו. אינני יודע מאין הגיעה אליך בשורה זו, שבבית הזה נשמעת חריקת־שיניים כל־שהיא בגלל גדולתו, כי בשורת כזב היא מכול וכול. אדרבה, הכול תרים אחרי מבט עיניו ובשמחה הם מתחרים לעשות את מלאכתם לרמיזתו בשעה שעובר הוא ביניהם, ובחיבה תלויות עיניהם בשפתותיו בעת אשר ידריכם. ולא עוד, אף גם אלה, שמוכרחים היו לסגת ממעמדם בגללו, יען־אשר הוא תפש משרתם, אף גם אלה, לא יסיפו עינם ממנו, כי־אם עין־בעין יביטו בו, ואין איש יכול לעמוד כנגד סגולותיו. משמע, מדוע? הואיל והללו לחלוטין אינן כפי דבריך, ובנקודה זו בייחוד את מוכיחה שידיעותיך מסולפות. כי כלל וכלל אין הדבר כך, שסגולות אלה הן כסרת של תוספות באישיותו, שצריך להבדיל בינה לבינה. כי אחת הן מכול־יכול עד בלי שום סימן של הבדל, והסגולות הללו הן סגולותיו של איש מבורך, עד שאפשר היה לומר, שראוי הוא להן כאדם הראוי לגמולים, לולא היה בכך שוב משום הפרדה בלתי־מסתברת בין האדם ובין הסגולה, ואילו אפשר היה בכלל לדבר על גמולים ביחס לסגולות טבעיות. אבל כך יקרה לעיתים, שהבריות מכירים אותו מרחוק, בנוסעו בדרכים ובנתיבות המיים, מרמזים זה אל זה ואומרים איש אל ריעהו: הנה, פה נוסע אוסרסיף, משרת־הפנים של פטיפרע, המשמש פה למונת־כאף, ילד־חמודות, הוא נוסע בשליחות אדוניו לרגל עסקים. שיעלה בידו לסיימם בהצלחה כפי דרכו, ולהלך, העניין הוא כך, כי בעוד שהגברים מסתכלים אליו עין בעין, מביטות בו הנשים בליכסון, מזווית עיניהן, ולפי דעתן. זהו סימן טוב במבטן כשם שסימן טוב הוא אורח הסתכלותם של האנשים. וכשהוא מתהלך בעיר, ברחובותיה ובשווקיה, אז יקרה, כפי שמספרים לי, שהבתולות עולות על החומות ועל הגגות, מסירות טבעות זהב מעל אצבעותיהן ומטילות אותן עליו. כדי להסב את מבטיו אליהן, אבל מבטיו אינם מוסבים.

אני הקשיבה בהתפעלות שאין לתארה. פיאור מידותיו של יוסף, תיאור החיבה הנודעת לו מן הבריות, מסך בה שיכרון שאין מלים להגידו; השמחה שטפתה גלים גלים כזרם אש העובר בעורקיה, הגביהה את חזה, ונשימתה יצאה פרצים־פרצים קצרים ובדחיקה רבה, כגון נשימה של התייפחות, אוזניה האדימו, ואך בעמל ובמאמץ עצום הצליחה להרחיק את ריגושה מעל שפתותיה, למען לא יתבטא לפחות בחיך מאושר על הדברים אשר שמעה. אדם נדיב־לב, באם יתבונן, לא יידע נפשו מחמת תופעה זו, המתנגדת כל־כך לשכל הישר. השבח הניתן ליוסף עשוי היה לחזק על־כורחה את נהייתה אחרי העבד הנוכרי, אם מותר לזכר כך, על כורחה היה עשוי להצדיק את נטייתה נוכח גאוותה, ולהדיח אותה ביתר תוקף, וליטול ממנה את כושר החלטתה בביצוע השאיפה שלמענה באה, דהיינו, בהצלת חייה. האם היה כאן טעם לשמחה? — לשמחה ודאי לא, אך היה טעם להרגשת חדות־נפש, והאדם נדיב־הלב אנוס להסכין עם הבדלה זו, אם־כי בנידונ־ראש. אגב, היא גם התייסרה כמשפט. הידיעה על הצצת הנשים בליכסון, ועל כך, שהן

משליכות טבעות לרגלי יוסף, מילאה אותה קנאה של כליוֹן־נפש, חזרה ואישרה את חולשתה, וכאחד, מסכה בה שנאה נואשת לאותן הבריות שהיו שותפות לה בחולשה זו. העובדה, שהללו לא הצליחו להטות על עצמן את מבטיו של זה, ששימש מטרה לטבעותיהן, ניחמה אותה במקצת, ועזרה לה להעמיד פנים גם להלן כיצור בעל־תבונה. היא אמרה:

„הרשני לפסוח, ידידי, על חוסר־העדינות שגילית כלפיי בכך, שביקשת לשעשע אותי בתיאור התנהגותן הרעה של בתולות ואסת, ולא חשוב הדבר, כמה מן האמת יש בשמועות הללו, המופצות אולי על־ידי גיבור ההבלים עצמו, או על־ידי אחרים, שנמשכו לצדו בשכר הבטחות, ואינן משמשות אלא כקטורת חניפים.“ — דברים אלה על מי שהיה אהוב עליה בלא מפלט, עלו לה בפחות מאמץ משאפשר לשער. היא דיברה באורח מוכני לגמרי, באשר דובבה כביכול שפתי אשה אחרת, אשר לא היא היא, וקולה המזמרר נעשה בכך נבוב והתאים יפה לקיפאון שבתווי פניה ולריקנות שבמבט־עיניה, ולא ניסה כלל להתכחש לצליל הכוב שבו. — „עיקרו של דבר הוא“, הוסיפה ואמרה בניגון זה, „שטענתך, כאילו ידיעותי על ענייני הבית מסולפות הן, נושרת מעלי ופוגעת בכך עצמך, ומוטב היה, שלא תשמיע אותה כלל. מנהגך, שלא לעסוק בשום עניין מן העניינים, אלא להביט על הכול באמצעותן של עיניים זרות ורחוקות, מן־הדין שיעורר בכך ספק כל־שהוא לגבי ידיעותיך על מה שמתרחש מסביביך. האמת היא, שהשתררותו של העבד משמש בקרב אנשי ביתך נושא לחמת־זעם ולעגמת־נפש כללית. פקיד אוצר־תכשיטיך, דודו, דיבר אלי בדבר הזה לא פעם אחת בלבד, כִּי־אם פעמים רבות, ותלונה מרה בפיו על ציעורם של תמימי־הדרך על־ידי שלטונו של הטמא...“

„אכן“, צחק פטיפרע, „מצאת לך עד נאמן לסייע, חמודתי הפורחת, עד שמשקלך משקל רב, במחילתך! הן דודו זה איננו אלא צמק, קטנייה מתנפחת, קטן שמתרברב, רביע־שלא־אדם, שוטה מצומצם, חוכא ואטולולא; והכיצד יהיה נחשב דברו במאזני המשקל בדבר זה או אחר!“

„לא במידות גופו אנו משיחים פה“, אמרה. „אם כה מזולזל דיבורו וכה אפסי משפטו, איך מינית אותו לשומר מלתחתך?“

„למהתלה“, אמר פטיפרע, „רק למען הצחוק נותנים על גמדי־החצר משרה נאה. אחיו הקטן, המוקיון השני, הודבק בו אף הכינוי, טפסר, והאם נקבל את הדבר בכובד־ראש?“

„אינני צריכה כלל להזכיר לפניך את ההבדל שבניניהם“, השיבה מות. „יפה ידעת אותו, אך כרגע אינך רוצה להודות בו. מעציב הדבר, שצריכה אני להגן על משרתיך הנאמנים והכשרים ביותר — נגד כפיות־טובתך. מר דודו, על־אף קומתו הנמוכה במקצת, הנהו איש בעל הדרת־כבוד, כובד־ראש, ואיש הולך־מישרים, שהכינוי מוקיון אינו הולם אותו לחלוטין, ודיבורו ומשפטו בענייני הבית וכבוד־הבית חשובים הם במשקלם.“

הוא מגיע לי עד הנה, העיר מפקד־הגדודים, וסימן ביד פשוטה קו על־גבי קנה־שוקו.

מות ההרישה שעה קלה.

„עליך לזכור“, אמרה אחרי־כן בכיבוש־היצר, „שקומתך גבוהה במידה מופלגת וכדמות מגדל, אישי, ועל־כן אפשר שקומתו של דודו נראית מבוטלת בעיניך הרבה יותר מאשר בעיני אחרים. כגון בעיני ציסת אשתו, שפחתי, ובעיני ילדיו, שגם קומתם אינה גופלת מקומתם הממוצעת של בני־הארץ, והנושאים את עיניהם ביראת־כבוד אל מולידם.“

„הִי־הָהּ, נושאים עיניהם!“

„השתמשתי במלה זו בכזונה תחילה, במובנה הנעלה, כלשון המליצה.“
„ובכן, גם בלשון המליצה“, ליגלג פטיפרע, „את מתבטאת על דודו שלך. דומני, התאוננת על שיחה בלתי־מעניינת שניהלתי אתך; שימינא לב, זו שעה ארוכה שאת משעשעת אותי בשיחה על־אודות שוטה מתנפח.“

יכולים אנו, אם רצונך בכך, להשמיט את הנושא הזה, אמרה בצייתנות, „אם לא ינעם לך. אינני זקוקה לאדם זה, שדברינו התגלגלו עליו, בשביל שהוא יעמוד לימיני בבקשה שאני מביאה לפניך, בקשה מוצדקת צידוק־יתר, ואין צורך בעדותו — הראויה לכל הכבוד — בשביל שתבין, כי מוכרח אתה למלא אחריה.“
„בקשה יש לך אלי?“ שאל, „ובכן, בכל־זאת, אמר אל נפשו, לא בלי מרירות. אמת נכון הדבר, שבאה אלי לשם בקשה פחות או יותר כבדה. התקווה, שביקורה נערך אולי רק לשם חברותא בלבד, בטלה ומבוטלת. ולפיכך, מלכתחילה אין אני נכון ביותר להטות אליה און קשבת.“ — הוא שאל:

„ואיזוהי הבקשה?“

„זוהי אישי: שתרחיק את העבד הנזכרי, אשר את שמו אינני רוצה להעלות עור על דל שפתי, מן הבית ומן החצר, מאחר שהורשה לפרוח פה כעשב, בזכות חסד־שווא ורשלנות נפשעת, והפך את הבית למקום של חילול־השם, תחת אשר יהיה בית־מופת.“

„אוסרסיף? מן הבית ומן החצר? מה את חושבת!“

„מחשבה טובה וכשרה אני חושבת, אישי. על כבוד ביתך אני חושבת, על אלוהי מצרים, ועל כך, מה אתה חייב לעשות למענם, — לא רק למענם, כי־אם למענך ולמעני, אחת־ך־בני־שואיך, המטלטלת את מוט־המצלתיים אשר לאמון, מקושטת בפאר האם הגדולה, מוקדשת ומופרשת. על דברים אלה אני חושבת ובטוחה אני, למעלה מכל ספק, שאינני צריכה, אלא להזכיר לך אותם דברים, ומיד מתאחדות מחשבותיך ומחשבותי ואתה ממחר למלא את בקשתי בלי להתמהמה.“

„כלומר, שאני... את אוסרסיף... יקירתי שלי, זה לא ייתכן, עקרי את הדבר מדעתך, שכן חסרת־היגיון היא הבקשה, רעות־רוח מתחילתה ועד סופה, ואין אני יכול כלל לפתוח פתח למחשבה כזאת ולהרשות את כניסתה אל מחוז מחשבותי, שכן זרה היא להן, והללו מתקוממות כנגדה במורת־רוח עצומה.“

הנה, העסק, אמר אל נפשו ברוגז מבוהל, זוהי איפוא הבקשה שבעבורה באה לבקרני בשעה זו, כביכול רק לשם שיחה נאה בלשון המליצה. ראיתח מתקרבת והולכת, ובכל-זאת לא גיליתי מהותה, עד כה מנוגדת היא לאנוכיותי המוצדקת, ולדאבון-לב, רחוקה מהיותה גדולה בעיניה וקטנה בעיניי; כי היפוכו של דבר, להוותי, היא היא שנדמית לה הבקשה קטנה, אשר קל לעשותה, אך בעיני בלתי-נוחה היא במידה מופלגת. לא לשווא חשתי מיד דאגה מסויימת לנוחיותי. חבל, חבל על שאינה מספקת לי את ההודמנות לשמה את לבה, כי לא ברצון אני שונא אותה.

„משפטך המסולף, חמודתי הפורחת“, אמר, „נגד אישיותו של בחור זה, המשפט המביאך אלי לשם בקשה כושלת כזאת, באמת ראוי שאתעצב עליו. מסתבר, שכל הידוע לך — רק ממקור הגידופות והקללות הגיע אליך, מפי אותם יצורים מושחתים-התואר ההולכים בו רכיל, ולא מנסיונך ומידיעת אורחותיו המצויינים, העשויים, לפי דעתי, לסגל אותו למעמד גבוה יותר ממשרת פקיד נכסיי, על-אף צעירותו. רצונך, קראי לו פרא-עבד — לפי הכתוב, בצדק תעשי כן, אך האם צדקה היא בעיניך, אם איננה צדקה לפי הרוח? האף-אמנם מנהג המדינה ודרך נכוחה הוא להעריך את האדם לפי היותו בן-חורין או משועבד, בן הארץ או נוכרי, ולא לפי רוחו: האם אפלה היא וריקה מלקח-דעת, או אם נאורה בכתובים ונאצלת בכוח קסמים? מהו המנהג ומהי מסורת-האבות בארץ זו בעינין זה? הלא דובר-צחות הוא, אמריו אמרי-נועם, ברורים בחן, וטעמם נחמד, וכתובתו משופרת בקולמוס נאה, וקורא הוא בספרים כמי שמישיח מדעתו, מתוך עצמו, נישא בתוקף הרוח, עד שדומה, כאילו כל שנינות-השכל והחוכמה משלו הן וממנו הן נובעות; וכל השומע ישתומם, אחת משאלתי והוא הפצי, שתכירי את סגולותיו ותתקרבי אליו בחסד ותקני את ידידותו, שתהיה לך לברכה יותר מידידותו של הזפק השחצן...“

„אינני רוצה להכיר את סגולותיו ולא להתקרב אליו“, אמרה בקשיות. „רואה אני, שגיתי בחושבי, כי כבר הגעת עד סף שבחיו של העבד. אולם אתה ראית חובה לעצמך, להוסיף עוד משהו, ועכשיו מצפה אני למלה על-דבר מילוי בקשתי המקודשת בצדקתה.“

„מלה כזאת“, ענה פטיפרע, „אינה מצויה עמי, שכן בקשתך לא באה אלא ממקור-המשגה. היא הולכת תועה, היא אינה יכולה להתמלא מטעמים רבים ולא אחד, — השאלה היא רק, היעלה בידי לבררם לך; אם לא אוכל, גם אז, האמיני לי, לא תיעשה בקשתך נוחה יותר להתמלא. כבר אמרתי לך, שאוסרסיף אינו סתם אחד מן הרבים הנמצאים בשוק. הוא מעשיר את הבית והנהו משרת יקר-ערך, — וכי מי יבליג על כל אלה ויסכים לגרשנו? גירושו היה חשוב כחמס'ושוד בבית, וכעוול כבד כנגדו, שנקי הוא מכל מום ואורחותיו עדינים, ועל-כן — לפטר אותו ולעקור אותו מן הבית, כך, בלי טעם ונימוק, היה מעשה של עגמת-נפש בלתי שכיחה, אשר איש לא היה מוכן לקבלו על עצמו בקלות.“

„אתה ירא מפני העבד?“

„ירא אני את האלים, העומדים לימינו, כאשר מצליחים הם בידו את כל אשר הוא עושה ואוצלים עליו חן ונועם בעיני כל העולם; — השאלה, מי הם, אינה בתחום כוח־משפטי, אבל אחת ידעתי: הופעתם בקרבו רבת־תוקף היא. עד מהרה היו פורחות מלבך מחשבות כגון אלה, שיש להטילו אל בור עבודית הפרך או שימכרו אותו לאחר באורח בזוי, אם רק לא תסרבי להכיר אותו יפת. עד מהרה, כלומר, בטוח אני בדבר, היית מתעניינת בו ולבך היה מתרכך ביחסך אליו, כי לא רק נקודת־מגע אחת יש בין חייך ובין חיי, ואם אהבתי לראותו מסכיבי, — אגלה לך מצפוני לבי, — אין זאת, אלא משום שלעיתים קרובות הוא מזכיר לי אותך...“

„פטיפרעו!“

„אמרתי את אשר אמרתי, וחושב אני את אשר כלל־וכלל אינו מתנגד לשכל־הישר. האין את מקודשת ומופרשת לאל, אשר לפניו את יוצאת במחולות בחזקת פילגשו הקדושה, והאין את נושאת בגאון לעיד־כול את פאָר־הקורבן. סמל קדישותך? ובכן, גם הבחור, — ומפיו נודע לי הדבר, — חובש פאָר כזה, בלתי נראה לעין; עלינו לדמות אותו כגון כליל של ירק־תמיד, שהוא אות לנעורים־שהוקדשו ולפרישות, כפי שמתבטאת תכונה זו בשמו המסולסל למדי, כי צינת, הצנע־לכת' הוא נקרא. כך שמעתי מפיו, ולא בלי תמיהה, כי חדשה היתה זו בעבורי. אמנם ידעתי על אלוהי אסיה, אטיס ואשרת, ועל הבעלים, אֱלִי הפריון. אולם הוא ומשפחתו חוסים בצל אל, אשר לא ידעתי, ואשר קנתו הפתיעתני. כי אותו אֵל בודד כוסף אמונים הוא, שהתארש להם כחת־דמים, — דבר מופלא למדי. מנהג של עיקרון הוא להם, לשאת את הצמח ההוא, והם פרושים לאֵלם כגון כלת־חתנים. אך מקרבם הוא בורר לו עוד אחד כקורבן עולה מיוחד, ועליו מוטל לחבוש בפירוש את פאר העלומים המקודשים והוא נזיר לאל־הקנאות. ודמיינא בנפשך, כזה הוא אוסרסיף. הם מכירים, כך הגיד לי, משהו, שמכנים אותו בשם „חטא“, ומכירים את גן החטא, ועוד המציאו לעצמם מיני חיות, המציצות מבין עופאי הגן, והללו מכוערות הן עד לאין שיעור בדמיון־אדם: מספרן שלוש, ושמותן: „חרפה“, „אשמה“, ו„צחוק לעג וקלס“, מעתה אשאלך שתיים שאלות: היכול אדם לבקש לעצמו משרת ורבי־משק טוב יותר מזה, שנולד לאמונים והוא ירא־חטא מימי היותו אמן בבית־אבותיו? ועוד זאת: האם הפרותי בשעה שדיברתי על נקודת־מגע בינך ובין הבחור הזה?“

הה, מה נבעתה מות־אֵס־אֵנַת לשמע הדברים האלה! אם דאב לבה עד־ כלות בעת שומעה על הבתולות המשליכות טבעות אחרי יוסף, היה זה כאין וכאפס, ואפילו מעין תענוג, בהשוואה אל צינת החרב שנתקעה בה חדר ועבור, מששמעה את הטעמים שבגללם לא יכלו בנות העיר להטות את מבט עיניו אליהן. פחד איום, הדומה לנבואת־לב על כל־אשר עתידה היא לשאת ולסבול בגללו, השתלט עליה, והורוֹן תוגה התפשט על קלסתר פניה המופנות כלפי מעלה. ינסה־נא איש להעמיד את עצמו במצבה, שהיה בו — לבד שאר תכונותיו — גם יותר מאבק־גיחוך! על־מה נלחמה היא פה, ועל־מה נאבקה

עם קשיות-עורפו של פטיפרע, אם אמת בפיו? ומה, אם כוזב חלום-הישע, חלום פקיתת-העיניים אשר חלמה ואשר הביאה הלום? אם זה, אשר מפניו ביקשה להציל ברוב עמל את חייה ואת חיי בעלה, מפקד-הכבוד, לא היה אלא קורבן-עולה, מודר, משומר בקנאה ומופרש? מפני איזו דרך מדוחים חוששת היא, פן תלך בה ותתעה? לא היה בה כוח, ולא האמינה, כי זכאית היא לחמול על עצמה ולכסות בידיה את עיניה, שמבטן הסתמר אל החלל הריק, והן דימו לחזות את שלוש חיות הגן: החרפה, האשמה, וצחוק-הלעג-והקלס; והאחרונה השמיעה ציהול, כילל-הצבוע. היא לא יכלה לשאת. הלאה, הלאה, חשבה בבהלה, הלאה, ויסור ממנה זה על-אחת-כמה-וכמה, מאחר שתלומות-הישע שווא וכזב הם, ואך כלימה וכלימת-יתר בהם, מאחר שלשווא, זה, לשווא הייתי משליכה אחריו את הטבעת מעל אצבעי! כן, כהלכה אני נלחמת, ומוכרחה אני ללחום עוד, ודווקא מעתה, אם כן הדבר! או אולי מאמינה אנוכי, או יתר-על-כן, אולי מקווה אני בסתר לבי, בביטחון של צהלת-ניצחון, שתשוקת-ישעי תהיה חזקה יותר מאירושו, שהיא תתגבר עליו והוא ילך אחרי מבטי, כדי לשכך את סערת דמי? האין אני מייחלת ומתייראה כאחד מתוך ההסתמכות על כוח הנדמה לי בעיקרו כבלתי-מנוצח? אם-כן איפוא, הן שוב ברור ועדיין ברור, שמוכרחה הוא להיעלם מן הבית ומנגד עיני למען חיי. פה יושב בעלי, זרועותיו שמנות, והוא כמגדל; דודו הננס העד מגיע לו עד עצם קנה-שוק, והוא מפקד-הגדודים. מאתו ומאת הסכמתו עלי לצפות לישועה ולהצלה, מאתו בלבד! — והרגשתה היתה כעין שיבה אל המקלט, אל הבעל העצל, שהיה קרוב ביותר ונוח לנסות בו את כוח תשוקתה-לישועה, בשעת שחזרה ופתחה פיה, וכה ענתה לו בקול מזמר, מצלצל:

„אל-נא אגיב על דבריך, ואל-נא אשוב ואחלוק עליהם, ידידי, כדי לסתור את נכונותם. עמל-שווא הייתי עמלה, אשר אמרת, אינו יפה כנושא למריבה, ויתר-על-כן, לא היית אנוס כלל לומר דברים אלה, כי אם רק להשיב בקיצור: „אינני רוצה“. כל זה איננו אלא לבוש ומשל לחוסן דעתך שאינה נכנעת, ורק ברזל-תקיפות החלטותיך ורצונך רצון-צור מופיעים לי מתוך דבריך. האם אטען כנגדם בריב-שפתיים נרגן, חדל-אונים, בעוד שאוהבם ואשתאה עליהם ברגש ענוג, כאורה נשים? תחת זה אקווה-נא לדבר אחר, שערכו היה מועט או לא-כלום בלי תוקף דעתך: מייחלת אני לנתרנותך הנדיבה. בשעה זו, שאינה דומה לכל-השעות, בשעה זו שביני לבינך, המלאה ציפיה, אשר בה באתי אליך, לבקש ממך, יהיה רצונך רצון-גבר נוטה אלי וממלא חפצי לאמור: „הוסרה המכשלה מן הבית, ואוסרסיף הוסר ממשרתו, גורש ונמכר בשוק“. האשמע דבריך אלה, אדוני ואישי?“

„הן שמעת, כי לא תוכלי לשמוע כזאת מפי יקרתי, על-אף רצוני החזק לשמח את לבך. אינני יכול לגרש את אוסרסיף ולא למוכרו, לא אוכל לרצות כזאת, והרצון לעשות כן אינו ברשותי.“

„לא תוכל לרצות? האומנם רצונך הוא אדוניך, ולא אתה אדוני רצונך?“

„ילדתי, דבריך הם פילפולי עניות. כלום יש הבדלה ביני ובין רצוני, עד
שיהיה האחד אדון והשני עבד, והאחד ישתרר על השני? השתרר-נא את על
רצונך, ורצי בדבר, שמתועב הוא בעינייך עד שאט-נפש!“
„אני מוכנה לכך“, אמרה מות, והטילה ראשה אחורנית, „אם נועד הדבר
למרומם — לכבוד, לגאווה ולממלכה.“
„שום דבר מכל אלה אינו בתחום השאלה“, השיב הוא, „או, נכון יותר
לומר, נשאלת השאלה בדבר כבוד התבונה הטובה, גאוות החוכמה וממלכת
הישר.“

„לא על אלה תחשוב, פטיפרע!“ ביקשה בקול צלול, „חשוב על השעה,
זו היחידה המיוחדת, ועל ציפייתה בעת בואי אליך חוץ לסדר וכנגד שלוותך!
ראה, אני חובקת ברכיך בזרועותי ומחלה פניך: עשה את משאלתי בעוצם
ידיך, אישי, אך הפעם, ותנני ללכת ממך מנוחמת!“
„אף כי ינעם לי כה“, ענה, „לחוש את זרועותיך, שיפות הן, מסביב לברכיי,
לא אוכל בשום פנים ואופן לעשות את רצונך, ורק בגלל זרועותיך הענוגות
ענוגה תוכחת-המוסר שעלי להשמיע באוזניך על-אשר לא הואלת לחוס מעט
על מנוחתי, ולא הפצת, כפי הנראה, לשאול כלל לשלומי, אולם, אף-על-פי שאין
את שואלת, יש את נפשי להודיע לך דברים אחדים, בינינו לבין עצמנו, בשעה
מיוחדת זו, ובכן, ידוע תדעי“, אמר בקול של גילוי תעלומה, „שאנוס אני להחזיק
בו באוסרסיף — לא רק למען הבית, המתברך בגללו בשפע, או משום שקורא
הוא באוזני מספרי החכמים מאין כמוהו. אלא חשוב הוא בלי-שיעור לשלומי
עוד מטעם אחר לגמרי. אם אומר, שהוא נוטע בי את נועם תחושתו של האימון,
לא אמרתי, אלא מקצת שבחו; מתכוון אני לדבר, שאי-אפשי בלעדיו, רוחו
עתיר בהמצאת עינוגי-נפש מסוג זה או זה; אבל עיקרו הוא, שדברים נכוחים
יש בפיו יום-יום ושעה-שעה, דברים המוסבים אלי, המציגים אותי באור נאה,
באור אלוהי, הממלאים את לבי חזק בבחינת עצמי, עד שנעשה אני שלם עם
עצמי...“

„תן ואיאבק עמו“, אמרה וחבקה את ברכיו ביתר שאת, „ואנצח אותו
ואדחוק את רגליו מפניך, שהרי אין הוא יודע, אלא לאושש אותך במליצות
דברים ולעורר בך הרגשת עצמך! אני מיטיבה לדעת את הדבר, אני אתן לך
שעת-כושר לחזק את לבבך במעשה, על-ידי עצמך ובאונך, אם תמלא את תוחלתה
של שעה זו ותחזיר את העבד אל המדבר, כי עד-מה תהיה שלם עם עצמך,
אישי, או, כשתספק את משאלתי ואני אצא מפניך מנוחמת!“
„הסבורה את כך?“ שאל במיצמוץ, „ובכן, שמעי! נכון אני לצוות, כי
בעת שיסתלק בן-משק ביתי, מונת-כאף (כי קרובה שעתו), אל יירש אוסרסיף
את כהונתו בפקידות-הבית, אלא אחר יהיה תחתיו, כגון ח'אמע'ת, סופר שולחך
המוגים. ואוסרסיף יישאר בבית.“
היא טילטלה את ראשה.

„בכך לא נושעתי, ידידי, ולכן גם חיווקך והרגשת עצמך לא יוושעו בשכר

זה. כי רק עד מחצית הפצי, או גם פחות, יישבר צמאוני ויותן סיפוק לציפייתי.
 על אוסרסיף לצאת מן הבית.”
 „אם כן, אמר בחופזה, „אם כל זה אינו מספיק לך, הנני חוזר בי ומבטל
 גם את הצעתך, והבחור יעלה ויעמוד בראש.”
 היא התירה את זרועותיה.
 „שמעתי את סוף דברך?”
 „צר לי, אך דיבור אחר אין בפי.”
 „אם כן איפוא, אלך, נשמה ועמדה ממקומה.
 „כן, מוכרחה את, כמסתבר, אמר. „בסך-הכול היתה זו בכל-זאת שעת
 מחמדים. אשלה אחריו תשורה, לשמח את לבך, בויך של שמן תמרוקים, העשוי
 כדמות דגים ועכברים ועיניים, מלאכת-אמן בגילוף.”
 היא פנתה לאחור וצעדה אל עבר עמודי הקשת. שם עמדה רגע בדממה,
 מחזיקה קפלים אחדים משמלתה בידה, מצחה נשען על ידה ופניה כבושות
 בקפלים. איש לא הביט אל אחורי הקפלים הללו, אל צפונות פניה של מות. —
 אז מחאה כפיים ועברה את הסף.

חילוף-דברים משולש

אחרי שרשמנו את מהלכה של שיחה זו, הגענו איפוא אל עומקו של הסיפור,
 ועד למרחק, שממנו נוכל להמשיך ולהסמיך שוב את דברינו אל איתה
 דמות-כוכב מופלאה, המצטרפת מפגישת-נסיבות במשחק-הטילטולת של החיים,
 כפי שנרמז כבר לעיל. כי שם נאמר: בעת ההיא, כשהחלה האדונית לעשות
 מאמצים רציניים למראית-עין, להרחיק את יוסף מבית פוטיפר, — הוא המעשה
 שעסק בו עד הנה דודו, ננס-הכבוד, — התחיל זה, שומר-המלתחה, להשפיע
 על יוסף דברים מתוקים ולהעמיד פנים כידיד המסור לו, ולא רק נוכח פניה,
 אלא גם לפני האדונית, ובאוזניה היה משבח ומהללו בכל הלשונות והאופנים.
 ובדיוק, כך קרה; לא אמרנו שם אפילו מלה אחת מיותרת. טעמו של דבר
 היה, כי דודו תפש והכיר, מהו מצבה של מות-אֶסְדֶּאֶנַת, ומהי סיבת השתדלותה
 להרחיק את הנער אוסרסיף מגד עיניה: הוא גילה את הדבר ביכולתו שמן
 היסוד השמשי, אשר קומתו הקצרה ניחנה בה, וככל שתפגיע סגולה זו באי-
 התאמתה אליו, כן שקד הוא להגדיל כבודה ולהאדירה. עד שלמעשה ניתן לו
 להיחשב בשטח זה כבקי וכמומחה שנון, בעל הרגשה דקה ובעל חוש-הריח לגבי
 כל תהליכיה של ספירה זו, — אס-כי לעומת-זאת היה משולל שנינות-דעת
 וחוכמת-ננסים דווקא בגלל סגולה זו, רבת-המשקל.

לא עברו איפוא ימים רבים ודודו הבין, מה הוא עוללו, או לפחות טיפה,
 אצל האדונית על-ידי תלונותיו החסודות נגד שיגשוגו של יוסף, — הבין
 בתמיהה את המתהווה, ואף זמן רב בטרם תבין היא עצמה; כי בתחילה סייעה

לו בכך גאוותה התמימה, כלומר, העובדה שהיא לא חשבה כלל על אמצעי־זהירות; ולאחר־מכן, בשעה שנפקחו גם עיניה, הוא נעזר על־ידי אי־יכולתה הכללית של האשה, שניטלטה דעתה ונרגש לבבה, להסתיר מעיני הבריות את סודה. כך הכיר דודו, שהאדונית מתגלגלת בלי מעצור מתוך ביוזי כבודה ובכל כובד־הראש שבטבעה, במדרון, נכונה להתאהב במשרת־הפנים ובעל־המקרא הנוכרי של בעלה, והוא היכך את ידו בהנאה על המתרחש. כל זה לא היה נראה־מראש ולא היה צפוי לו, אבל הדבר עשוי ליהפך לבור עמוק בשביל אותו בן־בלי־מולדת, עמוק יותר מכל־אשר אפשר היה לכרות לרגליו; וכך גמר דודו בדעתו בן לילה, שיקבל על עצמו תפקיד, אשר רבים מילאוהו אחריו, אבל גם הוא, בתקופתה המאוחרת כל־כך של האנושות, לא היה ממציא הרשאון, אלא מהלך היה כמסתבר בעקבות מסלול עמוק, אף על־פי שקודמיו במלאכה זו לא נודעו לנו: בחזקת שליח רע וסרסור ליחסים הרי־כליון החל להלוך הנה והלום בין יוסף ובין מות־אֶסֶר־אֶנַת.

נוכח פניה, משנה היה את טעם דיבורו בזריות, ככל־אשר הוסיף להכיר את סתר לבה, בתחילה בדרך ההשערה ואחר־כך בביטחון. כי הוא נקרא לבוא אליה בעניין, שבגללו היה הוא עצמו נדחק לבוא ולהתייצב לפניה: כדי להתאונן; והיא שפתחה בשיחה עמו על עגמת־הנפש הנודעת, — ובתחילה ראה כאן סימן טוב ועדות לכך, שעלה בידו לכבוש את רוחה לשנאתו ולעוררה לפעולות. אבל עד מהרה ירד לסוף דעתה בעזרת חוש־הריח הנודע, שכן אורח־דיבורה נראה לו מופלא מאוד.

„המפקח“, אמרה (לשמחתו קראה לו כך בפשטות, אף־על־פי שהיה רק סגן המשגיחים, הממונה על המלחמה ועל תיבות התכשיטים), „המפקח, קראתי למר בידי אחד משומרי־הסף של בית־הנשים, שאליו הרצתי אחת מנעורות הנוביות, יעֶךְ־כי לשווא חיכיתי, שיופיע מדעת עצמו להמשכת מועצותינו הנחוצות באותו עניין חשוב, שאני מכנה אותו כך, מפני שעניין חשוב היה בעיני מר להטות אליו את תשומת־לבי. חייבת אני להשמיע באוזניו תוכחת־מוסר כל־שהיא, תוכחת רכה, כדי לחוס על כבודו, בשים לב לזכויותיו מצד אחד ולקיומו הננסית מצד אחר, על־שום שלא התייצב לפניי מתוך דחיפה פנימית לתכלית זו, אלא הניח לי להתמתין ולהתענות; כי הציפיה בדרך כלל עינוי קשה הוא, ונוסף עוד פוגעת היא באשה בת מעמד רם כמוני, שעל־ידי־כך נעשים עינוייה קשים עוד יותר. העובדה, שעניין זה אש עצורה היא בלבבי, דהיינו, עניינו של אותו בחור בן־ארץ־נוכריה, אשר אנוסה הייתי ללמוד את שמי, הואיל ונתמנה, כפי ששמעתי, בן־משק הבית במקומו של מונת־כֶּאֱף־אוסיר, ומתהלך עתה בהדרג יופיו לחדות לב כולכם, או רובכם, בכהונת אדוני ההשגחה בקרב כל העבודה, — העובדה, כאמור, שחרפה וכלימה זו בוערת בלבבי, מן־הדין שתהיה חביבה עליך, הננס, שכן אתה עוררת אותה בי על־ידי תלונותיך ואתה נטעת ברוחי את ידיעת חילול־השם, ולולא־כן יושבת הייתי אולי בשלום, ועתה עומד הוא לנגד עיני יומם ולילה. אולם אתה, לאחר שהסיבות את התעניינותי על הדבר הזה, אינך

בא אלי עוד מדעת עצמך, כדי לשוחח עמי עליו, כפי הנצרך מן-הסתם. אלא מניח אתה לי לישב בדד עם עלבוני עד שמוכרחת אני לבסוף לשגר אחרוך שליחים ולצוות עליך שתתייצב לפניי לשם בירור הדבר התלוי ועומד לדאבון-לב, כי אין לך מצוקה יותר קשה מן הבדידות נוכח דבר שכזה. היה עליו לדעת זאת מעצמו, ידיד; כי מה הוא רוצה ומה כוחו לבצע בלבדו, בלי האדונית בחזקת בעלת-ברית נגד השנוא, שיתרונו כה רב מכל הבחינות לעומתו, עד שאפשר לומר על שנאתך, שומר-הבגדים, כי חדלת-אונים היא, אף-על-פי שישרה בעיניי. האדון, אשר קט בכך, מטה לו חסד, שאין לערערו, יען-אשר ידע להוקיר את עצמו בעיניו על-ידי שנינות דעתו וקסמיו, ויען-כי אלוהיו מצליחים בידו את כל-אשר יעשה. איכה יוכלו כזאת? אלוהיו אינם נראים לי חזקים כל-כך, על-אחת כמה פה, בארצותינו, שבהן זרים הם וכבוד לא ניתן להם, עד שיוכלו לבצע את אשר הצליח הוא לבצע למן היום בו הגיע הנה. אין זאת, כי בו בעצמו צפונות הסגולות והן שהושיעוהו, כי בלעדיהן לא ייתכן שיעלה אדם מעלה מעלה וישגשג עד שעבד הנקנה בשוק יעשה למשגיח על כל עסק ויורש-בן-המשק, ולפיכך ברור, שאתה, הננס אינך מגיע עד קרסוליו לא בענייני בינה ולא במשכת-חסד חיצונית, כי הן דומה שהשכלתו ונימוסיו עושים רושם בעולם בלא שיעור, אף-על-פי שאתה ואני לא ירדנו עדיין עד סוף מהותם. הכול אוהבים אותו ותרים אחרי מבט עיניו, לא רק משרתי הבית, אלא גם העם בדרכי היבשה ובנתיבות המיים ובעיר עצמה, ולא עוד, אלא שמועה שמעתי, כי בעת הופעתו מטפסות נשים מכל הסוגים אל הגגות, כדי לפעור עיניהן אחריו וגם בשביל להשליך עליו את טבעות אצבעותיהן לאות תאוותן. הנה זוהי פסגת השערורה, ובייחוד בגללה קצרה רוחי לשוב ולשוחח אתך, המפקה, לשמוע את עצתך, כיצד אפשר להכניע חוסר-בושה שכזה, או היפוכו: להשמיע את עצתי אני באוונדך. כי הלילה, בעת שנדדה שנתי, שקלתי בדעתי, האם לא רצוי, שבלכתו אל העיר יינתנו לידו בני-לווייה מקרב רומי-הקשת, שילכו בעקבותיו ויירו חיצים אל פניהן של הנשים המתנהגות כך, בפירושו, אל תוך פניהן, — והגעתי אל המסקנה, שיש לאחוז באמצעים כאלה, ואכן, זהו המעשה שיש לעשותו על-כל-פנים וכלי היסוס; ומאחר שכבר באת והתייצבת לפני, הנני מפקידה את הדבר בידך, למען תפעל ותצא מיד הפקודה, על אחריותי, אם-כי מבלי שייזכר שמי מיד, אלא רצוי שתעשה כך, כאילו העצה והרעיון משכלך צמחו, ובנוצות אלה רשאי אתה להתקסט. לכל היותר אני מתירה לך שתגיד לאוסרסיף, ורק לו בלבדו, כי אני, האדונית, רציתי זאת, שיהיו יורים אל פניהן של הנשים, ומותר לך לשמוע, מה יש בפיו כתשובה וכיצד הוא מגלה את דעתו על פעולתי זו; ואחר-כך תביא אתה אלי את הדברים אשר אמר, דהיינו, מעצמך ומיד, מבלי שאצטרך להמציא לך בתחילה את פקודתי שתופיע לפניי, אחרי כל-אשר התייסרתי מחמת עינויי הציפיה ומחמת העיצבון בעת שנותרתי לבדי בדבר כה חמור. כי נראה לי, שהוא, שומר הבגדים, רפתה ידו והנהו מתרשל בעניין הזה, בעוד אני עמלה לשם אמון. כפי רצונו של מעלת-כבוד בפנח'זנס ורצונך אתה, גיפפתי את ברפי

בעלי פטיפרע, מפקד־הגדמים, ונאבקתי עמו עד חצי הלילה לבעבור יושם
 קץ לחילול־השם הזה, עד שהייתי עליו לטורח והפרעתי שלוותו והשפלתי את
 עצמי, אלא שנכשלתי נוכח רצונו החזק כצור והלכתי מאת פניו בדד בלא
 ניהומים. אולם אחריו, מר ננס, מוכרחה אני לשגר שליחים עליגבי שליחים,
 למען יבוא ויעמוד לימיני, על־ידי כך, למשל, שיודיעני הא ודא על הבחור
 המביש, גידול־הפרע בביתנו, ועל התנהגותו: האם הוא מייקר את ראשו בכהונה
 שלקח לו בעורמה, ובאיוז שפה הוא מדבר על בניה־בית ועל השררה, כגון
 למשל עלי, על האדונית, וכיצד בערך הוא מתבטא עלי בדיבוריו, אם מוטל עלי
 לעמוד כנגדו ולהילחם בשיגשוגו, הן מוכרחה אני להכירו, ולדעת, איך הוא
 מזכיר אותי בדברו על־אידותי, אולם התרשלותך מניחה אותי בלא ידיעות
 כאלה, תחת אשר תתנהג בעירנות ובמזימה, כגון שתביא אותו לידי כך שיתקרב
 אלי להקביל את פניי ויבקש את חסדי, למען אבחן אותו ביתר דיקדוק, ואתור
 אחרי כוח הקסם אשר בו הוא גונב את לב הבריות ומושכם לצידו; כי תעלומה
 יש בכך, ושורש נצחונותיו עמוק־עמוק, מי ימצאנו, או שמא יכול הוא, כבוד
 מצחצח־התכשיטים, לראות ולהגיד, מה מוצאים בו הבריות? דווקא בשביל כך,
 בשביל לברר דבר זה עם מר, שבעל־ניסיון הוא בא־שיש, שלחתי לקרוא לו,
 ומכבר הייתי מציגה לפניו שאלות אלה, אילו באת אלי קודם, הוי גמד, האם
 יש בו משהו יוצא מגדר הרגיל מבחינת קומתו ותוארו? כלל וכלל לא, הן מבנה
 גופו כמבנה גופם של רבים, בפשטות לפי מידת איש, לא קטן כמון, מסתבר,
 אך לעומת־זה גם לא כן־ענק כגון פטיפרע אישי, אפשר לומר, עשוי בדיוק
 כתיקונו, אבל כלום אמרנו בכך דבר מפתיע? או, האם כה חזק הוא, שיש בכוחו
 להוציא חמש אִפִּוֹת זרע־דגן או יותר מן האֶסֶם, ובכך עשה רושם על הגברים
 והנשים מתפעלות ממראה עיניהן? גם זה לא; כוחות גופו ממוצעים לחלוטין,
 שוב רק כתיקונו, וכשהוא מטה את זרועו, אין סימן־הגברות שבשרירים פורץ
 ומתבלט שם בגסות ובהתרברבות, אלא מופיע רק באורח מתון של טוב־טעם,
 שאפשר לכנותו, אנושי, או גם, אלוהי... הה, ידידי, כן הדבר, אבל מה מרובים
 יצורים כמוהו, השכיחים בעולם האלפים, ומה מועט בכך צידוק נצחוני! אמנם,
 הן הראש וקלסתר־הפנים הם הם המשווים בעיקר טעם וערך לתואר האדם,
 ולמען היושר מותר להודות, שיפות הן עיניו מתחת לקשתותיהן ובשחרוריתן,
 וכמרכן יפות הן בשעה שמביטות הן, מרווחות ופקוחות, וגם כשהן מצטמצמות,
 אם יעלה הרצון מלפניו, באורח מסויים, שאפשר לומר עליו, שערמומי וחולמני
 הוא בהצטעפותו, באורח הנודע לכם בלי־ספק, אבל מהי תכונה זו בפיו, ואיך
 אפשר להבין, שהוא כה מקסים בו את הבריות, עד שהם מכנים אותו, כפי
 ששמעתי, בפשטות, "הפה", דהיינו פיה־בית העליון? דבר זה אין להבינו, וכאן
 טמונה חידה, שצריכים היינו לרדת לעומק פתרונו, שהרי שפתותיו הן תפוחות
 כמעט, והחיוך אשר בו הן יודעות להתקשט עד ששיניו מתנוצצות ביניהן, מסביר
 רק מועט שבמועט מהתפתותכם, ולוא גם נוסף עליו את זריות־הדיבר הפורחת
 שם, אני נוטה לדעה, כי סוד קסמו צפון בראש־לכול בתעלומת פיו, וכי ראשית

חוכמה חייבים לארוב לזו, כדי לצוד את מצח-הנחושה ביתר ביטחון ברשתו של עצמו. אם לא יבגדו בי משרתיי, ולא יניחוני להמתין בייסורים לעזרתם, קבל אקבל על עצמי לגלות תחבולותיו ולהפילו בפה. אולם, אם יתנגד לי, אז ידוע תדע, הננס, כי אצווה את רומי הקשת שיהפכו את נשקם נגדו, על מנת שיירו את חיצייהם בפניו, בפני המקולל הזה, אל תוך שחרחרית עיניו ואל חדות פיו הנפסדת!

אל המלים המופלאות האלה האזין דודו בהדרת-כבוד, גגון שפתו העליונה חופף על שפתו התחתונה, וכף ידו כפופה מאחורי אפרכסת אוזנו לאות הקשבתו, שהיתה נאמנה בלי חונף; ובקיאותו בשטח ההולדה סיגלה אותו לפתור אותו. אולם מאחר שהכיר את סוד לבבה, שינה את טעם דיבורו עמה לא באורח פתאומי ביותר, אלא מעט-מעט, על-ידי שעובר היה חלקלקות מגון אל גון, ומדבר על יוסף היום באופן שהיה שונה מדיבורו אתמול, אך מסתמך בהבשעה על הנאמר תמול-שלשום, כאילו גם אז היה בו צליל של שבח (בעוד שלמעשה היה אמנם בעל תוכן רך יותר, אך מכל-מקום מנאץ יותר), כללו של דבר, כל אשר הוגד עד כאן על בן-המשק הצעיר שינה להיפוכו, ואת המרירה שאף להפוך לנופת-צופים. כל אדם פיכה היה דוחה זיוף כזה בשאט-נפש ומתמלא חימה על הזילזול בשכל-הישר המתגלה בו. אבל בקיאותו של דודו ברוח ההולדה לימדה אותו, כי אין בנמצא דבר שאי-אפשר לתובעו מאימונו של אדם השרוי במצבה של מוֹת־אֶסֶרֶת, ובלא מורא תבע את אימונה, — והיא היתה כבר סחרחרה למדי וראשה מלא רוח-שטות מופלגת מחמת כל-אשר תוסס בה, ואיך יכלה עוד להתאנף בגמד בגלל חוצפה מרובה כליכך — אדרבה היא היתה אסירת-תודה על תהפוכותיו.

„גבירתי הנדיבה בנדיבות“, אמר, „אם אתמול לא הופיע לפניך עבדך המסור, כדי לברר אתך את הליכות העניינים ומוצאיהם (כי שלשום הן עמדתי לרשותך, כפי שתזכרי מיד, אם אעלה את הדבר לפניך, ורק קנאתך הקדושה למפעל מגדילה את זמן ריחוקי)“, — הרי טעמו של דבר הוא זה בלבד, שעסקי חדרנותי תבעו אותי בדחיפות, אך בלי שיסירו את מחשבותי אפילו באורח עראי מן העניין הקרוב ללבך — ועל-כן גם ללבי, — העניין הנוגע באוסרסיף בן-המשק החדש. משימותי בכהונת רב-המלחנים, יקרות וחביבות הן עלי, ובטוח אני, שלא תטילי בי דופי על-כך — ונטועות הן בלבבי כדרך של חובות ומצוות, שתחילתן סתם חובות ומצוות, אך ככל-אשר ירבו הימים, כן יוסיפו ללוש צביון של נטיית-לב, וכן גם העסק והפעולה הרצינית, אשר בגללם זכה עבדך המתאבק בעפר רגליך לשאול בעצתך לעיתים מזומנות. וכיצד לא יטמון אדם בחובו, עד בלתי-יזיזו, את הדאגה, אשר בעבורה זכאי הוא יום יום, או כמעט יום יום להחליף אתך, האדונית, שאלות ותשובות, בין שהוא קרוא ובין שאיננו קרוא אליך? וכיצד ייתכן שרחשי-התודה על ראש-ענוגות זה לא יחולו גם על נושא הדאגה ולא ייטמן גם הוא בחובו של אדם, ולוא אך מפני שנפל בחלקו החדש להיותו נושא דאגתך, גברתי? לא ייתכן, ועבדך הניצב לפניך זכאי לאושרו

להעלות בזכרונו את העובדה, שמעולם לא חשב על נושא־הדאגה, דהיינו על האישיות הנדונה, באורח אחר, אלא רק כפי שחושבים על אחד הראוי להיזכר לפניך. עוול ואוון ייעשה לדודו, אם יחשוב מישהו, ששירותו הנאה בחדר־ההלבשה מנע אותו אפילו שעה אחת מלהגות ולעסוק אגב־אורחא גם בעניין, אשר גבירתי מרשה לו לקחת בו חלק, כי טוב אשר תאחזו בזה וגם־מזה אל־תנח את־ידיך, — זה היה פתגמי מאז ומעולם, בין בעניינים ארציים ובין בעניינים האלוהיים. אָל גדול הוא אמון, ואין גדולה העולה על גדלותו. אולם, הכי בגלל זה נמנע כבוד ומנחה מאת שאר אָלי הארץ, משמע, האלים הקרובים לו קרבת אחדות שכינו אותו בשמם, כגון אֶת־ס־רֶע־חֹרָאֲחִיתִי באון שבמצרים התחתית? כבר בעת שניחנתי בחסד וזכיתי לדבר לפני הדרת כבוד האדונית בפעם הקודמת, ניסיתי לבטא דעתי בעניין זה, אס־כי עדיין בלשון־עלגים כושלת, לומר, איזה אָל גדול, חכם ורב־חסד הוא זה, המצויין בהמצאות כגון צל־המעלות להורות השעות ומורה־העיתים לתקופת השנה, שבלעדיהם כבהמת־הארץ נדמינו. מנעורי החילותי לשאול את עצמי בלחש ואשאל את עצמי בימים האחרונים בקול רם, האמנם עשוי אמון במסגדו לדון אותנו לכף חובה, בעת שאנו נוהים בלבבנו אחרי רעיון דמותו הענוגה ורחבת־הדעת של אותו יצור הנאדר־בתפארה אשר את שמו צירף אל שמו? האם אין מעלת־כבוד בפ־נח־זֶנֶס משמש אב־הנביאים לזה ולזה גם יחד? ובעת אשר אדוניתי מנופפת ביום החג היפה את מוט־המצלתיים המשמיע קול צילצול לפני אמון, בחזקת רעיית־הלואי אשר לו, לא עוד תיקרא בשם מות, כבכל־הימים, כי־אם תתחור ייאמר לה, ואחות־יצועו הקדושה של אֶת־ס־רֶע היא, עם גלגל החמה והקרניים, ולא לאמון תשתייך. כל־זאת שקל בדעתו עבדך הנאמן, ועל־כן מעולם לא חדל להתמסר לאותו עניין־שבלב ולהתקרב אל הבחור המלבלב, חוטר מגזע אסיה, שעלה בתוכנו אל מעלת בן־המשק הצעיר ונעשה נושא דאגתך, כדי להגיע אל חקר מידותיו, למען אוכל לדבר עליו לפניך ביתר דעת וביתר דיוק, כפי שלא עלה בידי בפעם הקודמת על־אף עמלי. אם אסכם הכול־כאשר־לכול, אומר, שהוא נראה לי נחמד — בגבולות התכנית הטבעית המוצאת חן בעיני אדם כמוני, שונה המצב לגבי הנשים האורבות לו על הגגות ועל החומות, אבל חקרתי ומצאתי, שהבחור דנן לא יטען הרבה או לא יטען מאומה נגד ירי החיצים, ומן הבחינה הזאת לא תהיה כל סיבה להפיכת כיוונו של הנשק, כי שמעתיו אומר, בערך כך, שרק אחת היא, שיש לה הזכות להשקיף אחריו ולשים בו את עינה, ותוך־כדי אמירה זו הביט הוא בי בעין שחרחרית עד מאוד מתחת לקשתות, בעין, שהיתה מרווחת ומזהירה בתחילה, ומצועפת־ערמומית אחר־כך לפי אורחו המעניין, ואס־כי יש בהערה זו משום רמז אל דרך מחשבתו עליך, מכלל־מקום לא הסתפקתי עדיין בכך; ומאחר שרגיל אני להעריך בני־אדם ולשפוט אותם על־פי התייחסותם אליך, השפלתי לגלגל את השיחה מעניין לעניין עד לשאלה בדבר חמדת־הנשים, והצגתי לפני דרך גבר שאלה מפורשת: מי מן הנשים אשר פגשן תיטב בעיניו, ואיזוהי היפה בנשים, מות־אֶם־אָנת, אדוניתנו, אמר אז, היא היא יעלת־החן

פה ברחבי ארץ. כי גם אם נרחיק נדוד אל עבר שבעה הררים, לא נמצא נאוה ממנה. ובאומרו זאת עלה סומקו של אתום בפניו שלא אוכל לדמותו אלא לסומק העולה בפניך ברגע זה. בשמחתך, כפי שאני מעיז לקוות, על תחבולתו העירנית של עבדך הנכנע בעסק-לבבות זה. כי לא די בכך, אלא כבר נעניתי לחפץ-לבך בטרם תשאלני ועוררתי את בן-המשק החדש שיופיע לעיתים קרובות לפניך, למען יעמוד למבחן נגד עיניך, כדי שתוכלי להגיע עד חקר דעת קסמיו ועד סוד החן שבפיו, כי לכך אין אני רואה את עצמי מוכשר. הרביתי עליו דברי שידולים והפצרותי בו, שיסיר כל מורך מלבבו, על-מנת שיתקרב אליך, הנה, הגבירה, והגדתי לו, כי ככל-אשר ישקוד כן ייטיב לעשות, ואת האדמה עליו לנשק בפיו לרגליך את, הנעתרת והסובלת זאת. אז נאלם דומיה. אבל אדמומיתו של אתום, שכבר פגה ממנו תוך-כדי-שיחה, חזרה ועלתה אל פניו מהר מאוד, ובכך ראיתי סימן ליראתו, פן יוציא לאור את הכמוס עמדו ויגלה לך את סודו. אף-על-פי-כן הנני חזק באמונתי, שיישמע להוראותי. אמנם הוא עלה וגדל ממני בבית הזה, באמצעים כל-שהם, והנהו עומד בראש; אבל אני הקשיש לפי מספר שנותי ולפי ותיקותי, על-כן אדבר אל בן-עלומים אשר כזה בחריצות הלשון ודרך-חירות, כמנהגו של איש ישר כמוני, וכך אייחל, כי אמצא חן בעיני גברתי. אז השתחוה דודו בדרך-ארץ נאה ביותר, באשר שילשל את זרועותיו המגודמות מעל כתפיו, פנה לאחוריו והלך במישרים אל יוסף, ויברכהו בלשון זו: "יבורך שם כבודך, הוי דובר הבית!"

"אי דודו", ענה יוסף, "האמנם באת אלי על-מנת שתגיש לי רגשי כבודך החשובים? איך התרחש זה? הן לא-כבר סירבת עוד לאכול עמי לחם ואף הפגנת דיבור ובמעשה, שאינך רוחש לי חיבה יתירה?"

"חיבה?" שאל בעל-ציסת ונשא אליו את עיניו כשראשו מוטח לאחור. "חיבה רחשתי לך מאז ומעולם, יותר מרבים המחובבים אותך זה שבע שנים, אבל אותותיה צפונים בלבי. כי איש סרבן ומיושב-הדעת הנני, שאינו ממהר להעניק רגשותיו ומסירותו לכל אדם בעבור עיניו היפות, אלא מתאפק הוא ובוחן ובדק את אישו, ומניח לאימונו שיבשיל במשך שבע שנים. אך מאחר שבשל הפרי, או אז אפשר לסמוך על נאמנותי, והנבחן רשאי לבוחנה."

"נאה ויאה הדבר", אמר יוסף. "שמח אני על-אשר הצלחתי להטות אלי את לבבך, מבלי שעלה לי הדבר במחיר גבוה."

"במחיר או בלא מחיר", השיב הקטון בריגוז עצור, "על-כל-פנים, מהיום הזה ומעלה יכול אתה לסמוך על שקידתי לשרתך, והיא אמנם מכוונת בראש-ו ובראשונה אל האלים המצליחים את מעשיך בידך. איש חסיד אני, המכבד את רצון האלים, ואת מידותיו הטובות של האדם הוא מעריך לפי מזלו. חסד-האלים משכנע. וכי מי יקשה את עורפו ויתמיד בהתנגדותו לחסד האלים, עקב דעתו הפרטית? לא סכל ולא עיקש הוא דודו במידה כזאת ועל-כן לך אני ושלך, מכף רגלי ועד קודקודי."

"ברצון אשמע זאת", אמר יוסף, "והנני מברך אותך במזל טוב, למען תצליח

בחוכמת־האֵלים אשר בקרבך. ועכשיו, רשאים אנו להיפרד איש מעל ריעהו, כי המלאכה מרובה.”

„כמדומני”, המשיך דודו, „האדון בן־המשק הצעיר אינו מסוגל להעריך במלוא ערכה וכמשמעותה את פתיחת־שיחי, אשר כמהו כהצעה־לכל־דבריה. שאם־לא־כן, לא היית מבקש להסתלק כה מהר אל עסקיך, בטרם תחקור כהלכה את מובנה והיקפה של הצעתי וידעת היטיב את היתרונות הכרוכים בה. כי יכול אתה להאמין בי ולהשתמש בנאמנותי ובשנינות־דעתי, ככול: בין בענייני משק הבית ובין בדברים הנוגעים בך באורח אישי ובאוסרך ותוכל לסמוך על נסיונו של דודו הבקי־בהווית־העולם בלכתך בשבילים צדדיים וגם בכל סוגי הריגול ואומנות המצות־תים־חרש ודרכי השליחות והרכילות וכן בשירותי הידיעות המעולים, ועל כולם בשמירת הסוד, אשר אין כמהו על־פני הארץ לעדינות ולאֵלם. מקווה אנוכי, כי כבר הולכות ונפקחות עיניך לראות את משמעות הצעתי.”

„מעולם לא היו מופות עיוורון”, הבטיח אותו יוסף, „שגית מאוד בהבנת כוונתי, אם סבור אתה, שאינני מכיר בכובד־משקלה של ידידותך.”
„דברייך משביעים את רצוני”, אמר הננס, „אך לא כל־כך נאה בעיניי גנינת־הקול אשר בה ביטאת אותם. אם אין אוזניי משגות אותי, הרי נשמעת מתוכם איזו קשיות, ומידה של התאפקות, השייכת לפידעתי אל תקופת־זמן שעברה מן העולם ולפיכך אין לה עוד מקום ביני ובינך, הואיל ואני כלשעצמי ביטלתי אותה לחלוטין. מכאן, שהיא עשויה להסב לי כאב מידך, כגון עוולה מעליבה, כי הן היה לך זמן רב למדי לטפח את אימונך בי, ממש כמידת הזמן שעמדה לרשותי לשם אותו עניין, דהיינו שבע שנים. אימון בעד אימון. רואה אני, כי על־כרחי אצטרך לצעוד עוד צעד אחד על־מנת שאמשוך אותך יותר אל עומק אימוני, כדי שתקבלני גם אתה בלי קשיות של זהירות. ובכן, ידוע תדע, אוסרסיף”, אמר והמעיך את קולו, „כי החלטתי לאהובך ולהתמסר לשירותך בכל נפשי ומאודי, לא צמחה ממידת־חסידותי בלבד. הפצה והוראתה של אישיות ארצית, שהיא אמנם קרובה מאוד לאֵלים, הוטלו אף הם אל תוך כף המאזניים, ולמען האמת אודה, כי הם הם שהכריעו — ואז מיצמץ עוד בעיניו.

„ובכן, איזוהי?” שאל יוסף, כי לא יכול למנוע מעצמו שאלה זו.
„אתה שואל?” ענה דודו. „יפה, אי־לכך, מושך אני אותך בתשובתי אל אימוני העדין ביותר, למען תשלם לי כגמולי.” הוא התרומם על בהונות רגליו, הניח את כף ידו הקטנה אצל פיו ולחש:
„האדונית היתה זאת.”

„האדונית?” החזיר יוסף במהירות יתירה ובלחש כמר־כן, והרכין את עצמו אל הקטן המתרומם. כי כן קרה: הננס ידע לבטא את המלה, שקירבה מיד את איש־שיתו אל העניין קרבה של סקרנות נחפזת. לבי־יוסף, שיעקוב בביתו דימה אותו מכבר כטמון במוות, אלא־שהוא קיים היה פה בארץ־מצרים והמשיך את

הילוכו בנתיבותיהם של סכנות החיים, עמד בקרבו — שכת־עצמו נעצר דומם לרגע, ואחר־כך כמנהג־הלבבות מאז ומקדם, אץ למלא את החסר בדופק הולך ומזדרן.

ואגב, עד מהרה התאושש וציווה:

„הסר ירך מעל פיך! יכול אתה לדבר בלחש, אבל את כף ירך הרחקי”
כה דיבר, כדי שלא יראה איש, כי דבר סתר לו עם הגמד, — אס־כי נכון היה להוסיף ולהמתיק עמו סוד, אך סלד מפני סימניו החיצוניים בתווי הפנים, דודו נשמע לו.

„מות היתה זאת, אדוני־נר, אישר וקיים, „הראשונה והכשרה. לפנית נקראתי בעבורך וכה דיברה אלי: „האדון המשגיח” — (סלח לי, יודעני, אתה הוא המשגיח כאן מאז פרש מונת־כאף בלבוש אלוהותו ואתה השתפנת בחדר־הייחוד המוצנע לשלומי־אמונים, בעוד שאני לא הייתי ואינני משגיח אלא במידה המצומצמת בהדרת־כבוד. אבל דרכה ושפת־החלקות הנאה של האדוניית היא לדבר אלי כך). „האדון המשגיח, אמרה היא, אם נחזור אל עניינו של הבחור אוסרסיף, בן־המשק החדש אשר על הבית, שכבר החלפנו עליו דיעות כמה פעמים, כמדומה לי, שכבר הגיע הרגע לכך, שיוניח מר סוף־סוף את החומרה הגברית ואת ההתאפקות על דרך המבחן, שבהן התנהג לעומתו כמה שנים. כערך שבע שנים, ויזדרז להתמסר לשירותו ככל־המוקדם, כפי שהתאווה מר לעשות מכבר בעומק לבו. כי בחנתי יפה את החששות שהואיל מר לבטא לפני בגלל שיגשונו הבלתי־פוסק בבית, והנה דחיתי אותם עתה לחלוטין עקב מידותי הטובות הגלויות לכל־עין, ועשיתי זאת ברצון ובקלות על אחת כמה, מאחר שגם מר השמיע את טענותיו בקלישות ובהיסוס ההולך ומתגבר בהמשך הזמן, ורק בקושי רב הסתיר, או יכול ורצה להסתיר, כי האהבה אליו החלה לבלבל בחובו מכבר, לפיכך, זה רצוני, שלא יכפה עוד על עצמו שום חשש, אלא יעבוד אותו בלב מלבלב ונאמן בחיבתו, כי עניין שבלב הוא לי עצמי, לאדוניית. כי מן־הדין הוא, וקרוב לחשק לבי יותר מכול, שיהיו הטובים שבעבדי הבית מחבבים זה את זה ויכרתו ברית למען שלומי־וטובתו. ברית כזאת יעשה הוא, מר דודו, עם בן־המשק הצעיר, וכאיש מנוסה, יעמוד־נא לימין עלומיו בחזקת עוזר ויועץ ושלוח מדרוך — עניין שבלב הוא לי, כי אמנם נבון הוא וכל־אשר יעשה מצליחים האלים בידו; אבל בכמה עניינים עומדת לו צעירותו למכשול ולתקלה. אם נפנה בתחילה אל עניין התקלה, נמצא, שנעוריו ממוזגים ביופי מופלג, הכרוך בגזרתו הנאה וכן בעניני המצועפות ופיו המעוצב בצורה מושלמת, עד־אשר לשווא נבקיע שבעה הררים לחפש בחור טוב תואר כמוהו, כי לא נמצאנו. וזאת המצווה אשר אני מצווה את מר, שיגונן עליו בגופו כנגד כל סקרנות טרחנית ויצרף אליו בעת הצורך פלוגת־משמר של רומי־קשת שילוזהו בהילוכו בעיר, על־מנת שייגבו על רגמתו מעל הגגות והחומות וישיבו לרוגמים מטר־חיצים לחלצו מסכנה. ואשר למכשול, שחייבים אנו לבררו מיד, נראה לי, שגיל־עלומיו הוא העושה אותו רך־ללב וביישן יתר־על־המידה מבחינות מסוימות. ועל־כן

יש את נפשי להרחיב, את השליחות שאני נותנת על מר, לאמור, שיעזור לו להתגבר על מורך אשר כזה. כמעט לעולם אינו מרהיב עוז, או רק לעיתים רחוקות. לגשת לפניי, לפני האדונית, כדי לפתוח עמי בשיחה על העניינים המתנהלים או התלויים ועומדים. ולא ברצון אני סובלת חסרונו של דבר זה, כי לא כבעלי פטיפרע אנוכי כלל-ועיקר; בעוד שהוא, כלל גדול בידי, לבלי ליתן את דעתו על שום עניין מן העניינים, נוטלת אני האדונית ברצון חלק בעסקי המשק, ותמיד הצטערתי על-כך, שמונת-כאף, בן-המשק שנתח בחיקך האל, התעלם ממני בנידון זה לגמרי, בין משום יראת-כבוד מסולפת ובין משום תאוות-השררה שבו. בנקודה זו קיוויתי ליתרונות אחדים שיצמחו לי מחילפי-גברי במשרה הראשית, אולם עד-עתה נכונה תוחלתי, והנני מצווה אותו, ידידי, שישמש איש-ביניים עדין ביני ובין בן-המשק הצעיר, לעודד אותו, שיבליג על מורך-עלומיו ויתקרב אלי לעיתים קרובות לשם שיגושיח בעניין זה או אחר. ורשאי אתה לעשות זאת לתכליתה הראשית ולמטרתה של הברית, שעתיד אתה לכרות עמה, כשם שגם אני, מות-אם-א'נת, כורתת אתך עתה ברית כזו. כי זאת המצווה שאליה אני מושכת אותך למענו, וזאת הברית הכרותה בין שלוש-תנו, בינך לבינו ולביני, אלה הדברים, סיים דודו, „שדיברה אלי האדונית, ואותם אני מוסר לך, בן-המשק הצעיר, לפרוש עליך סוכת-אמונים ענוגה, למען תגמול לי כערכה. כי מעתה תיטיב להבין, מה משמעותה של הצעתי אליך, שלפיה חפץ אני להתמסר לשירותך בעיניים עצומות ומוכן לשמש לך שליח-חרש בדרכים צדדיים הנה והלום למען הברית המשולשת.“

„יפה“, ענה יוסף בקול מועך ובשלוות-נפש כפויה. „שמעתי דבריך, המשגיח על קופות התכשיטים, למען כבוד האדונית, שדיברה מתוך גרונו, כפי שנדרשתי על-כל-פנים להאמין, וגם למען כבודך הבקי-בהוויות-העולם בשנינותו, אשר לא יאה לי לפגר אחריו במידות של חלקת הלשון ודיעה מיושבת. אכן, אין אני נוטה להאמין באמונה שלימה, שגמרת אומר לבסוף לרחוש לי חיבה ומסירות, — כל-זאת אינה בעיניי — אדבר גלויות — אלא תחבולת תכלית, וכזב ערמומי, אל-נא תיעלב. וגם אני, ידידי, אינני אוהב את מר אהבה-בלתי מצרים, אדרבה, רחשי-לבי לאישיותך, רשאי אני לומר, קרובים יותר אל יסודה של הסלידה. אבל רצוני הוא להוכיח, שגם אני משתלט על רגשותי, כאיש-המציאיות, לא פחות ממר, ומוכשר אני לבלי להתחשב בהם כלל, מתוך פיקחות קרה. איש כמוני אינו יכול להלוך תדיר בדרכים ישרות; אסור לו להתירא ללכת מזמן לזמן בדרכים עקלקלות. ולא רק אנשי-אמונים מסוגלים לשמש ידידים לאיש כזה; כי-אם חייב הוא לדעת, כאיש-חולין שעניו-בראשו, איך ירתום לצרכיו גם מרגלים מפולפלים והולכי-רכיל. על-כן אישמר מלדחות את הצעתו, רבי דודו, והנני מקבל את מר ברצון לשירותי ולפקודתי. על-דבר ברית אל-נא נוסף לדבר; מלה זו אינה לקורת-רוחי לגבי היחסים שביני לבינו, ולוא גם נועדה האדונית בעצמה להיות שותפה בה. אבל כל רכילות שיוכל מר להפיח אלי מן הבית ומן העיר, יפיתנא בלי-הרף, ואנסה לנצל אותה לתועלתי.“

„לוא אך תסמוך עלי ועל נאמנותי“, ענה נחות־הקומה, „אחת היא לי, בין אם תהיה בעיניך תועלתית ובין שתקבלנה כיוצאת מן הלב. בשביל האהבה אינני זקוק להוויות העולם, לשם כך נמצאת לי בצל קורת־אשתי ועמה שני ילדיי אַסְאָסי ואַבְאָבִי. אולם האדונית המפוארת היא שהטילה עלי כענייך שבלב את הברית אתך ואת היותי עוזר ויועץ ושליח ומדריך לגיל־עלומיך — ואת היותי לגיל־נעוריך עוזר ויועץ ושליח ומדריך, מקבל אני על עצמי ובו אני דבק — ואהיה מרוצה, אם אך תסתמך עלי, בין ברגש־הלב ובין בבינת־חולין. ואל תשכח שכבר לחשתי לך את רוח תשוקתה של האדונית, לאמור, שמבקשת היא, כי תכניס אותה אל עסקי הבית לפני ולפנים, לא כמנהגו של מונת־כאף, וכי תהיה משיח עמה לעיתים קרובות יותר! היש בפיך שליחות בעניין זה, למען אשוב ואגידנה?“

„אין בפי דבר כעת“, ענה יוסף. „די לך בכך, שעשית את המוטל עליך והנח לי לתת את דעתי על הדבר.“

„יהא כרצונך. אולם אני — יכולני עוד“, אמר הננס, „להשלים את לחיטתי. כי שחה האדונית לפי תומה, שמבקשת היא היום, לעת־ערב, לטייל בגן לשם השקטת רוחה היפה, ולעלות במעלה התל אל ביתן־הגינה המוצנע, כדי להתייחד שם עם רעיונותיה. ואם יש את נפשו של משהו לשוחח עמה ולהביא לפניה כל בקשה או ידיעה, ישתמש־נא בשעת־החסד אשר אינה מצויה כל יום ויופיע גם הוא בבית הקטן לשם הראיון.“

דבר זה היה כזב פשוט, שהמציא דודו באותו מעמד. האדונית לא השמיעה דבר כעין זה. אולם הוא זמם — באם יפול יוסף בפה — להמשיך את הוט הכזב ולהשיא אותה שתלך אל הביתן ולעולל פגישת־סתרים. והוא לא זנח את מנימתו, אף־על־פי שהאיש המועמד בניסיון לא הגיב כמעט על דבריו.

כי יוסף אישר בלשון יבשה בלבד את ידיעת־הלחש, מבלי להביע את דעתו על העניין או לגלות מחשבתו בדבר השימוש שהוא מתכוון לעשות בה; ובכך פנה עורף לפקיד־העדיים. אולם לבו דפק, אס־כי לא בזירו כמקודם (הואיל וכבר מילא את אשר איחר בן רגע), אך מכל־מקום בהלמות חזקה מאד, ואין בעל־הסיפור יכול, ואינו רוצה, להעלים או להכחיש, כי אכן שמח יוסף עד למידת ההתפעלות על כל־אשר שמע על־אודות האדונית, ובכלל זה, על־אשר רשאי הוא לבצע בשעות בין השמשות. הנקל לשער, מה חזק היה הקול המפציר בקרבו, המזהיר אותו בלחישתו, לבל יופיע שם; ואיש לא יופתע לכשיוודע לו, שליחוש זה נשמע גם מחוצה לו ובסמוך לו בקול־צרצר נודע־וקרוב. שכן בשעה שהלך, אחרי השיחה עם דודו, על־מנת שייכנס אל הבית וימלך בדעתו בחדר־הייחוד לשלומי־האמונים, היה זה ס'ענח־ואן־נפרו וכו', דהיינו אוֹבִיא־ל־שפ־ס־ס־בס, אישון־היברוח בתלבושת־הקמטוטים, שהתגנב יחד עמו ומילמל אליו:

„אל תעשה, אוסרסיף, את אשר יעץ לך השושבין הזדוני, לעולם ולעולם אל תעשה את עצתו!“

מה, ידידון, האם אתה פה?" שאל יוסף, נבוך במקצת. ואחר־כך שאל אותו, באיזה סדק ובאיזה בדק הסתתר שוב, עד שנודע לו, מה יעץ דודו. "בשום סדק", ענה האיש הקטן. "אבל מרחוק ראיתי במבט־עיניי החד, כיצד אסרת עליו להחזיק את כף ידו ליד פיו, אבל רק לאחר שהשתוחחח בחופזה אל תעלומותיו. אז ידעה פיקחותי הזעירה, איזהו השם אשר קרא באוזניך. "שדוך־כפול־שמונה אתה, ליצן כהלכה!" אמר יוסף. "ועתה התגנבת, אם לא־כן, לברכני במזל־טוב לרגל התמורה הנאה, באשר האדונית עצמה שיגרה אלי את האויב, שכל־כך הרבה קבל עלי, ובפיו בשורה שאין־לשגות־בהבנתה, כי סוף־סוף מצאתי חן בעיניה ומבקשת היא להשיח עמי בעסקי הבית? הן תודה ולא תכחיש, שתמורה נהדרת היא, וגם שמוח תשמח עמי על־אשר זכאי אני להופיע לפניך לראיון בביתך־הגן, כי אני ממש יוצא מכלי מרוב שמחה! אינני אומר, אגב, כי יש ברצוני לבוא שמה — רחוק אני עדיין מהחלטה זו. אך שש אני כמוצא שלל על־אשר בן־חורין אני לבחור דרכי, לעשות את הדבר או לחדול ממנו, ולכן עליך לברכני, אצבעוני, בברכת מזל־טוב!"

"הה, אוסרסיף", נאנח הקטן, "אילו רצית לחדול ממנו, לא היית כה שמח על חירות הבחירה, ושמתך אומרת לי, לחוכמתי הזעירה, כי נוטה אתה להופיע ולא לחדול! האמנם יברך איתך הגמד במזל־טוב?"

"פיטפט זעיר להפליא הוא", גידף אותו יוסף, "וצירצור־שווא אשר־לא־ יועיל אתה מגיש לי פה. האם עינך צרה באדם הרוצה לשמוח על רצונו החופשי, בייחוד בעיניי, שמעולם לא חשב שיזכה אי־פעם לשמוח עליו? היזכר־נא וזכור יחד עמי את הימים שעברו עלי למן היום ולמן השעה בה קנה אותי המנוח מטעם האדון, וחאמע'ת הסופר מטעם המנוח, מאת אביה־המוציא־מן־הבאר, אותו זקן ממדיין, ואנחנו נשארנו בחצר: אני ואתה וקופיפך, הוזכר אתה עוד? אז הורית את הנבוך: נפול על פניך ארצה! ועל כתפיהם של לועסיה־שרף עברה אדונית הבית, מרוממת ונשגבה, אדוניתה של הבית אשר קנה אותי, ושילשלה את זרועותיה־שששנים מעברי האפיריון, כשם שראיתי מבינות לאצבעותי. עיוורת מחמת זילזולה הביטה כמי שמביטה על הפץ, והנער הביט אליה כמי שמביט על אלה, עיוור מחמת יראת־הכבוד. אולם אחר־כך רצה אלוהים וכך גזר, שאהיה משגשג בבית הזה במשך שבע שנים כשתול על מעייני־מיים, ועמדתי נוכח כל העבודה וגדלתי מכולם עד־אשר ירשתי את מקומו של חולה־הכליות ועליתי לפסגה. כך התעלה והתהלל בי אדוני, אלוהי. רק פגימה אחת נמצאה בשמש הצלחתי ודבר אחד סיגסג את מתכתו: האדונית היתה עוינת אותי יחד עם מעלת־כבוד פ־נח'ז'נס, איש־אמון, ועם דודי, איש־האֶשֶׁת המגומד, עד כי שמחתי כבר בעת שהחלה להטיל בי מבטים אפילים — שטובים היו בעיניי מחסרוך כל־מבט. והנה, תן דעתך: האין זה מרום הצלחתי, והאין מתכתי מזוקקת עתה מסיגים בשלימותה, לאחר שאורו עיניה והאירה פניה אלי ותודיעני את חסד עלומיה ואת חשקה להשיח עמי בעסקי הבית, פניס־אל־פנים בראיון מיוחד? מי מילל ומי פילל בשעה שציפצפת באוזני הנער הלז: נפול על פניך ארצה! "

כי יבוא יום ותניתן לי חירות הבחירה — להופיע אל הראיון או לחדול? מוטב שתלמד עלי זכות, ידידי, אם ראית שאני שמח על כך?״

„הה, אוסרסיף, שמח לאחר שגמרת אומר למנוע רגלך מן הראיון, לא קודם לכני״

„כל דיבור ודיבור אתה פותח ב„הה!״ בן-גרוגרת, תחת אשר תפתח ב„ההאח!״ ובקול צהלה ורינה. על-שום מה אתה מפיח עצבת ורודף רעיוני רוח ומחפש דאגות? הן אמרתי לך, שנוטה אני יותר לבלי להופיע בביתן. אלא שמצב העניינים הוא שוב גם כן: כי בסופר-של-דבר הן האדונית היא שזימנה אותי — או אפשר גם לומר: בראש-של-דבר; ונסיבה זו חשובה היא עד מאוד. חוכמת חולין יאה לאדם כמוני ודיעה צלולה בחשבונותיה. אך זו צריכה לכוון את עצמה כלפי התועלת, וחלילה לה להתיירא יראת-זוטא ולהחמיץ את ההזדמנות, אלא חייבת היא לאחוז בציציות ראשה ולהאדיר את רושמה. תן דעתך, עד מה עלולה כריתת ברית עם האדונית והתקרבותי אליה להועיל לחיזוק מעמדי בבית ולשמש לי כמשענת אשר אין ערוך לה! אולם, על הכול: הגדנא לי, מי אנוכי, שאעז להוציא משפט על הפץ-לבה והוראתה של האדונית ולדונם ב„הן״ או ב„לאר, ולהתנשא עליהם בעצת-רצוני? אמנם, ממנה אני על הבית, אבל גם משועבד אני לבית, מקנת-כספו ועבדו הנני. אך היא לעומת-זאת — הראשונה והכשרה — אדונית הבית היא, וחייב אני לסור אל משמעתה. אין איש בקרב החיים או המתים, שיוכל להטיל בי שמץ דופי, אילו מילאתי אחרי פקודתה בעיניים עצומות ובנאמנות-עבד, ונהפוך הוא, כי עלול אני למשוך עלי שמץ דופי מאת החיים ומאת המתים, באם לא כך אתנהג. כי בטרם עת הגעתי ככל-הנראה אל מדרגת המפקד, באם לא השגתי עדיין אף את מעלת הציית. על-כן, בס הקטן, מתחיל אני לשאול את עצמי, האם לא צדקת אתה בתוכחתך, באשר מצאת עווני בשמחתי על חופש הבחירה. שהרי ייתכן, כי אין לי כלל חלק בחופש אשר כזה, אלא חייב אני להופיע אל הראיון ועבור עלי מה?״

„הה, אוסרסיף, רישרש הקול המך, „היאך לא אומר, „הה! ואף, הוי ואבוי, עת אשמע דיבוריך ופסוטי-פיטפוטיך בחריצות לשונך! טוב ונאה ופיקח היית בשעה שבאת אלינו בחזקת הדבר השביעי שבסחורות, ואני הייתי מליץ-יושר על קנייתך כנגד השושבין הזדוני, יער-כי חוכמת הקטון הצלולה הכר הכירה למבט ראשון את ערכך ואת הברכה הצפונה בך. ונאה אתה עדיין, וגם טוב ביסודך, אולם, אשר למידה השלישית — מוטב שאחריש! האם לא שברון-לב הוא לאדם המאזין אליך בזוכרו את הימים הראשונים? פיקח היית עד עתה, ופיקחותך ממשית ואין בה מום, ומחשבותיך הילכו מישרים, על דרך החירות, ראשך זקוף ונעלץ, כפוף אך לרוחך בלבד, לשרתה. אך כמעט נגע אל פניך הבל מנשמת אפו של פרה-להב, אשר מפניו ייבעת הקטון ביעותי מוות, מיד נעשית סכל הזקוק לרחמי האלים, סכל כאותו חמור, שרוצה היה אדם לדלוק אחריו סביב סביב בעיר ולהלקותו במקל-חובטים, עד כה מהלכות מחשבותיך על ארבע ולשונן משורבבות להן, ואינו כפופות עוד לרוחך, לשמשה, אלא ליצרך הרע.

הה, הה, מה מגונה הדבר! מדושת הבל וחוכמת קנוניות וסילוף מסקנות. — אחרי אלה ירוצו המחשבות המושפלות, למען יזנו את רוחך במזימות היצר הרע, ולא די לך בכך, עוד גם את הקטון אתה מבקש להונות, בשפת חלקות שבערמומית עלובה, שכלומר ייתכן וצדק בהטילו שמץ דופי בשמתך על חופש הבחירה, יען וביען בסופר־של־דבר אין לך כלל חופש שכזה, — משל כאילו לא בכאן מתחילה שמחתך בעיקרה! הה, הה, מה מביש ומה מחפיר כל זה! ואהוביאלון געה בבכי תמרורים, וכבש את קמטוטי פניו בתוך כף ידו הקטנה.

„הס, הס, יבן־אישון שלי, הס, הס“, אמר יוסף במבוכה, „הינחם־נא כבר ואל תבכה! הן ייכמרו רחמי אדם בר־לבב ורוחו נדאבת לראותך מתמוגג כך בדמעות, ועל שום מה כל זאת, — על שום מקצת מסקנות של סילוף, העלולות להשתרעב לתוך שיחתו של אדם! אפשר ייקל עליך לשמור תמיד על דרך מישרים במסקנות ולחשוב מחשבות מזוקקות על פי הרוח, אולם עליך להתנהג בחסד ולא להתבייש בשברון לב שכזה על דבר האדם העלול לשגות ומחשבותיו משתבשות.“

„הנני רואה שוב את כל טובך“, אמר הקטון, מתייפח עור ומוחה את דמעותיו בכנף מעיל־הפאר המקומט, העשוי בוך, „כי ריחמת על דמעותי הננסיות, הה, לוא אך תחמול על עצמך ותחזיק בכל כוחך בציציות בינתך, למען לא תנוס מפניך דווקא בשעה שנצרך אתה לה ביותר! כי הנה אנוכי צפיתי אחרית דבר מראשיתו, ראיתי כי בוא יבוא, אף־על־פי שאתה לא רצית להבין אותי ואטמת אוני־רוחך כנגד קול לחשי, — מראש ראיתי כי הגרוע יותר מן הגרוע עלול לצמוח מקובלנותיו של השושבין המרושע לפני מות, האדונית, וסכנה גדולה מן הסכנה עלולה להתהוות! כי רעה הוא חרש, ואף ביצע אותה באורח רע מן הרע, כפי שלא עלתה במחשבתו תחילה; והוא פקח את עיני המיסכנה אליך, ידידי הטוב והיפה, עד להשחית! ואתה, האומנם רוצה אתה לעצום עוד את עיניך נוכח הבור, שעמוק עמוק הוא מן הראשון, שאליו השליכוך אחיך בקנאתם, לאחר שקרעו את כליל תפארתך וצעיפך, ככל־אשר סיפרת לי כמה פעמים? שום איש ישמעאלי ממדיין לא יחלצך מן הבור הזה, אשר כרה לרגליך השושבין המתועב, אשר פקח את עיני האדונית לעומתך! הנה, עתה פוקחת היא, הקדושה, את עיניה אליך, וגם אתה פוקח עיניים כל שהן אליה, ובמשחק־העיניים המעולף־ מוראות מופיע פרה־אש שמפיו לפידים יהלוכו ללחוך השדמות, ואחריו לא נותר דבר, זולת אפר וחשיכה!“

„אתה הוא המעולף מוראות, אישון מיסכן, מטבע בריאתך“, החזיר לו יוסף, „וכך אתה מענה את נפשך הקטנה במעשיות גמדיות! הלא תגיד לי, איזה מין רפיון־רוח הוא שאתה מדמה בנפשך על־אודות האדונית, בגלל אשר נתנה דעתה על מציאותי! בהיותי נער קטן, דימיתני כי כל מי שיביט עלי, מוכרח מיד לאהוב אותי יותר מנפשו — פרחח שכזה הייתי, הדבר הביא אותי עד לעומק הבור, ואני נחלצתי מן הבור וגם מן הסיכלות, בין כה וכה נראה לי שסיכלותי דבקה בך, בגללי, ולפיכך אתה הוזה דברים של רפיון־רוח, האדונית

לא נתנה בי עד עתה, אלא עיניים של חומרה, ואני לא שמתי עיני עליה, אלא ביראת-הרוממות. אם תובעת היא ממני דין-וחשבון על עסקי הבית, ומבקשת לבחון את מעשיי, — האפרש את הדבר לפי מידת היהרה שיש בנפשך בעבורי? אולם, יהרהר זו אינה מוסיפה לי שבת, כי הן נדמה לך על-אודותי, שאינני צריך אלא לשלוח אצבע קטנה אל-עומת האדונית, ומיד אני אבוד. אולם לא-כן אנוכי עמדי, אינני מתיירא לנפשי, ואינני חושב שמיד אני עלול לשוב ולהיות בן-הבור. אילו חשקה נפשי להתמודד עם פר-האש שלך, התאמר, כי כה חסר-מגן אנוכי בצאתי לקראתו על-מנת שאוהו בקרניו? אכן, רפיון גדול אתה מייחס לי! לך אל המחולות ואל המהתלות בקרב הנשים והתנחם! קרוב לודאי שלא אופיע לראיון בביתן הקטן, אבל עתה עלי לשקול את הדברים הללו לבדי, בחזקת איש בעל קומה מלאה, ולמצוא דרך של פשרה: איך ארכיב פיקחות על פיקחות, משמע, לבל אנגח את האדונית, ולבל אמעל מעל לא בחיים ולא במתים, ואף לא ב... אבל בכך אין אתה מבין, מר זוטרא, כי בעיניכם, שתינוקות אתם, כלול השלישי בשני. הן מתיכם אלוהיכם, ואלוהיכם — מתים, ואינכם יודעים, מה פירוש: אלוהים חיים.

כן דיבר יוסף אל הגרוגרת, ודעתו זוחחה עליו, אך כלום לא ידע, שהוא עצמו אינו אלא מת שהתגלגל באל, הוא, אוסרסיף, יוסף הנפטר? זאת ביקש לשקול בדעתו, — נודה על האמת, — ועל-כן רצה להתבודד עם נפשו, בלי הפרעה — זאת, וגם את הקשורה אליה מתוך סמיכות המחשבות, באורח בלתי נמנע, היא סימורת-האָל המוכנה למען בת-הנשר.

נ פ ת ו ל י ם

מה מיצער הוא עומק תשקיפנו אל עֵבֶר חיינו הפרטיים לעומת תהום הזמנים אשר לכלליהעולם, ובכלל-זאת תועה-מגששת העין המכוונת אל היסוד הפרטי-המיוחד והכמוס בלבב, חולם-סחרחר מבטה היורד אל הקדום ואל הרחוק ממש כמבטה של עין המבקשת-פלאים את מכמניהם של חיי האנושות — ונרגשים אנו מן האחדות המתגלה בכאן ובכאן. כבחי האנושות כן בחיי האנוש: נבצר מאתנו לחדור אל ראשית ימינו, אל הולדתנו, קל-וחומר למרחק רב יותר; הראשית שרויה באפילה, בטרם-דימדומי-השחר אשר לתודעה ולזיכרון — בתשקיף הכללי והפרטי כאחד, אבל בתחילת פעילותנו הרוחנית, מיד עם כניסתנו אל חיי התרבות, כדרך שעשה מין האנוש מִקֶּדֶם, בשעה שמעצבים אנו את תרומתנו הקטנה, הראשונה, על-מנת להגישה, הבנו נתקלים בשיתוף-ובמגע של אהדה המקרבים את האחדות ההיא — ותמיד ההיא עצמה — אל הרגשתנו והכרתנו, לגודל השתאותנו הנעלצת: הלא הוא רעיון הפורענות, רעיון התפרצותם של כוחות הרס וחורבן אל קרב חיים העשויים בסדר ובמשטר, אשר הם ותקוותיהם הושתתו על מעמד של חשיבות ואושר מוגבל. שירת-האגדה על דבר השלום

שנכבש במאבק והובטח למראית־עין, על החיים המטאטאים בסערה של צחוק את הבניין המשוכלל, על ניצחון ומפלה, על בואו של אלוהי הנכר, — כבר נשמעה בתחילת הימים כשם שנשמעה באמצע הדרך. ובתקופה מאוחרת, החשה באהדה את הקדמות האנושית, הננו נמשכים שוב אל השיתוף הישן, לאות האחדות, כי גם מות־אִם־אֵנת, אשת פטיפרע, בשעה שנתנה בשיר את קולה העריב, גם זו הקדמונית והרחוקה, אשר רוח הסיפור מקרבת אותה אלינו בחיבה, לא היתה אלא אשה ידועת־פורענות ומנוצחת, קורבן מחול־עיוועים בפולחן האל הנוכרי, ועד היסוד נהרס בניין־חייה המשוכלל על־ידי כוחות ארץ־תחתיות, שדימתה בכלי־דעת, כי תוכל לשיס אתם ללעג־וקלס — ולבסוף הם הם שהלעיגו לתגמוליה ולמותר־תגמוליה, על נקלה תבע ממנה חזאי הזקן, לבל תהיה אווזה, ולא עוף האדמה השחורה־הרווה להריון, הציפור המתגעגעת בעומק הלחלוחית אל אפולונית־ההזדווגות, אלא תישאר־נא כהנת השרויה בבתוליה כזיו הלבנה, במצב שאינו פחות נשיי ממצב האווזה, הוא עצמו הן חי היה בבצעי־מיים של אפולונית־דודים, בזיווג אח־ואחות, ומחמת ריגוש־מצפון בטלני נוכח החדש הצפוי לו בנבואת־הלב סירס את בנו להקדישו ולעשותו שר בחצר־האור, ועשאו אפסון אנושי בלי לשאול את פיהו, והרכיבו אלוף קפדן לראש האשה הנקראת בשם האם הקדמונית: ומעתה ידאג־נא בני הזוג בעצמם, היאך יתמכו את הדרת־כבודם אהדדי בחמלה ענוגה, אך לשווא נרצה להכחיש, שכבוד האדם מתגשם בשני המינים האנושיים, בדמות האיש והאשה, ולפיכך, מי שאינו מעוצב בצלמו של זה או זה, עומד כמרכן מחוץ לתחום האנושי — ומאין תימצא כאן הדרת־כבוד אנושית! נסיונות התמיכה המוסבים אליה, ראויים כמובן להערכה הנעלה ביותר אף־על־פירכך, הואיל ויש בהם מיסוד הרוח, ועל־כן — הבה ונודה למען הכבוד — מכילים הם מכל־מקום ובל־יספק גם משהו מיסוד האנושי המשובח, אולם האמת, ותהיה מרה ככל אשר תהיה, מטילה עלינו את החובה להודות, כי היסוד הרוחני־הרעיוני ממלא אך באורח פגום ובקושי, או לגמרי לא, את מקומו של היסוד הטבעי־הנצחי, מה דל כוחם של רעיונות־הכבוד שבנימוסין והמוסכמות החברתיות נגד מודע־הבשר העמוק, האפל, השותק; מה קשה לרמות אותו בכוח המחשבה והרוח, — דבר זה נודע לנו כבר בקדמות התולדות, לרגל מבוכתה של רחל, אולם מות, אחותה מזרע נסיכיא־ארץ פה למטה, עמדה בגלל התקשרותה עם הצרון־השמש, מחוץ לאנושי־הנשיי, ממש כפי שעמד הוא מחוץ לאנושי־הגברי; בתחומה המיני היה קיומה נבוב ותדל־כבוד מבחינת הבשר, כשם שהיה קיומו שלו בתחומו; והכבוד האלוהי, אשר בו ביקשה למצוא את תשובת המשקל, ויותר מתשובת המשקל, כנגד ידיעתה העמומה על מצבה זה, — הכבוד האלוהי היה גם הוא משענת רוח וקנה רצון כאותם סיפוקי־נפש וסיפוקי־נפש מופלגים שכבש לעצמו בעלה הדשן על־ידי גינוניו העזים בחזקת מדביר־סוסים וצייד־תמסחים, באומץ, שיוסף ידע לתארו לפניו, בשפת־חלקות פיקחית, כעצם ממשותה של גבורת־גבר, אף־כי נעשו המעשים בלי חפץ ורצון, ופטיפרע, בהיותו מבלה זמנו בביצות ובמדבריות, משתוקק היה תמיד אל שלוות־הנפש

האופפת אותו באולם־הספרים — דהיינו, אל הרוח בטוהרתו ולא בשימושו המעשי. אבל לא על פטיפרע ידובר כאן, כי־אם על אָני שלה, האשה האלוהית, ועל מצוקת הברירה בין כבוד־הרוח לבין כבוד־הבשר, אשר בה נלכדה להרדות. שתי עיניים שחורות ממוצא מרחקים, עיניה של אחת חמודה, שנאהבה בעינוג מופלג ביותר, הן שנגעו בה, והתפעלותה מהן בעיקרה לא היתה, אלא המורא המתגעש ברגע האחרון, או ברגע שלפני האחרון, פן לא תספיק להציל, או לכאורה לכבוש את כבוד־הבשר, את האנושיות הנשיית כראוי לה, אשר פירושו הוא: להפקיר ולהקריב את כבוד־הרוח־והאל, את כל יסודת מרום־ההגות שעליה כוננה את קיומה ימים רבים כל־כך.

אך נעמוד־נא כאן לרגע, ונשקול את הדבר כהלכה! נשקול אותו יחד עמה, שדעתה נתונה עליו יומם ולילה, בייסורים ובעינוגים ההולכים ומתגברים! האם היתה מצוקת־הברירה — ממשית, לשון אחר: האם הקורבן עשוי תמיד לטמא ולחלל את כבוד־האשה? זוהי השאלה. האם ההקדשה והבתולים — זהים? כן ולא; יערכי במצב האירושיין מתבטלים ניגודים מסויימים, והצעיף, שהוא סמל אֶל־ת־האהבה, משמש בה בשעה סמל גם לבתולים וגם להקרבת הבתולים, סמל לנזירה ולזונה, רוח הדור ורוח המקדש ידעו את המקדשת, את הטהורה, היא הקדשה, שהיתה „מדיחה“, כלומר יצאנית שבשוק. לבושן היה הצעיף; ו„טהורות“ היו הקדישות, כשם שטהורה היא הבהמה שנועדה לקורבן עולה לאלוה ביום מועד. מקודשת? השאלה היא, למי ולשם מה. אם הוקדשה הנערה לאישה, כי אז הבתולים אינם אלא כעין שלב בדרכו של הקורבן, כגון צעיף העתיד להיקרע.

שיתפנו את עצמנו פה במחשבותיה של המאוהבת המתחבבת, ואילו האוין אליה אהוביא־ל, הננס הזעיר, שהיה זר לסגולת המין ועוין אותה, כי אז ודאי בוכה היה בגלל הערמומית העלובה שבמחשבות הללו, המשמשות את היצר ולא את הרוח. הנקל לו לבכות, שכן לא היה אלא יצור שעטנוז וליצן מכרכר, שלא ידע מאומה על כבוד־אנוש. אבל בלבב האדונית מות היה זה עניינו של כבודהר כבוד־הבשר, ולכן נזקקה למחשבות, שבהן עשוי זה להתפשר ככל־האפשר עם כבודהר־כבוד־האל. לכן ראוי להתנהג עמה באור־רוח ובאהדה, אפילו יתנהלו מחשבותיה במקצת לשם תכלית; כי רק לעיתים רחוקות נמצא שמחשבות יתקיימו לשם עצמן, ולא זו אף זו, שמחשבותיה היו מעיקות עליה משום טעם מיוחד במינו; כי יקיצתה של נשיותה מעומק תרדמת־החושים בפרישות של אצולה־וכהונה, לא היתה דומה ליקיצת דמות־המופת הקדמונית, בת־המלך, אשר שלום ילדותה הופר על־ידי מראה תפארת בן־השמיים ונהפך לאש אוכלת, לאהבה בתענוגים ובעינויים. בחלקה לא נפל האושר — אושר גורלי מכל־מקום — שתתלקח בה אהבה נהדרת כל־כך, ממעל למעמדה (שבגללה עלולה המאוהבת למשוך על עצמה רוח־קנאות עליונה ואפילו סכנה להתגלגל בדמות פרה), כי בחלקה נפל האסון — לפי מושגיה — שתתאהב באדם העומד מטה מטה, בעבד ובן־בלי־שם, בחפץ־אדם מקנת־כסף ומשרת־בית אסייתי, והוא שעורר בה להט

יצרים. עובדה זו פגעה בכבוד הכבוד הגבירה, ופגיעה זו היתה מרה יותר מכל האמור עד־הנה בסיפור־המעשה שלנו. הדבר מנע אותה זמן רב מלהודות בפני עצמה, כי אכן קיים בה רגש זה, ומשהגיעה לידי כך, התערב באושר המתלווה תמיד אל האהבה, יסוד של עלבון משפיל, העשוי לדרבן כה נוראות את התאוה, באכזריות קיצונית. מחשבות התכלית, שבעזרתן ביקשה להפנות את ההשפלה אל הכיוון הנכון, סובבו על הסברא, שגם הקדישה ונערת־הפולחן אינה יכולה לבחור לה את מאהבה, אלא כל המטיל את דמי הפדיון בחיקה רשאי לשכב בחיקה. אבל מה פגומה היתה נכונותה של מחשבה זו, ועד מה היא אכפה עליה מידה אשר אין בה, בשעה שייחסה לעצמה תפקיד סביל כך! שהרי היא שהיתה הצד הבורר, המחזר והיוזם, ולוא גם לא מעצמה הגיעה עד בחירת נושא אהבתה, אלא על־ידי קובלנותיו של דודו הופנתה אליו, — בהתאמה עם גילה וגם עם מעמדה בתורת אדונית, שהציג אותה ממילא בעמדת הפעילות ותביעת האהבה; כי עוד רק זאת היתה חסרה שמאת העבד יצאו החפץ והרצון הראשון והוא שישא את עיניו אליה, כך, שהיא תהיה הנמשכת אחריו, המצייתת לו, ורגשה לא יהיה אלא בחזקת תשובה משפילה לרגשו! לא, לא, ולעולם לא! כי על־כן ביקשה גאוותה ליטול לעצמה בעסק זה כביכול את התפקיד הגברי, — אלא שדבר זה שוב לא הצליח בפועל ממש. כי, ככל אשר תנסה לכפות את מבוקשה על הדברים, הן נשאר הוא, העבד הצעיר, מדעת ומרצון או בלעדיהם, אך מכל־מקום בכוח עצמו ובכוח קיומו, — המעורר את נשיותה מתרדמתה הנעולה־החתומה, ובכך עשה את עצמו, אם גם בלי דעת ובלי רצון, לאדוני סגולה־האדונית שבה, וממילא לא היו מחשבותיה, אלא משמשות אותו, ותקוותיה אך בעיניו היו תלויות יָרָאָה, פן יחוש שמשתוקקת היא להיות לו לאשה, ומצפה ברטט בה־בשעה, שיאבה להיענות לחשק־לבה אשר אין להודות בקיומו. בכול־מכול היתה זאת השפלה רוויית מתיקות עד אימה. אולם בשביל להקטין תכונתו זו של המצב, — וגם משום שכוס־האהבה, שלמעשה אינו מושפע כלל ממידות של ערך או זכות, שואף בכל־זאת תמיד אל צידוק הערך ואל מציאת זכויותיו של נושא האהבה בכל האופנים: — ביקשה להרים את העבד, אשר שרת־אהבתו רצתה להיות, על־ידי הטעמת הגינותו, פיקחותו ומעמד־בבית לעומת שיפלותו, וניסתה להיעזר אפילו בעיקרי האמונה, אגב, בהדרכתו של דודו, באשר החלה ללמד זכות על נטייתה, על „שיעבוד־הליצרי“, כפי שהיה עלול לומר טפסר־הלצון, ולהסתמך בכך על אַתוּס־רַע שמקדשו באוֹן, אותו אל רך־לבב ונוח־לעשות־נפשות, המסביר פנים לבני־נכר, תחת אמון המחמיר בשמירת המסורת, שהיה אדונה עד עתה; ובדרך זו הציגה את החצר ואת שלטון־המלך למגן על אהבתה, ועוד הפיקה מכאן יתרון למצפונה המפולפל, באשר מתקרבת היא כך ברוחה אל בעלה, רַעֲה־פְרַעַה, איש־החצר, משמע, צירפה אל תשוקתה במידה מסויימת את האיש, שרצתה לבגוד בו, ועשתה אותו לבן־ברית...

כך התלבטה ונאבקה מוֹת־אֶם־אֵיִת בחבלי תאוותה, כנתונה בעקלקלי גופו של נחש־שליח־אל, המשתרג עליה ועוצר את נשימתה, עד שגנחה במחנק, אם

נזכור, שאנוסה היתה להיאבק לבדה ואין איש עמה, זולתי דודו — אך בפגישותיו אתו לא נאמרו אלא חצאי מלים ודברי-עקיפין — ולפיכך לא יכלה לשפוך שיחה, על-כל-פנים לא בראשית המעשים (שכן לאחר זמן קיפחה את כל מעצוריה ועשתה את כל סביבתה שותפת לבולמוסה); ואם נזכור עוד, שסערת דמה הביאתה לתחמו של איש קנאות, שמטרות נעלות היו לנגד עיניו והיה חובש לראשו כליל-אמונה-וגאווה, או בקיצור: עטרת הבחירה, ובגלל זה לא רצה ולא הורשה להיכנע לפני הפיתוי; ואם נוסיף על כל זה לבסוף גם את העובדה, שייסורים אלה נמשכו שלוש שנים, למן השנה השביעית לשבת יוסף בבית פטיפרע ועד לשנה העשירית, וגם אז לא העלו ארוכה, אלא הומתו, — הן נודה ונסכים, ש"אשת פטיפרע", אותה אשת-פיתויים ופתיונת היצירה-רע, כפי שהיא נקראת בפי העם, קשים היו חייה במאבקה עם גורלה, ונהיה נכונים לתת לה לפחות את האהדה שמקורה בהכרה, שאמצעי ניסיון שמתנסה בו אדם מכילים בקרבם גם את עונשו במידה מרובה יותר מן הראוי להם לפי הכרח-תפקידם.

השנה הראשונה

שלוש שנים: בראשונה ניסתה להעלים מפניו את אהבתה, בשנית גילתה סימניה לידעתה, בשלישית הציעה לו את דודיה.
שלוש שנים: והיא מוכרחה או רשאית לראותו יום-יום, כי חיים היו זה ליד זו ככני-בית בחצר פטיפרע, שפירושו תוספת מזון יום-יום לעגביה, וחסד רב בעבודה ועינוי רב בה-בשעה. כי היחסים בין ההכרח ובין הרשות בתחום האהבה אינם דומים ליחסיהם העדינים בתחום הנימוס, ובכלל זה הנימוס האחרון, עת העמיד יוסף בדברים מרגיעים את הרשות במקום ההכרח, להשקט דעתו של מונת-כאף. לא כן, אלא סתירה מסוכסכת היא, מלאת ייסורים ושיבושים, המביאה לידי התפלגות הנפש בתשוקה-במבוקה, לפי שהאהב מקלל בלב שלם את הכרח הראייה ממש כשם שהוא מברכה כרשות של אושר, וככל-אשר יוסיף לסבול בתוקף תוצאותיה של הפעם האחרונה, כן יגברו כיסופיו אל ההודמנות הבאה לליבוי ערגונו על-ידי מראה-עיניים — ואגב, דווקא בשעה שדומה שיצרו נוטה כבר להתמעם קמעה, ומטעמי השכל-הישר היה החולה לכאורה צריך לשמוח וליתן תודה בלבבו על התמורה המתחוללת, שהרי באמת יקרה לעיתים, שהתראות הפוגמת פגימה-כל-שהיא בזהירו של נושא האהבה, מביאה עמה אכזבה מסיימת, או התפכחות והצטננות; ודבר זה, מן-הדין שיהיה רצוי לאהוב על-אחת-כמה, כי הן על-ידי התמעטות תאוותו שלו, בתוקף חירות-הרוח המוגברת, תגבר יכולתו ללכוד את עמיתו ולעולל לו את אשר סובל הוא עצמו. אולם, תנאי קודם למעשה הוא, שיהיה אדם כובש את יצרו, שליט על להיטותו ולא קורבנה; הואיל והאפשרות להטות את לבו של זה מתחזקת חיזוק רב על-ידי התרפות רגשו של זה. אולם על כלאלה אין האהוב רוצה לדעת מאומה.

זהירותנות שבכריאות-חגוף, ברעננות ובזחיות-הדעת, אף-על-פי שיתרונות הם גם מבחינת המטרה, שאין הוא מכיר בשום תכלית נעלה ממנה, כאין ואפס הם בעיניו לעומת הנזק שאנוס הוא לסבול ולשאת, כמדומה לו, עקב הצטננות רגשו. זו מסגירה אותו בידי כוחות של שיממון וריקנות, הדומים למצב שבו נמצא אדם שוקק-שיכרות בשעה שמונעים ממנו את הסמים המשכרים, ובכל מאמציו ישאף לרשמים מלהיבים העשויים להחזירו אל מצבו הקודם.

כך טיבם של ההכרח והרשות בענייני שגעון-האהבה, שהוא ראש-השגעונות, וזהו סימן-ההיכר המובהק לקביעת מהותו של השיגעון ויחסו של הקורבן אליו. כי מי שאחזו בולמוס, אם גם ייאנק תחת שוט תאוותו, לא זו בלבד שאינו יכול לבלי לרצות בה, אלא לא יעצור כוח אפילו לחפוף את שיחרורו. אכן יודע הוא, כי אי-ההתראות, באם תתמיד משך-זמן קצר, ואפילו קצר עד-כדי גיחוך, עלולה לשחרר אותו מלהיטות-יצרו; אבל דווקא זו, דהיינו השיכחה, נסאבת היא בעיניו יותר מכול, — והוא-הדין בכל מכאובי-הפרידה; הם מיוסדים על צפייתה הטמירה של השיכחה הבלתי-נמנעת, שעליה לא יצטער עוד האדם לאחר בואה, ועל-כן יבכה בגללה מראש.

איש לא ראה את קלסטר-פניה של מות-אס-א'נת בשעה שיצאה מאת פני פטיפרע, אחרי יגיעתה-לריק במאבק על הרחקתו של יוסף, כי נשענה אל העמוד והסתירה את פניה בין קפלי שמלתה. אבל טעמים ונימוקים רבים, וגם מכריעים, יצדיקו את ההשערה, שקלסטר-פנים זה בסתר-מחבואו קרן באור השמחה, יען אשר על-כורחה תהיה רשאית לראות את המעורר גם להלן, ולא תוכרח להיות רשאית לשוכחה.

דווקא בעיניה היה הדבר הזה צריך להיראות כחשוב ביותר, וסלידתה מפני הפרידה ומפני השיכחה העלולה לצמוח ממנה בהכרח, דהיינו, סלידתה מפני גויעת להיטותה, היתה סוערת ביותר, יען-כי כלל הנשים שבגילה, אשר קול הדם נייעור בהן באיחור, ובלי עילה יוצאת-מן-הכלל אולי גם לא היה נייעור לעולם, מתמסרות בכוונה בלתי-רגילה לרגשן, לרגש הראשון-והאחרון, וטוב להן המוות משלוותן הקודמת, הנקראת בפיהן שיממון, ובשום מחיר לא תרצינה לקבלה עוד חלף חיים חדשים אלה, הכרוכים בייסורי-אשר. על-אחת-כמה חייבים ליתן יקר-וגדולה למות הרצינית, שאימצה את מרבית כוחותיה למען צו התבונה, וניסתה לשדל את בעלה העצל שירחיק את צלם-דמות מאווייה: היא היתה נכונה להקריב לו את רגשותיה, אילו יכלה לכבוש את טבעו למעשה-החסד. אלא שבלתי-אפשרי היה להניעו ולעורר אותו, הואיל והוא היה מפקד-כבוד לכל דבריו; ולמען סיפוק כל צורכי האמת לאמיתה אף יש להודות, כי אָני, בסתר לבה, ידעה מראש את אשר יתרחש והביאה את הדבר בחשבון, משמע, שמאבקה הנאמן עם בעלה היה לכאורה תחבולה: להפיק מכשלונה את הירות תאוותה על כל האסונות הצפונים בה מלכתחילה.

אכן, זכאית היתה — לאחר פגישתה עם בן-זוגה באולם-הערבית — לראות עצמה בת-החורין; ואם הוסיפה אף-על-פי-כן לרסן עוד את תשוקתה זמן רב

כל-כך לאחרי-מכן, הרי שהתנהגה כך מחמת הגאווה ולאזו דווקא משום הרגשת חובה כל-שהיא. למשל, ביום שלוש השיחות, בשעת בין הערביים, כשניגשה עד לפני יוסף בגן לרגלי ביתן-ההיכל הקטן, היתה התנהגותה מלאת הוד-רוממות, ורק העין החדה ביותר היתה עשויה לגלות בה שמץ של חולשה או חיבה שהתנוצצו לרגעים. — דודו ביצע את מוזמת-הסתרים הקטנה שלו בפיקחות ובערמומיות רבה, באשר חזר מיד מאת יוסף והלך אל האדונית, על-מנת שידיע לה, כי בן-המשק החדש מוכן בשמחה לתת לה דין-רוחשבון על עסקי הבית, ולא עוד, אלא מאוד נכבד בעיניו לעשות את הדבר בינו לבינה בלי הפרעה, בכל שעה ובכל מקום שתחפוץ היא, וככל אשר ייטב בעיניה. נוסף לכך גילה הלו כביכול, שיש בדעתו לבקר היום לעת דימדומי-הערב בביתן-המקדש הקטן שבגן. לבדוק שם את ציורי הקיר ואת כלי-הבית ולבחון את מצבם. ידיעה שנייה זו הביא דודו באורח נפרד, כבלתי-תלויה בידיעה הראשונה, לאחר שהבליע בינתיים עניינים אחרים, והניח לה לאדונית, בתכסיס ערום, שתמצא את הקשר בין זו לזו. אבל בכל כירכוריו לא יכול להצליח לגמרי ומוזמתו לא פעלה הפעם אלא למחצה, הואיל ושני הצדדים הסתפקו בצעדים מתונים: כי יוסף מצא דרך ממוצעת בין האפשרויות הנתונות לברירתו החופשית, והיה מהלך רק לרגלי ביתן-הגן ומסביבו, מבלי להיכנס פנימה, על-מנת שיבדוק — כפי שראוי היה לו לעשות פעם פעם בין כה וכה — את האילנות ואת ערוגות-הפרחים, האם נמצא הכול כסדרו הנאה; ומות האדונית, אף לבה לא נמשך לעלייה אל התל, אולם לא ראתה כל טעם בכך, שבגלל אילו בשורות גמדיות, שהגיעו לאוזנה על-דרך המקרה, תנזח את התוכנית שתיכנה מבעוד בוקר — כפי שזכור לה בביטחה — לבקר עם שקיעת החמה בגן פטיפרע ולערוך שם טיול קצר, כדי שתוכל להתבונן בלהבי השמיים היפים המשתקפים באגם-הברווזים; ועשתה זאת כמנהגה, בלוויית שתיים מנערותיה, ההולכות בעקבותיה.

כך נפגשו אז בן-המשק הצעיר והאדונית בשביל המתפתל, הזרוי חול אדום; ופגישתם התנהלה כמסופר להלן.

יוסף, משנתקל מבטו בנשים המתקרבות, גילה התפעמות של קדושה ומפיו התמלטה „האח!“ של יראת-כבוד, ומיד הגביה את שתי ידיו והחל לסגת אחורנית, בקידה וברטט-ברכיים כל-שהוא. מות לעומתו הפליטה בפיתולי שפתותיה קריאת „הה!“ מתרחפת, מחייכת קלילות, מופתעת-סתומה, בניגון של שאלה, אולם ממעל לפיה עמד מבט-עיניים חמור וגם קודר, והיא הניחה לו — תוך כדי צעדיה הנוספים הלאה — שיפסע וייסוג עוד אחורנית כמה פסיעות של סגידה, ולבסוף רמזה לו בתנועת-יד קטנה המוסבת אל הקרקע, שיעמוד. גם היא נעצרה, וכן עשו מאחוריה נעורת-הכבוד שחומות-העור, שענינהן המוארכות בכחל התרווחו, התמלאו גיל, כעיני כל משרתי הבית הניבטות אל יוסף; ומתוך שערן השחור, הצמרי, המסולסל למטה בדמות ציציות, הציצו לוחות החרסין אשר בעגילי אוזניהן.

זו היתה התראות — בלי סכנה של אכזבה מפוכחת, העלולה לפגוע באחד

משני הצדדים הניצבים זה מול זה. האור נפל עליהם באלכסון, רווה-גוונים
 ונעימות, והיה שופך על נוף הגן, עם הביתן ואגם-הסוף, שלל-צבעים שבע,
 הצית אש בששרי-הנתיב, הגחיל את הפרחים וורה זהורים חמודים בעלוות
 האילנות המרטטת, ושיווה לעיני בני-האדם נוגה-ראי כנוגה פניהם של מימי-
 האגם, שם צפו ברווי הארץ וחוקי-לארץ כגון עופות-שמיים, שלא כיצורים
 טבעיים, אלא כמצויירים בצבע ושעועים בשעוה. שמיים וכמצויירים נראו,
 ומזוקקים ממידות הכורת והפגימות, גם בני-האדם המופיעים באור זה, וכן היו
 בשלימות קומתם ולא רק בעיניהם המגיהות; דומים היו לאלים ולצלמי-קברות,
 מפורכסים ומתנווים בחסד-האור, ועשויים היו לעלוך בגיל — זה על מראהו של
 זה, בשעה שהביטו איש אל רעותו בעיני-ראי מתוך קלסתר-פניהם שזיוו נאה.
 מות נלכדה בחבלי-קסם בראותה, מה מושלם הוא זה, אשר ידעה כי
 תאהבהו; כי הנפש האוהבת תמיד תצמא לאותות ההצדקה, ומתפרפרת היא
 בריגוש על כל חיסרון הדבק בדמות הנאהבת ומודה בתרועת-ניצחון על כל
 אשליה של גילוי-רצון; ואם-אמנם נשא לה הדרייפעתה, אשר עליו היא חרדה
 למען כבודה, גם דאבה רבה, הואיל ומשתייך הוא לכול ומופיע לעיני כול, וכל
 העולם מתחרה לה בעגביו וגורם לחששות ולעכירת שלוותה, — מכלל-מקום,
 מכאוב כזה יקר הוא לה מכל-יקר ובכל כוחה תמעך את להבו בין שדיה, ורק
 אחת דאגתה: בל יקהה חודו על-ידי כל מום או עימעום שיפול חלילה בתמונת-
 תאהובה. כמרכן רשאית היתה אני ללמוד בשמחה מנוגה-יפוי של יוסף, על-דרך
 ההיקש, שגם מראה-פניה התייפה, ולקוות שגם היא מופיעה לעיניו בהדרייפעה,
 אסראף מסתבר, כי לאור-היום המפוכח והמאונך לא תיראה עוד ביפי עלומיה
 הראשונים. כלום לא ידעה, כי אדרתה הארוכה והפתוחה, העשויה צמר לבן,
 שלבשה (בגלל עונת הסתיו) על כתפיה ורכסה אותה ממעל לענק הרחב
 שלצווארה, מגביהה את קומתה בהדרת-מלכות, וכי שדיה מתנשאים בקשיות-
 געורים כנגד בוך שמתה, שגורתה צרה והיא מקושטת נטיפות-זכוכית בשיפולים
 היורדים עד הרגליים? פקח עיניך, אוסרסיף! בגימוניות-אבזם ענבה שמלה
 זו אל עבר הכתפיים, ועד-מה היטיבה מות לדעת, שלא רק את זרועותיה
 המטופחות, הדומות כמגולפות בשיש, חשפה כסותה, אלא גם את מרום-דמות
 שוקיה הנפלאות הבליטה בבהירות לפני העין הבוחנת! האם לא היה בכך משום
 סיבה מספקת לזקיפת-ראש באהבים? כי כן התנהגה. ברוב גאוותה העמידה
 פנים כאילו יקשה עליה להרים את עפעפיה, ועל-כן אנוסה היא להטיל את ראשה
 לאחור, למען תוכל להשקיף מתחתם. היא ידעה בחרדה, שפניה, המוקפות הפעם
 מטפת-ראש חומה-זהובה עם שביס שעטר רק את מחצית ראשה, אינן עוד
 פני-נעורים, ועוד זאת, שמחמת צללי-הלתיים והאף הסולד והשפתיים עמוקות-
 הוויות היה קלסתר מוזרי-יוצא-דופן עד מאוד. אולם המחשבה על חמדת חורון-
 השנהבים השרויה על הפנים האלה ועל רושמן של העיניים המצטיירות בהן
 כאבני-חן, חיזקה בלבבה את התקווה, שהצללים לא יעמעמו את פעולת הזרועות,
 הרגליים והשדיים.

מתוך היררויים אלה ביופיה, גאה וחרדה כאחת, הביטה אל יופיו של בן־רחל — אל יופיו המתקן באורח מצרי, שהיה, אגב מותאם להליכות־חוץ, על־ידי נוחיות הלבוש, על־אף קפדנותו בשמירת תרבות־האופנה. כי אמנם היה ראשו ערוך בדיקדוק מרובה; ובייחוד עשתה רושם של נוי משופר פאת כיפת־בד לבנה, שחבשה משום זהירות של נקיון — זו הציצה מתחת למטפת מפוספסת בשחור־משי, המסתיימת למטה כמעשה־תלתלים, לאות שהיא ממלאה מקומה של תסרוקת. אבל מלבד הפיאה הנוכרית ותכשיטי החרסין של הצווארון וצמיד־י הזרוע, עם אותה שרשרת שטוחה העשויה קנה וזהב ותלי־חרפושית, לא לבש למותניו העדינים, אלא כפל־סינור המגיע עד הברכיים, שהיה מכל־מקום גזור בתכלית ההידור; ונוכח צחורו המבהיק של מלבושו זה היה גופו העליון, המקושט, מושך חן רב מאוד על־ידי גוף־העור המעמיק עד לצבע הארד עקב אור־האלכסון: גוף־עלומים זה הענגור־רב־האונים, שמבנהו נאה כמשפט, דומה היה בנהרתו הגונונית והצוננת באוויר הערבית, כאילו לא אל עולם־הבשרים היה שייך, כִּי־אם אל עולמן הצלול יותר של מחשבות פתח שלבשו דמות — כה מוטעמת היתה רוחניותו על־ידי הראש הניבט בתבונה וביטא בממשות את אחדותם המאסירה של היופי והחוכמה לגבי עצמו ולגבי כל המשקיף אליו.

בהרגשתה הגאה־הנחרדת הביטה אליו אשת־פטיפרע, אל תווי־פניו הכהים, שהיו גדולים בהשוואה אל תווי פניה, אל לילן החביב של עיני רחל, אשר כוח מבטן היוגבה בפן באורח גברי על־ידי התבונה המוטעמת; היא ראתה בה־בשעה את ניצנוץ־המתכת המופז בכתפיו, את דקות גורתה של זרועה, המחזיקה את מטה־ההלך וכפיפתה מבליטה את השריר האנושי במתינותו, — וחיבה של הערצה ענוגה־אימתית, מתוך התפעמות הנפש, משולהבת עד לידי התפעלות נואשת מחמת מצוקת־נשים, הביאה אותה לידי התייפחות ממעמקים עמוקים ביותר, מפגיעה כל־כך ותקיפה, עד שהתפרפר חזה מתחת לדוק־האריג המתמתח ברטט הנראה לעין, ולא נותרה לה, אלא התקווה, כי זקיפת קומתה על־דרך האדנות תכחיש את בכייתה כבלתי־מתקבלת־על־הדעת וכי יוסף לא יוכל לקבל אותה כמציאותית על־אף מראית־העין.

בנסיבות אלה הוכרחה לדבר, והיא דיברה בהבלגה שהכלימה אותה; אומץ־לב מרובה נדרש לה לאותו מעשה.

„באורח בלתי־רצוי מאוד, שלא בעיתו, כפי שרואה אני, פתחה בקול צונן, מהלכות נשים בטלות־ממלאכה בדרך זו, ומפריעות את אשר־על־הבית מעשות את חובות משרתו.“

„על הבית, ענה הוא מיד, „שזררת רק את, שרתי, כי את הנוהרת ממעל לו ככוכב השחרית והערבית, שנקרא איש־תר במכורת אמי, ואכן, הוא בטל־ממלאכה, כדרך כל סגולה אלוהית, אשר בזיר־שלוותו אנו, העמלים ביגיעה, נושאים את עינינו לרווחתנו.“

היא הודתה לו בתנועת־יד ובבת־שחוק של הסכמה סלחנית. היא היתה

מוקסמת ונעלבה כאחד מדיבורו המתפנק, הכורך יחד עם המהמאה גם את זכר אמו שהיתה פה בלתי־נודעת לחלוטין; וכן כירסמה אותה הקנאה באם זו יולדתו, שטיפחה אותו, הדריכה את צעדיו, קראה לו בשמו, הסירה באצבעותיה את שערו מעל מצחו ונשקה לו בזכות־אהבה זכה.

„נסורה־נא מזה“, אמרה, „אני ושפחותי המלוות אותי כתמיד כן גם היום, למען לא נעכב את פקיד הבית, שיש ברצונו בלי־ספק להיווכח לפני ערוב היום, האם מעובדת כהלכתה אדמת גנו של פטיפרע, ואפשר שיחפוץ לסקור גם את מצב הבית הקטן שעל התל.“

„הגן ומקדש־הגן“, השיב יוסף, „קרובים אל לבי מעט מאוד, כל־זמן שעומד אני לפני שרת.“

„לי נדמה, כי מן־הדין הוא, שיהיו קרובים לך תמיד ויפיקו ברכה מדאגתך להם יותר מכל שאר המשק“, ענתה מות (ומה מתוק־להבהיל ומה נרהב היה זה בלבה, אשר כה דיברה אליה, בלשון „לי“ ו„לך“, כגון „אני“ ו„אתה“ — אל מעבר למרחק שתי הפסיעות, המפריד בין גופה לגופו, ושילחה את הבל דיבורה, היוצר יחס־גומלין ואיחוד); „הן נודע ברבים, שהם הם מקור הצלחתך. שמעתי אומרים, כי בבית הקטן הורשית בפעם הראשונה לשרת בחזקת עבד אילם, וכי בגן־הפירות נפל עליך בפעם הראשונה מבט עינו של פטיפרע, בשעה שעסקת בהפראת הפרחים.“

„אמנם, כן היה“, אמר וצחק, וצחוקו פילח את לבה כמעשה קלות־דעת. — „כדבר־ך כן היה, בדיוק כפי שאמרת, גבירה רבת־חסד. מלאכת־הרוח עשיתי אצל עציה־תומר של פטיפרע על־פי הדרכת הגרע, שקוראים לו, אינני יודע איה, או שאינני הפץ לחזור ולאומרם לפניך, כי שם עממי מגוחך הוא ולא לשמיעת אוזן גבירה נוצר...“ היא נתנה עיניה באיש המתבדה, בלי שתעלה בת־שחוק על פיה. אכן, יפה ומועיל היה מצב זה, כלומר, שהוא לא שיער ככל־הנראה, מה מועטת נכונותה עתה לשמוע דברי־בדיחות, ומדוע; אך בה־בשעה היה הדבר גם מדאיב. ייתכן, שרצינותה, שהיה בה משום התגוננות כנגד הבדיחות, נראתה בעיניו כשארית התנגדותה לשיגשוגו; מכל־מקום הוא הרגיש בה. — „על־פי הדרכת הגנן“, אמר, „סייעתי אז לרוח במילוי חובתו בגן, אז בא רעה־פרעה וציווני לדבר לפניו, ומאחר שהצלחתי בדיבורי, היתה השעה ההיא ראשיתם של דברים רבים.“

„בני־אדם“, הוסיפה ואמרה, „חיו ומתו למען טובתך.“

„את הכול יעשה הנעלם“, השיב הוא, וביטא בשפתיו כינוי מכינוי־ העליון, אשר אין בו חילול־כבוד. „מהולל שמו! אולם לעיתים קרובות אני שואל את עצמי, האם לא למעלה מזכויותי ניתן לי בישועתו, ואף חרד אני במסתרים בגלל נעוריי, אשר משרה כזו הוטלה עליהם, לאמור, שאהיה מתהלך בבית הזה כפקיד ראשון וכזקן־העבדים בעוד ימי חיי אינם מרובים מעשרים שנה אלא במעט. בגילוי־לב אני מדבר כך לפניך, שרתי הגדולה, אף־כי לא רק אוזניך הן השומעות את דברי, ולא באת, כמוכן, לבדך אל הגן, כי־אם בלוויית

בתולדות-הכבוד לפי רום מעלתך. גם הן מאזינות אל דבריי בין שרצוי לי הדבר ובין שיהיה רע בעיניי, ושומעות, איך קובל בן-משק הבית על גילו הרך ואיך הוא מביע ספיקותיו בדבר כושרו לשירות עליון כזה. תשמענה נא! על-כורחי עלי להסכין אל נוכחותן, וחלילה לה למעט את אימוני בך, שרתי, אדונית ראשי ולבי, ידיי ורגליי.”

מכל-מקום, הנה יש יתרון בכך שנהיה מתאהבים באדם מך, הכפוף לנו, כי מעמדו מאלצו להשתמש בלשון, הממלאה אותנו אושר, ולוא גם ייתכן, שפני ולבו אינם שווים.

„אכן, מסתבר”, ענתה, וטעם דבריה הביע יתר-אדנות, „שאינני יוצאת לטיולי בלי לווייה, — דבר כזה לא ייתכן. אולם, דבר בלא חשש לגילוי תורפתך באוזני חיצת ומע'ת נערותי, כי אוזניהן אוזני הן — מה היה בדעתך לומר?”

„רק זאת, אדונית: סמכויותי מרובות משנותי, ולא היה עבדך רשאי להתפלא, אדרבה היה עלי להצדיק את הדבר ביושר-לב, אילו נתלוותה עלייתו המהירה לכהונת בן-המשק לא רק על-ידי חן של רצון טוב, כיראם גם על-ידי אותות של אירצון והתנגדות מצד אנשי הבית. היה לי אב, שגידל אותי בחסד לבבו, הוא אוסיר-מונת-כאף, והלוואי ורצה הנעלם, כי עוד יחיה לפניו, שכן טוב יותר היה לי בנעוריי וזכאי אני לומר, מאושר הייתי אה בעת היותי לו לפה ועמדתי לימינו, מעתה, לאחר שהוא נכנס בשערים הטמירים אל המחוזות המפוארים של אדוני העולמים ואני נותרתי לבדי ועל שכמי נתונות חובות ודאגות מרובות יותר ממספר השנים שאני מונה, ואין איש בעולם, שאוכל לשאול בעצתו נוכח בוסר-גילי, למען יעזור לי לשאת את משאי, המעיק עלי עד-עפר-ארץ, פטיפרע, אדוננו הדגול, מי יתן ויחיה בישע רב ובבריאות הגוף, אך מן המפורסמות הוא, כי אין הוא נותן דעתו על כל עניין, לבד אשר יאכל וישתה ויחייצב בעוז רוח נגד סוס-היאור, ובבואי אליו ואגיש לפניו את החשבונות ואת הספרים, כה ידבר כדרכו: טוב, טוב, אוסרסיף ידידי, טוב הדבר, כתביך דומים לי כנכונים, עד כמה שאני רואה, ואני מניח, שאין בדעתך לקפח אותי, כי הן ידוע תדע, מהו החטא, ויש בלבבך רגש להרגיש, מה נמאס היה, אילו ביקשת להזיקני, על-כן, אל לך להטרידני בכל אלה! כה דבר אדוננו כגודל חסדו. הברכה על ראשו!” — הוא סקר את פניה למצוא בהן בת-שחוק המתאימה לאמור. היתה זו בגידה קטנה עד מאוד אשר ביצע פה, אס-כי בכל מלוא האהבה ויראת-הכבוד, כעין נסיון-לחש לבוא עמה לידי הסכם של בדיחות מעל לראשו של האדון. כסבור היה, כי מותר לו לבוא עד כאן, בלי למעול מעל בברית. והוא הוסיף לחשוב עוד, כי עד כאן ועד לגבול זה מותר לו ללכת בלי להעמיד את עצמו בסכנה. אגב, בת-שחוק ההסכמה לא הופיעה, דבר זה היה רצוי לו, אם כי כרוך בהכלמה כל-שהיא. הוא הוסיף לומר:

„אבל צעיר אנוכי ולבדי אעמוד בנעוריי לעומת שאלות וחובות-שלא-אחריות מרובות כל-כך, המזדמנות בעיניי הייצור המסחור והריבוי ואף בשמירת הקיים.”

הנה, בראותך אותי מהלך בדרך זו, אשה דגולה, היה ראשי מלא דאגות לעונת הזריעה. כי מימי היאור הולכים ונסוגים וחגהאבלות הנאה ממשמש ובא, עת עידור האדמה ועת קבורת האל באפילה, עת חריש לשעורים ולחיסים. והנה, השאלה היא, וזו המטרידה את ראש עבדך בחזקת רעיון של חידוש, האם לא טוב היה, שנהיה זורעים על אדמת־הניר של פטיפרע — כלומר, על אדמת האי שביאור — יותר תבואת־דוחן מאשר תבואת שעורים, כפי שנהגנו עד עתה: מתכוון אני לדוחן־הכושי, הוא דגן־השחורים, משמע, מתכוון אני לזן הלבן, כי דוחן חום כבר זרענו בשפע למספוא־הבהמה, והוא משיב את הסוסים ונותן מזון טוב לבקר, אבל שאלת החידוש היא, האם לא נתמסר במידה רבה יותר לזן הלבן על־מנת שנזרע אותו על־פני שטחים גדולים בשביל תזונת האדם, למען יאכלו אנשי־החצר את פרי־הלחם הטוב תחת דיסת השעורים והעדשים, וישבעו ויוסיפו כוח. כי עתירי קמח הם גרגריו ומשמני־הארץ ממלאים את פרוי, כך, שהפועלים יכולים לאכול ממנו פחות ולהסתפק יותר מהר, אשר לא כאוכלם את השעורה ואת העדשה; לאמור, הוא ייטיב להשביע וימהר להשביע. כיצד כל זה סובב הולך בראשי, לא אוכל להגיד; אולם, בראותי אותך, האדונית, הולכת ומתקרבת בגן־הערבית עם נערותיך לליווי, אמרתי אני אל נפשי, ודיברתי אל עצמי כדבר איש עם ריעהו: הנה, בדד תלך בבוסר־נעוריך ודאגות הבית עליך, ואיש אין אתך, שיקח חלק בדאגותיך, כי האדון איננו נותן את דעתו על שום עניין. אולם, הנה האדונית, המתקרבת ובאה בפעמי יופיה, ושתי נערותיה מלוות אותה, כמצוות רום מעלתה. אנא, פתח לבבך לפני, וקח עצה מפיה בדבר החידוש ובענייני הדוחן, למען תגיע עד חקר דעתה; ועצתה הנאוה תעמוד לך ולגיל נעוריך!"

אני הסמיקה, במקצת מחמת שמחתה ובמקצת מחמת המבוכה, שכן לא ידעה מאומה על דגן־השחורים, ועצה אין עמה להגיד, האם רצוי לזרוע אותו במידה רבה. היא אמרה, מבולבלת במקצת:

"ראויה השאלה שתעמוד לדיון, דבר זה ברור כבוקר. ברצוני להימלך בדעתי. האם אדמת־האי טובה היא לאותו חידוש?"

"עד מה מיושבת בחינתה של גברתי", החזיר לה יוסף, "ועד־מה היא קולעת אל המטרה כחוט השערה בכל עניין מן העניינים! האדמה דשנה היא למדי, ואף־על־פי־כן מוכרח האדם להכין את לבו ולחזקו כנגד הכישלון בתחילת־המעשה. כי עובדי־האדמה אינם מכירים עדיין בזריעת הזן הלבן כהלכתו, לשם מזונם של בני־אדם, אלא בקיאים הם רק בזריעת הזרע החום, שתכליתו אביסת הבהמה. היודעת גברתי, ומה היא סבורה, מה רב העמל עד שמביאים את העם לידי כך, שיבין לעבד את האדמה עיבוד נאה במעדר, כשם שנדרש הדבר לגידול הדוחן הלבן, או עד שיתפוש, שאין זה יכול לשאת את רוב עשבי־הבר, כגון הזן החום. ואם אין הוא נותן את דעתו על נטישותיו, הרי שסוף המעשה לקללה, צמח בלי יעשה קמח, כי־אם רק מספוא."

"אכן, עמל קשה הוא בלי ספק להדריך את העם הנבער", אמרה היא, ופניה

התכרכמו והחווירו מחמת מהומת־לבה, הואיל ולא ידעה מאומה מכל הדברים האלה ומבוכתה השתררה עליה בחיפושיה אחרי תשובה שיש בה טעם, שהרי רוצה היתה, שהוא יוועץ עמה בעסקי המשק. מצפונה הציק לה בכלימה עמוקה לפני העבר, ודומה היתה בעיני עצמה כמושפלת עד־עפר, כי בשעה שהוא משיח עמה על עניינים טובים ונכוחים כגון גידול מזונותיו של אדם, לא ידעה היא ולא רצתה לדעת דבר, לבד אשר מאהבת היא בו וחומדת אותו.

„אכן, עמל קשה“, חזרה ואמרה ברטט נסתר. „אבל הן הכול אומרים, כי ידעת להנחות את האנשים לעבודה מועילה ולמילוי חובה מדוקדק. על־כן מסתבר, שתשפיל וגם תצליח ללמדם גם את מלאכת החידוש הזה.“

מבטו העיד וגילה לה, שלא שמע את פיטפוטה, והיא שמחה על כך, אם־כי בה־בשעה הרגישה גם עלבון צורב. הוא עמד שם, ומראהו כאדם השקוע בהרהורים של ממש בעסקי המשק.

„קני־השדרה של התבואה“, אמר, „חזקים מאוד וגמישים. אפשר לעשות מהם מברשות ומטאטאים טובים, וכך מפיקים מהם תועלת כל־שהיא לצורכי הבית ולמסחר, באם היבול לא יעלה יפה.“

היא החרישה בכאבה ובעלבונה, כי הרגישה, שאין הוא חושב עוד עליה כלל, והיה כמשיח עם עצמו על־דבר מטאטאים, שהיו כמובן נושא מכובד יותר מאהבתה. אך הוא נתן את דעתו לפחות על שתיקתה, ואז נבהל ואמר באותו חיוך, שכבש תמיד את לב הבריות:

„סלחי, אדוניתי, על שיחת־החולין אשר בה אני מטריח עליך! אין זה, אלא בגלל בדידותי בגיל־הבוסר עם כל החובות המוטלות עלי לאחריותי, ובגלל אשר השיאני יצרי כל־כך לבקש עצה מפיד.“

„לא חטאת“, אמרה מות. „חשוב הדבר מאוד, והאפשרות לעשות מטאטאים ממעיטה את הסיכון. כן חשבתי מיד, מששקלתי בדעתי את־אשר הגדת לי על־אודות החידוש, ורוצה אני לעסוק בעניין זה גם להלן ולתת את דעתי עליו.“

היא לא יכלה לעמוד במנוחה על רגליה, עד כה חזקה עליה סערת רוחה לשאתה משם, מקירבתו, אף־על־פי שזו היתה יקרה לו מכול. זוהי סתירה נודעת מאז ומעולם בלב האהבים: בקשת הקירבה, ולעומתה — הבריחה מפניה. מעשה קדמוני הוא כמורכב דיבור הכזב על עניינים כשרים במבטי עיניים בלתי־כשרים, המבקשים זה את זה ובורחים זה מזה, ובשפתיים נעוֹת. הפחד אשר פחדה, פן יודע לו, כי בעת דיבורו על הדגן ועל המטאטאים לא היה במחשבתה אלא דבר אחד: איך היתה יכולה להניח את כף ידה על מצחו ולנשק לו בערגה אימהית; והרצון המבוהל בה־בשעה: מי יתן ויידע ולא יבז לה בגלל כך, אלא יקח חלק בו, בתפ־הלב; זה, וחוסר־הביטחון הגדול בענייני מספוא ומזון, שבעל־כורחה שימשו נושאים לשיחה זו, שבשבילה לא היתה אלא שיחת אהבים וכזבים (אבל כיצד ישקר אדם, שאינו בקי בנושא האמתלה, לאמור, בנושא שלמראית־עין, והוא נדון להתחבט בו מעשה־הדיוט, איך־אונים!) — זה וכל

זה הכלים והחליש אותה בלי שיעור, שפך עליה קרירה וחמימה והביא אותה לידי מנוסת-בלהות.

רגליה המרעידות ביקשו ללכת משם, בעוד לבה עומד ודבק במקום — כמשפט בילבול-דעתם הקדמוני של המאוהבים. היא מתחה את אדרתה על כתפיה, להתעטף בה יותר, ואמרה בקול חנוק:

„עלינו להמשיך, בן-המשק, בשעה אחרת ובמקום אחר. השמש שוקעת, וברגע זה חשה אני כאילו נרעדתי במקצת מחמת הצינה.“ (ואמנם נוטה היתה להתרעד באברים מרפרפים, ומאחר שלא יכלה לקוות שיעלה בידה להסתיר את מצבה לגמרי, הוכרחה להמציא לו טעם של סיבות חיצוניות). „הנני מבטיחה לך, שאשקול בדעתי את עניין החידוש ואיוועץ עם עצמי, והרשות נתונה לך לעמוד לפני האדונית בימים הקרובים ביותר על-מנת שתחזור ותציע את השאלה באם תציק לך בדידותך מחמת גיל נעורייך...“ את המלה האחרונה לא היתה צריכה לנסות ולבטא; היא נתקעה בגרונה מפני שאליו עצמו היתה מוסבת ולא אל שום דבר אחר; מלה זו שימשה תחליף חריף יותר ל„אתה“, אשר כל שיחת-הכזב היתה מלאה ממנה, והיא היא שהיתה אמיתה של כל השיחה, מלת הקסם שבה, מלת כיסופיה האימהיים, העמוסה חיבה ענוגה וכאב, עד שהכריעתה וגוועה בלחישתה. „היה שלום“, לחשה עוד ונמלטה בראש נערותיה, על-פני האיש המברך אותה ביראת הכבוד, וברכיה פקו.

אי-אפשר להפריז בפליאה על חולשת-האהבה, ואין די השתאות על יסוד הייחוד שבה, אם אך נתבונן אליה בעין רעננה ונראה אותה — לא כמעשה-בכלייום ומעשה תפל, אלא כאותו דבר-של-חידוש, חד-פעמי וראשוני, כפי שראוי לראותה באמת בכל פעם עד עצם היום הזה, שוב ושוב. גבירה גדולה כל-כך, אצילה, מתאמרת, גאיונה משפלת בהויות-העולם, המייקרת את ראשה ומסוגרת עדינה ברגש-האני של רהבה האלוהי, — והנה לפתע כושלת לפני אחד המכונה „אתה“, ולא עוד, אלא אם נראה אותו מנקודת מבטה, הרי זה „אתה“ נקלה לחלוטין, ואף-על-פי-כן כשלה נפלה לפניו והגיעה למידה של חולשה וביטול שררתה, עד שלא עצרה כוח כמעט להחזיק לפחות בתפקידה כאדונית-אהבה וכטוענת-בענית ומחוללת הרגש, אלא מיד הכירה את עצמה כשפחתו של העבד-המכונה „אתה“, ואנוסה היתה להימלט מפניו בברכיים רפויזות, מופת סנוורים, מרטטת בכל אבריה, כשמחשבותיה מפרפרות ופיה ממלמל מלים מפרפרות, בלא לתת דעתה על נערותיה, שלקחתן עמה אל הראיון במחשבה תחילה ובגאוה ובגודל-לבב.

„אבודה, אבודה, נגלה סודי, נגלה סודי, אבדתי, גיליתי לו את מצפוני, הוא ראה את הכול, את השקר שבעיניי, את רגליי המפרכסות ואת ריטוט כל גופי, את הכול הוא ראה, כי בוז יבוז לי, תם ונשלם, עלי למות. יותר דוחן היו צריכים לזרוע, להתיז ולהסיר את הנטישות, קנייה-שדרה יפים הם לעשות מהם מטאטאים. ומה עניתי לו? גימגום מגלה-סוד, הוא צחק עלי, זוועה היא, עלי לטרוף את נפשי. האם הייתי לפחות יפה? אם יפה הייתי לאור השקיעה, או

אז אין הדבר גרוע כל־כך ואינני צריכה לטרוף את נפשי. מתכת־הפז של כתפיו...
 הוי, אמון במסגדך! שרתי, אדונית ראשי ולבי, ידיי ורגליי... הה, אוסרסיף!
 אל תדבר כך אלי בפיד, בעוד שתצחק בלבך על גימגומי ועל פיק־ברכיי!
 אני מקווה, אני מקווה... אס־גם הכול אבוד ועלי למות אחרי האסון הזה, בכל־
 זאת מקווה אני ולא אומר נואש, כי לא הכול מתאנף בי, כי נותר גם חסד,
 וחסד רב, יע־אשר אדונית אני עליך, הנער, וחובתך היא לדבר אלי במתק־
 שפתיים כפי שדיברת: שרתי, אדונית ראשי ולבי, ולוא אף מס־שפתיים הוא
 ולשון־נימוסין ריקנית. אבל המלים חזקות הן, ולא ייאמרו המלים בלא שייפקדו
 על אומרו, הן מניחות עקבותן בנפש, ואם הושמעו בלא רגש, בכל־זאת מדברות
 הן אל רגשו של אדם שביטא אותן, ואם תכזב בהן, הלא קסמן ישנה אותך שינוי
 כל־שהוא לפי טעמן, עד שלא יהיו עוד שקר מכול־זכול, כפי שהיו בעת אשר
 דיברת. ובכל זה טמון חסד רב, והוא עתיר תקוות, המלים שאנוס אתה להשמיע
 באוזני גברתך, עבדי הקטן, חורשות את קרקע נפשך, שתהיה דשנה ומשובחה,
 לקלוט את זרע יופיי, אם ייטיב עמי מזלי ואיראה יפה בעיניך; ומרגש־
 העבודות שבדבריך, אם יצטרף אל יופיי, יצמח לי ישע ואושר, כי ממנו תצא
 ההערצה שתהיה אך מצפה לעידוד קטן בשביל שתיהפך לתאוה, כי כך דרכו
 של עולם, נערי הקטן, ההערצה שזכתה לעידוד, תיהפך לתאוה... הה, אשה
 מושחתת כמותי! הבז למזימות הנחש שבקרבי! הבז לראשי וללבי! אוסרסיף,
 מחל לי, אדוני וגואלי הצעיר, כוכב השחרית והערבית ברקיע חיי! איך קרה,
 שהכול השתבש כה היום באשמת רגליי המפרכסות, עד שהכול נראה כאבוד?
 ובכל־זאת לא אטרוף עוד את נפשי, ולא עוד אשלח להביא לי צפ־עארס לשים
 אותו בחובי, כי רבה התקווה ורב החסד הצפויים לי עוד. מחר, מחר וכל הימים!
 הוא נשאר אצלנו, הוא נשאר על הבית, פטיפרע דחה את בקשתו, ולא ירצה
 למוכרו, תמיד אנוסה אני לראותו, וכל יום ויום יזרח ויועיד לי תקווה וחסד.
 עלינו להמשיך, בן־המשק, בשעה אחרת. רצוני לשקול את הדבר בדעתי, והרשות
 נתונה לך להרצות לפני את הדבר שנית בפעם הבאה! זה היה טוב, זה פירושו
 דאגה ליום המחרת. אי כן! כה מיושבת בדעתך היית בכל־זאת, אָני, על־אף כל
 טירוף־הדעת, שדאגת מראש להמשך! הוא מוכרח לשוב ולהופיע, ואם יתמהמה
 מחמת מורך לבו, אשלח אחריו את דודו הננס, לפקוד עליו את מצוותי. ועד־מה
 אתקן אז את כל־אשר עיוותי היום, ואקביל פניו במידת התן המתון, כשרגליי
 שקטות לגמרי, ורק ברמיזת־לחש אמציא עידוד כל־שהוא להערצתו, אם יהיה
 הרצון מלפני. ואפשר כמרכן שבפעם ההיא, אשר תזדמן עד מהרה, ייראה
 הוא לי פחות יפה, כך, שלבי יצטנן כלפיהו, ואז אוכל לחייך אליו ולהתל
 בו ברוח חופשית, ולהציג בלבבו אש, בעוד שאני עצמי לא אסבול מאומה?...
 לא, הוי לא ולא, אוסרסיף, היה לא יהיה, עשתוני־נחש הם אלה, וברצון
 אסבול למענך, אדוני וישעי, אשר כבכ־שורו הדרו ביפעתו...

נאום־ליבו־בים זה, אשר אוזני היצת ומעית נערו־תיה לקחו שמץ ממנו וישתאו,
 לא היה אלא אחד מרבים, ממאות נאומים כאלה שנמלטו מפיה של מות

האדונית באותה שנה, כשביקשה עוד להעלים את אהבתה מעיני יוסף; וגם אותו דר־שיה, בעניין דגן־הכושים, לא נרשם אלא כמשל לשיחות דומות, מרובות, שהתנהלו בשעות־היום השונות ובמקומות שונים: כגון בגן, במקום השיחה הראשונה, או בחצר־הבארות של בית־הנשים, או גם בביתן־המקדש הקטן, אולם שמה לא באה אָני לעולם בלי בנות־לוויה, כשם שהיה גם יוסף רגיל להוליך עמו סופר אחד או שניים, המוליכים אחריו מגילות־גומא, חשבונות, תוכניות, רשימות, שיהיו מוכנים אם יידרשו להציגם לפניו. כי תמיד היתה השיחה נוגעת בענייני משק, בענייני כלכלת העבודה, עבודת השדה, המסחר, בתי־האומן, ועל־אודותם מסר בן־המשק הצעיר דין־וחשבון לפני האדונית, או שהיה מדריך אותה או מבקש את עצתה לפי צורכו: כי זה היה ונשאר נושא־הכזבים לשיחותיהם, וחייבים להכיר — אם־כי בחיזוק של פיקפוק, אך יש להכיר, — שיוסף ראה חשיבות וגם השקיע עמל בכך, שיהפוך את האמתלה לדבר של ממש, שיעסיק את האשה בעניינים מעשיים אלה בכובד־ראש, ושירכוש להם את התעניינותה, אם־כי, מסתבר, על־יסוד נטייתה אל אישיותו.

היתה זו תוכנית של ריפוי: יוסף הצעיר מצא חן בעיני עצמו, בתפקיד המחנך, סבור היה (כפי שחשב), שרצונו הוא להטות את מחשבותיה של האדונית מן היסוד האישי אל היסוד הענייני, מן מבט עיניו אל דאגותיה, ולשכך, לצנן ולרפא אותה על־ידי־זה, כך, שאם־אמנם הפיק כבוד ויתרון ותענוג נאה מן המגע אתה, מכל־מקום אין הוא ממיט על עצמו את סכנת הירידה אל הבור, כפי שאיים עליו אהוביאלון המפחד. אי־אפשר שלא למצוא מידה של התנשאות בתוכנית־הישע של בן־המשק הצעיר, שהתיימר להוליך באפסר את נשמתה של גברתו, אשה בעלת שיעור קומה כמות־אֶם־אֶנֶת. בשביל הרחקת סכנת הבור בפועל־ממש יכול היה למצוא דרך בטוחה יותר לאין שיעור, לאמור: סדר מדרך האדונית, למנוע ממנה את מבט עיניו — תחת אשר יערוך עמה מועצות חינוכיות. מאחר שביכר בן־יעקוב דרך זו על־פני דרכים אחרות, מתעורר החשד, שעניין תוכנית־הריפוי לא היה אלא הבל־הבלים, וגם רעיונו עצמו — להפוך את האמתלה לדבר של ממש ושל כבוד, לא היה אלא מסווה למחשבותיו, שאינן משמשות עוד את רוחו הטהור, כי־אם את יצרו בלבד.

זה היה על־כל־פנים החשד, או, ביתר דיוק, גילוי־האמת הזעיר והחריף של אהוביאלון הננס; והוא לא העלים את החשד שבלבו מפני יוסף, אדרבה מתחנן היה אליו יום־יום כמעט בפירוש ידיו הקטנות, שלא ישפיל את עצמו למען־השם במדושת־הבלים ובקנוניות, אלא שתהא מידת חוכמתו ראויה לטוב־לבו וליפּי־תוארו, על־מנת שינוס מפני רוח־אפו של פ־האש המביא כיליון על הכול. אך לשווא, ידידו בעל הקומה המתוקנה, בן־המשק הצעיר, היטיב לדעת את אשר לפניו. כך גורלו של אדם שבדין היה מורגל להסתמך על תבונתו ולתת בה אימון, כי ברגע שתבונתו מתערפלת, נהפך לו אותו הרגל של אימון למקור סכנה. גם דודה הננס שמחומר־ננסים קורץ, לא חדל בינתיים לשחק את תפקידו כמור־שכתוב: את תפקידו של הולך־רכיל זדוני ומפיה־כזבים חורש רע להשחית.

המהלך אנה ואנה בין השניים הנפתים לחטוא, כאן הוא ממצמץ ורומז, שם הוא קורץ ומולל, מתייצב אל זה ואל זה, מעווה פיו בלי לפתוח שפתותיו, או עושה אותו כמין חמת ושופך את המיים המאררים של סרסור לדבר עבירה, הוא שיחק את התפקיד מבלי לדעת את קודמיו או את יורשיו במלאכה זו, — כביכול, כראשון וכיחיד, כשאיפתם של בני־אדם בכל תפקידי־חיים, משל כממציא מדעת עצמו את הדבר, אשר לא היה ולא נברא עדי־הנה, — ומכל־מקום במין הדרת־כבוד ובביטחון, השורים על השחקן שעלה על הבמה והופיע לאור אך עתה לאו דווקא בזכות הראשונות והייחוד המדומה, אלא אדרבה, בזכות תודעה עמוקה יותר, שלפיה הוא מייצג דמות מוצדקת ומושרשת־מעולם, ותהיה התנהגותו נתעבת ככל־אשר תהיה — על־כל־פנים היא עשויה כפי הדוגמא למופת.

אז לא הילך עדיין בשביל הצדדי, המשתייך אף הוא אל עיקרו והמסתעף מן הדרך שבה התהלך הנה והלום בחריצות־רגליים, אז עוד לא פנה אל המקום השלישי, כלומר, אל פוטיפר, האדון הענוג, כדי להטיף באוזנו רעלו ולעורר בו חשדות על־דבר פגישות מסוימות. מעשה זה עתיד היה לבוא, ולפישעה גם הילוכו בדרך הסלולה עדיין לא נראה בעיניו כנושא פירות בשילים. לא לרצון היה לו הדבר, שחרף כל זימוני־הזימונים אשר טרח עליהם, וחרף כל השליחויות המזויפות־למחצה, אשר נשפכו מתוך חמת פיו בשני קצווי הדרך, עדיין לא השיחו זה עם זה בן־המשק הצעיר והאדונית ביחידות, אלא, כמעט בלי יוצא־מֶן הכלל, תמיד רק בנוכחותו של משמר־כבוד; וגם נושא־שיחתם לא מצא חן בעיניו: תוכנית־המרפא החינוכית של יוסף לא היתה כלל לפי רוחו, ואף הרגיוה אותו, אף־על־פי שהכיר, ממש כדודנו טהור־הלב, כי הבל־הבלים הוא, שאינו משמש אלא את היצר בלבד. אך חילופי־הדיעות בענייני כלכלה נדמו לו כמכשול בדרך התפתחותם הנרצה של הדברים, ולא עוד, אלא חושש היה פן גם תצליח שיטתו של יוסף ותטהר ותזקק את מחשבותיה של האדונית עד שתסטינה מן התכלית הממשית. כי גם אליו, אל המדריך המסור, הרבתה לדבר עתה על־אודות המשק, על הייצור ועל המסחר, על מחירי השמן והדונג, על מנזות והחסנה; ואם־כי לא נעלמה משנינות דעתו השמשית, שכל זה אינו אלא לבוש למחשבותיה, ובסתר־לבה משיחה היא על יוסף, שלימד אותה כל הדברים האלה, בכל־זאת הקניט אותו הדבר, ובהליכותיו הנה והנה שופך היה אל שני הצדדים את שליחותיו המעודדות, שפירושן בצד אחד: בן־המשק הצעיר — לעיתים קרובות מאוד דלפה נפשו מתוגה, יען־אשר, אם־אמנם נפל בחלקו החסד להיות עם האדונית בסופו של יום עמל־ותלאה, או גם בהמשך היום, וליהנות מזיו יופיה, הן עם כל־זאת לא הורשה לדבר עמה, כִּי־אם על עסקי הבית המטרידים, תחת אשר יוכל לשוחח על דברים קרובים יותר ומשיבי נפש; ובצד השני: האדונית קובלת וציוותה אותו, את דודו, להגיד לבן־המשק הצעיר, כי מר לה מר על־אשר אין הלז נותן את לבו אלא במידה כה מועטת על החסד שבראינותיהם, ופיו מלא תמיד אך עסקי כלכלה, ולעולם אינו מדבר על עצמו, כדי לשבור את צמאון־הדעת המציק לה בדבר אישיותו שלו, ובדבר חייו הקודמים, ומכורתו העלובה ואמו, ובכדי שיגיד

לה, איך התרחשו הדברים בלידת־הבתולים, בירידתו לבאר־שחת ובתחייתו. שמיעת דברים כאלה, אמר, מעניינת כמובן גבירה כגון מוֹת־אֶסֶר־אֵנַת הרבה יותר מן ההרצאות על הדבקות־הגומא ומשלוח־גולים, ואם יש את נפש פקיד־הבית להתקדם לפני מות האדונית, להתקדם אל מטרה נעלה ביותר, נעלה ונהדרת־בכבוד מכל המטרות, שהוא עלול להשיג אי־פעם בבית, אז יואיל לאמץ את לבו ולהשיח בלשון פחות מחוספסת.

„יניח הוא את הדבר ברשותי, גם את המטרות וגם את האמצעים“, ענה לו יוסף בועז־פנים. „ומוטב שתדבר במישרים ולא בעקיפין; למורת־רוח לי הדבר, וחפצתי שתכוון את דבריך אל העיקר, בעל־ציסת. אל תשכח, שקשורים אנו ביחס־י תועלת ולא ביחס־לבב! הבא אלי תמיד את אשר אתה שומע בבית ובעיר. אך להשיא לי עצות ידידות, לא ביקשתי ממך.“

„בראש ילדיי!“ נשבע דודו. „על־פי הברית הכרותה בינינו גליתי את אוונך והבאתי אליך אשר הגיע אלי מאנחותיה המרות של האדונית על־דבר יובש הרצאותיך. לא דודו הוא היועץ, אלא היא ואנחותיה הצמאות ליתר שעשועים.“
אולם זה היה יותר מחצי־השקר; למעשה, בשעה שהיא הגיד לה, כי אם רוצה היא להגיע עד סוד כוח־הקסם שבידי בן־המשק הצעיר ולהפיל אותו בפה, עליה להתקרב אליו יותר באורח אישי, תחת אשר עד־עתה הרשתה לו שיתבצר מאחורי משרתו ועסקיו, השיבה למטיף:

„נעים לי הדבר ומשקיט מעט את נפשי, כשומעי, מה הוא עושה בשעה שאינני רואה אותו.“

מענה, שיש בו משום סימן־היכר לרגש; מענה, אם תרצו, הנוגע בלבב, יען־כי מגלה הוא את צרות־עינה של האשה האוהבת במילאת הקיום הגברי, את קנאתה של ברייה רגשנית בתכנים המעשיים הממלאים חלק רב כל־כך מחייו של האהוב, והממחישים לה את היסוד הריקני־המדאיב של חייה המוקדשים לרגש בלבד. שאיפתה של האשה לנטילת חלק בתכנים כאלה צומחת על־פיה־הרוב מקנאה זו, גם כשאינם מן היסוד המעשי־הכלכלי אלא מן היסוד הרוחני.

ובכן, „נעים היה“ לה למות האדונית, שתקבל הדרכה אל העניינים החומריים, ואף אם תהא זו מסתרת תחת המסווה והלבוש־החיצוני של נטילת עצה ממנה, בגלל גיל־נעוריו, ואמנם, מה איכפת לה לאשה אוהבת, במה עוסקים דבריו של האהוב, מאחר שצליל קולו רוקם אותם ושפתותיו הן המבטאות אותם כצורתם ומבטו הנאה מתלווה עליהם להסבירם, ומאחר שכלל־קרבנותו מחמם ומרווה אותם כשהם צוננים־ויבישים ביותר, כשם שקרני־השמש והמיים מחממים ומשקים את האדמה. כך נהפכת כל שיחה לשיחת־אהבים, — והרי שיחה כזאת לא תוכל כלל להתנהל בכל טהרתה, פן תהיה כולה מורכבת תיבות כגון „אני“ ו„אתה“, ותישחת מחמת חד־גוניות מופלגת; ועל־כן בהכרח יש לסייע לה על־ידי שיחת־לוואי בעניינים אחרים. נוסף על כך, כמסתבר מתשובתה הנאמנה, יקר מאוד היה בעיני אָני חומר־שיחתם, לפי שהיה בו משום מזון לנשמתה באותם ימים של שיממון, חדלון תקווה, ההולכים תמס מחמת העצבת, כשהיה יוסף יוצא למסעות

במעלה היאור או במורדו לרגל עסקיו, ומבטיהעין אצל הסעודה לא יכלו להתרחש, ואף היא לא יכלה ולא הוכרחה לקבל את ביקורו בבית־הנשים או לצפות בגעגועים שוקקים לפגישה כלישהיא. אז ניזונה מן החומר ההוא, רוממה אותו בלבבה, והפיקה תנחומים רבים מן הידיעה, באיזה עניין מן העניינים יצא אהובה את העיר ללכת אל עיר אחרת, זו או זו, או אל הכפרים שבסביבתה, או באיזה יריד או שוק הוא שוהה עתה — ומצאה גמול בכך, שבענותה, ענות־נשים המצמיחה שיממון, יכולה היא לפחות לכנות בשם את התכנים הממשיים הממלאים את ימיו הגבריים. אף לא יכלה לכבוש את רוחה, והיתה מתהללת בידיעתה לפני הפילגשים המצפצפות והמהגות, וכן לפני נערותיה דודו אם בא לראות את פניה.

„בן־המשק הצעיר“, סיפרה, „ירד בנתיב־הימים לנח'ב, אל חגה של נח'בת, ועמו שתי אסדות מלאות פירות של דום וזקום, תאנים ובצלים ואבטיחים, קישואים וזרע קיקיון, שרוצה הוא להחליפם תחת כנפי האלה בעצים ובעורות סנדלים, כי הללו דרושים לפטיפרע בשביל בתי־האומן שלו. בהסכם עמי קבע בן־המשק לשם ביצוע עסק זה את הימים האלה, ימי עליית שער הירקות בגלל הביקוש הרב, ברגע שהעורות העצים זלים יותר.“

בשעה שביטאה את המלים הללו היה קולה מצלצל ומרחף באורח מופלא כל־כך, עד שהצמיד דודו את כף־ידו הקטנה אל אוזנו ועשאה כמין אפרכסת, והירהר, האם לא תגיע עוד מעט העת שיפנה אל סעיף־הדרך הנודע, דהיינו אל פוטיפר בשביל שילחש על אוזנו. —

מה עוד נוסף ונספר על שנה זו, בה התאמצה מות להעלים מעיני יוסף את התאהבותה, מחמת גאוותה ובושתה, והסתירה אותה גם מפני העולם החיצון, או דימתה שהצליחה להסתירה? המאבק נגד נטייתה אל העבד, משמע, המאבק שניהלה כנגד עצמה בתוקף רב, עבר כבר, אף הוכרע לטובת הרגש, לאושרה־להוותה. היא נאבקה עוד רק על שמירת סוד שגייתה מפני הבריות ומפני אהובה; אך בנפשה היתה מתמסרת לחידוש הנפלא ללא־מעצור וביתר־התלהבות, ואפשר לומר: ביתר כסילות — וככל־אשר היה הדבר קודם־לכן סתום לפניו, לפני הקדושה המהודרת ונזירת־הירח הפרושה־מן־העולם; ככל־אשר ארכה לה העת עד שהתנסתה במגע זה ובהתעוררות זו; וככל־אשר עמקה התנכרותה לימים הראשונים, אשר לא התברכו עדיין בלהיטות־יצרים כזאת, לימים, אשר אל חרבזם ואל צייתם לא יכלה כמעט להחזיר את עצמה בדמיונה, ולא־עוד, אלא משקצת היתה את רעיון שיבתה אליהם בכל כוח נשיותה שהקיצה מתרדמתה — כן גברה התלהבותה וכסילותה. התרוממות הרוח המוקסמת, אשר תחול בחיים כגון חייה עקב שיפעת האהבה, ידועה לכול, כשם שנבצר מלשון אדם לתארה; אולם, רחשי התודה על ברכת העינוגים והייסורים הללו מבקשים להם מטרה, והם ימצאה שוב רק במקור המשפיע או דומה כמשפיע אותם. הייפלא איפוא, אם קבלת־השפע, המתגברת עוד מחמת רחשי התודה, נהפכת להערצה בבחינת האלהה? לעיתים קרובות ניתן לנו להרגיש בכך, שברגע־התנודה קצרים נראה יוסף לבני־אדם כגון אל־למחצה, או יותר מאשר למחצה. אולם, הכי אפשר היה לכנות השראות

והשאות אלה בשם „האלהה“? איזו הכרעה עצומה, איזו התפעלות פעילה, צפונה במלה זה כפי שהגיון האהבה מבין אותה! היגיון נועז ומופלא למדי. מי שחולל זאת בחיי, כן הוא אומר, מי שהעניק להם, שחשובים היו כמות, את הלהט הזה ואת הצמרמורת הזאת, את תרועת־הגיל ואת הדמעות הללו, ודאי אָל הוא, כי איך ייתכן שלא יהיה אָל! אבל הלז לא עשה מאומה, והכול יוצא מן הנגועה עצמה. אלא שאין היא יכולה להאמין זאת ועושה את התפעלותה — אלוהיותו של הזולת, תוך כדי תפילות הודייה. „הוי, ימי שפריר אשר לריגושים חיים!... אתה העשרת את חיי — והם פורחים!“ זו היתה תפילת הודייתה של מות־אֶס־אָנָת, או קטע מתוך תפלה כנוג המכוונת אל יוסף, אשר הביעה בגימגום, בכריעה על ברכיה לפני מיטתה, ושפכה דמעות־חדווה בשעה שאיש לא ראה אותה. אולם מדוע, אם־אמנם הגיעו חיה לעשירות ולפריחה כזאת, מדוע היתה מוכנה ומוזמנה, ולא פעם בלבד, לשלוח את האשה הנזבית שתביא את הצפע, למען תשימנו בחובה; ולא עוד, אלא מדוע נתנה כבר פעם את הפקודה בפועל־ממש, כך שהצפע הגיע כבר למעשה והיה מוכן בשבילה בכפיפה של סוף, ורק ברגע האחרון זנחה מות את מחשבתה? ובכן, משום שנדמה לה, כי בשעת פגישתם האחרונה קילקלה את הכול, ולא זו בלבד, שמראה־פניה מכוער היה, אלא אף זו, שתחת אשר תקבל את פניו בנטיית־חסד שקטה, גילתה לפניי האהוב את אהבתה — אהבת זקנה ומכוערה — על־ידי מבט עיניה ורטט אבריה, ואחרי כל אלה לא נותר בשבילה, רק המוות: להעניש את עצמה ואתו, שיוכל להכיר במיתתה את סודה, שבגלל שמירתו הרעה הלכה למוות!

היגיון מבלבל, פורח; היגיון־האהבה. כל זה ידוע, וכמעט שלא כדאי לספר את המפורסם, הואיל וגם בימי אשת־פוטיפר ישן־קדמון היה מכבר, ואין הוא נראה כחדש, אלא בעיני אדם, המתנסה בו — כמות־אֶס־אָנָת — בפעם הראשונה, כראשון וכיחיד שהוכרע מחמת עוצם־כוחו. היא לחשה: „הה, הספת, נגינה!... רטט־צלילים מתנשב עדנים אצל אוזני.“ גם זה ידוע. תעתועי־שמע הם, מתוך התפשטות־הגשמיות, הפוגעים לעיתים באוהבים או במוקסמי־אָל והם משמשים סימן מובהק לקרבת־הרוח ולטישטוש גבולות מצבם של אלה ואלה, מתוך התערבות יסודות אלוהיים פה ויסודות אנושיים שם. — וכן ידועים, ואך למותר יהיה להרבות דברים בעניין, — אותם לילות־קדחת המיוחדים לאהבה, לילי־חלומות קצרים בלבד, שבהם תמיד מופיע הלז ומראה את עצמו קר וחשוד, ופונה לעברו בשאט־נפש, — שרשרת של פגישות עם צלם־דמותו, אומללות ונושאות־כיליון, אך חוזרות ומתחדשות בלי ליהות בנשמה המתנמנמת, ונפסקות בלי־הרף על־ידי יקיצות־פתע, והנפש המקיצה נלבטת על נשימתה, מזדקרת, מעלה־אור: „הה, אלים, אלים, איכה אֶשָׂא! איכה אֶשָׂא עינויים רבים כל־כך!...“ אפס, הכי תקלל אותו, את מחולל הלילות הללו? כלל וכלל לא. עת יתיר הבוקר את אסורי סיגופיה, וכוחותיה כלו בשבתה בפאת מיטתה, כה תלחש ממקומה אל־עומת מקומו: „אודך, ישעי! פדות־נפשי! כוכבי!“

כל אדם נדיב־לב יישום ויניד בראשו למשמע תגובה כזאת על ייסורי תופת

כאלה; הוא חש כמי שהולכיהוה שולל, כאילו את חמלתו עשו לצחוק. אולם כל-אימת שהפזח המחולל סיגוף מסויים מתפרש כאלוהי ולא כאנושי, נמצא שתגובה כזאת אפשרית היא וטבעית היא. — ומדוע הוא יתפרש כך? — יען-כי הכוח-המחולל הזה — בעל תכונה מיוחדת הוא, באשר מתחלק הוא חלק כחלק בין ה-אני" ובין ה-איתה", ואם-כי דומה הוא כמחובר אל זה, נמצא מקומו בהלו: הוא עשוי כמין איחודם ושילובם של יסוד החיצון ויסוד הפנים, של הצלם והנפש — דהיינו כמין זיווג של פלולות, שממנו אלים יצאו כבר למעשה, ולפיכך לא בלי טעם יתוארו גילוייו כאלוהיים. אם נברך איפוא ישות כל-שהיא בעבור עינויים גדולים שהיא מסיבה לנו, מן-הדין שזו תהיה ישות של אל ולא אדם, כי לולא-כן, מקללים היינו אותה. על-כן אין להכחיש, כי אמנם יש מסקניות מסויימת ביחס זה. כל ישות, אשר אושרנו וענותנו בימי חיינו תלויים בה במידה כוללת כל-יכך, כפי שנראה במקרה האהבה, עולה במעלה עד לדרגת האלים, דבר זה ברור; כי התלות היתה מאז ומעולם, וגם נשארה, מעיין תחושת-האל. ומעתה, כלום היתה כזאת מעולם שיקלל אדם את אלוהו? — ייתכן גם ייתכן, שניסה לעשות כן. אבל אז לבשה הקללה לבוש-דברים כאמור לעיל, מלה במלה.

ייאמר כל זה לסיפוק-מיהתו של אותו אדם נדיב-לב, אם כי לא לסיפוק-נפשו. אגב, האם לא היה בידי אני שלבו נימוק מיוחד לכך שתעשה את אהובה לאלוהים? — ודאי, טעמה ונימוקה עמה: לפי שבדרך האלהתו מתבטלים אותם רגשיה-שפלה, אשר לולא-כן כרוכים בנטיית-לבה אל העבד הנוכרי בלבי היפרד, אותם רגשות שעמהם עמדה בקשרי-מלחמה ימים רבים. דמותו של מי שירד מלמעלה, של אל בצורת-אדם, אשר אין לגלות בו סימני היכר לבד היופי, שאין להסתירו, ומתכת-הזהב שבכתפיו, — זאת מצאה אי-שם במעמקי עולם-הרעיונות שלה, זאת מצאה למזלה הטוב, כי היא שימשה הסבר והצדקה להתפעלות. אולם תקווה להתגשמותו של חלום-הישע, שפקח את עיניה, החלום אשר בו ריפא הלז את זוב דמה, — תקווה זו משכה מזונה מצויר רחוק ומבשורה רחוקה יותר, וגם את אלה מצאה בתוך עצמה, מי יודע באיזו פינה חבויה: הוא הצויר והיא הבשורה על-דבר הזדקקותו של אל לבנות-תמותה. ייתכן, שמידת-היצוא-דופן שבצויר-דמיון זה והסתמכות עליו היה בהן משהו מן הפחד שעוררו בלבבה דברי בעלה על-אודות התקדשותו ופרישותו של יוסף, על כליל-התפארת אשר ניתן בראשו.

השנה השנית

ויהי בשנה השנית, הותרו במקצת אסורי נשמתה של מות-אם-אנת והתרופפו, וכך החלה לגלות ליוסף את אהבתה. היא לא יכלה לשאת עוד; אהבתה גברה יתר על המידה. ברבזמן, עקב הפורקן הזה, החלה להכניס כמה נפשות מסביבתה אל סוד מצבה המרוגש, על דרך ההתוודות — לאו דווקא את דודו, שהרי, ראשית-כול, נוכח שנינותו השמשית של זה לא היה בכך כל צורך, וזאת ידעה היא אל-נכון.

ושנית, היתה בהידברות הגלויה עמו משום השפלת גאוותה, על־אף הפורקן; תחת זה נשמר ביניהם תוקף ההסכם, שלפיו מדובר כאן במציאת כוח הקסם שבידי העבד הנוכרי בשביל „להפיל אותו בפח“; מליצה זו היתה קיימת ועומדת, אם־כי הלכה והפסידה בפירשניהם מיום ליום יותר מכפל־המשמעות שבה, אולם שתי נשים מן הפמליא שלה עשתה לפתע לבנות־אמוניה, כל אחת ואחת לחוד, אף־על־פי שלא היו לה עד־הנה בנות־אמונים — והללו היו משום־כך מתגאות לא מעט על הכבוד שנפל בחלקן: הפילגש מח־נְוֹסחִית, בריה קטנה ועליוזה ששערותיה מרחפות וכותנתה שקופה, וזקנה אחת, לועסת־שרף, שפחה בשירות־פנים, שומרת התמרוקים ושמה טאבוֹבו, והיא אשת־שיבה, עורה שחור ושדיה כנאדות־יין, — לפני שתיים אלה פתחה אִפּוּא אָנִי את לבה בלחישה, לאתר שכיוונה את התנהגותה כן, שתהיינה שואלות אותה חלקלקות בחנופה: היא הרבתה כל־כך להיאנח ולגחך במצב של הרהורי־הוייה המוצג לראווה, תוך־כדי סירוב לדבר, עד שהוסיפו שתי נשים אלה, האחת ליד בריכת המיים שבהצר, השנית אצל שולחן־התמרוקים, להפציר בה בבקשותיהן, שתואיל לגלות להן בסוד את סיבת ריגושי רוחה, ועל־כך עוד התפנקה והתעדנה הרבה, אך לבסוף השמיעה מפה־לאוזן, ברעד צמרמורת ובלשון שיכורה, את הוידוי על מצבה, וגילתה לנשים המסלדות בחילה, כי נגע אליה הרוח.

אף־על־פי שהללו צירפו דבר אל דבר עוד קודם־לכן, מכל־מקום ספקו כפיים וכבשו פניהן בדיהן, נשקו את ידיה ואת רגליה של מות, והשמיעו שתיהן קולות המיה ופחיא, שבהם נתערבבו מיני התרגשות וריגוש חגיגיים ודאגה עדינה, משל כאילו בישרה להן, שהרתה ללדת, כך קיבלו למעשה הנשים את עסק־הנשים המרעיש, את הידיעה רבת־החשיבות, כי מות, האדונית, אחוזה צירי אהבה, מין חריצות עסקנית תקפה את שתיהן, הן פיטפטו באוּנִי הברוכה דברי נחמה ודברי ברכה־להצלחה, ליטפו את גופה, כאילו אך עתה נהפך לכלי מחויק אוצר יקר ומסוכן, וגילו בכל האופנים האפשריים את התלהבותן המבוהלת על מפנה זה ועל התמורה, על שהפציעה תקופת דיצה־וריינה נשיית המלאה רו־ירזין וכחש מתוק ועילוי יום־החולין בסוד־קנוניות, טאבוֹבו השחורה, שהיתה בקיאה בכל מיני אומנות־הכשפים של ארץ־הכוּשִים ובהשבעת אלוהוּיֹת מנודות וחדלות־שם, רצתה מיד להתחיל בכישופים כדי לפתות את הבחור באורח זה ולהטילו שלל מושך תדווה לרגלי האדונית, אבל אז עוד דחתה בתו של מע־סאחמת, נסיך המחור, את הרעיון הזה בשאט־נפש, ובכך נגלתה, לא רק מעלת תרבותה, שהיתה כמובן גבוהה יותר מן הדרגה הכושית, אלא גם ישרות־רגשותיה — אף־כי היה מקום להירהורים קשים בנידון זה. — הפילגש מח־לְעוֹמֵת־זֹאת, לא חשבה כלל על אמצעי־כישוף, הואיל ולא ראתה אף שמץ־צורך בכך, שכן היה הדבר בעיניה — אם נסיח את הדעת מן הסכנות הכרוכות בו — פשוט בתכלית הפשטות.

„המאושרת!“ אמרה, „וכי מה טעם באנחות? כלום אין יפה־התואר מקנת־כסף ועבד הבית, אם אף עומד הוא בראש, וכי אין הוא קניינך ומשועבדך מתחילתו? אם חשקת בו, אינך צריכה אלא להגביה את גבת־עיניך ולרמוז,

וכרום-כבוד ייחשב בעיניו להצמיד את רגליו אל רגליך ולהניח את ראשו אצל ראשך, למען ייטב לך!

„למען הנעלם, מח'!" לחשה מות והסתירה את פניה. „אל-נא תדברי בלשון

כה מפורשת, כי אינך יודעת, מה את שחה, ונפשי משתסעת בקרבי!" דומה היה לה, כי אסור לה לקצוף על הבריה הטיפשה, הואיל וידעה מתוך קנאה מסויימת, שצרתה נקייה וחופשית מחבלי האהבה ומאשמת התאוה, ועל-כן ייחסה לה את הזכות לדבר במצפון טהור ובתענוג על רגליים ועל ראשים, אם-כי דבריה בילבלו אותה עד לבלתי נשוא. על-כן הוסיפה לאמור:

„ניכר בעליל, כי מעולם לא היית מצוייה בנסיבות כאלה, ילדתי, וכי מעולם לא השיגתך ולא נגעה בך הרוח, אלא תמיד רק מפטפטת היית ומלקקת ממתקים בחבורת האחיות בבית-הנשים של פטיפרע. לולא-כן, לא היית אומרת על גבות עיניי, שיכולה אני להגביה אותן ולרמוז בפשטות, אלא ידעת, שעל-ידי הנגיעה ההיא התבטלו כליל עבודתו שלו ואדנותי שלי, אם לא נתהפכו היפוך גמור והיו לניגודן, כך, שנעשיתי אני התלויה בגבות עיניו המצויירות בהדרת-חן, ואני הבודקת, האם מצחו חלק וידידותי, או אם נבון הוא ומקדיר את מראהו לעומתי, בשעה שאני מחכה ברטט. הנה, לא חכמה את מטאבובו בשפלות מעמדה, המציעה לי שאתן יד לכישופי-כושיים שלה, בשביל שהעלם יפול לרגלי ויהיה שלל הקסמים בגופו, בטרם יידע, איך התרחש הדבר. בושנה, נשים נבערות מדעת, התוקעות חרב בלבבי על-ידי העצות הללו, ומהפכות הלהב בתוך פצעי! כי מדברות אתן כאילו היה הוא רק גוף ולא נפש ורוח גם יחד, — אולם נוכח אלה אין כוחן של גבות-העיניים יפה מכוחם של פיתויי-כישוף, כי כאלה כן גם אלה אינם שוררים בלתי-אם על הגוף, ואותו בלבד הם עלולים להוליך אלי, לאמור, ברמינן חם. אם היה מעולם משועבד לי וסר למשמעתן של גבות עיניי, הן על-ידי התפעלותי קורא לו דרור, ובן-חורין הוא לגמרי, הוי מח' הנסכלת, ואני את אדנותי הפסדתי באושרי על-ידי כך והנני נושאת את עולף, ותלויה אני, בין מתוך שמחה ובין מתוך ייסורים, בחופש נשמתו החיה. זוהי האמת, הדי דאבון וצער הוא לי, שאמת זו אינה גלויה לאור היום, אלא שעדיין עבד הוא לאור היום, על-דרך הסילוף, ואני השוררת עליו. כי בשעה שקורא הוא לי אדונית, אדונית ראשו ולבו, ידיו ורגליו, לא אדע, האם בחזקת עבד הוא אומר כן, כפי הנוסח, או אולי בחזקת נשמה חיה. יש ומקווה אני, כי כן הוא; אולם מיד אני חוזרת ומהססת ולבי יימס בקרבי. שימי לב! אילו היה זה רק פיה, אז ייתכן ומתקבל היה על הדעת, אם כי בדוחק, מה שאתן מדברות על קריצת-הפקודה ועל הכישופים, הואיל והפה בשר הוא. אבל הנה הן גם עיניו ביפי לילן, מלאות חירות ונשמה, הן, ויראה אני את החירות שבהן עוד גם באורח מיוחד, כלומר, במידה שמשמיעה היא חופש מן התאוה, המחזיקה אותי, האבודה בעבותותיה הזועפות, ונוסף עוד משמיעה היא גם לעג עליו, — לא דווקא עלי, לא כן, אלא על התאוה, עד כי מכלים אותי הדבר ומאבידני, יען-כי הערצת חירותו עוד מגבירה את תאוותי ואוסרת אותי בעבותות זועפות על-אחת-כמה-רוכמה! המבינה את זאת, מח'?

ולא די בכל אלה, מוכרחה אני להתיירא גם מפני חרון עיניו ומפני בוזו, כי כלאשר אשא ואסכול למענו, הוא מעל ובגידה בפטיפרע התצרון, אדוניו ואדוני, בו העיר את נועם הרגשת האימון על-ידי הליכותיו הנאמנות, — והנה באתי אני ומבקשת להשיא אותו, שיעולל בעפר כבודו על לוח לבי! כל זה ניבט אלי באיום מתוך עיניו, ומכאן תביני, שלא בפיו בלבד יש לי עניין, ולא רק גוף בלבד הוא! כי הגוף כשהוא לעצמו אינו מוצג בתוך נסיכות והשתלשלויות, המגבילות אותו ואת יחסנו אליו, ומכבידות עליו, באשר מעמיסות הן עליו חששות ותוצאות, והופכות את הדבר לענין של חוק וכבוד ומצוות-המוסר, ומקצצות את כנפי תאוותנו עד שתהיה מושלכת לארץ ושם תרבץ. כמה היריהרתי בדברים הללו, הוי מח', ביום ובלילה! כי הגוף בן-חרוין הוא ובודד, נקי מכל סמיכות, ועל-כן רק גופים היו צריכים להתקיים בשביל האהבה, למען ירחפו, חופשיים ובודדים, בחלל הריק, לחבק זה את זה בלי חששות ותוצאות, פה על פה, ובעיניים עצומות. בכך היה מצוי האושר — אך אושר, אשר מאסתי בו. כי הייתכן, שאחפון בכך, שהאהוב לא יהיה אלא גוף בלא נסיבות, ברמינן ולא אישיות? זאת לא אוכל לחפון, שכן אהבת אני, לא רק את פיו, כראם גם את עיניו אהבתי, ואותן — יתר על כול, ומטעם זה למורת-רוחי הן העצות שבפיכן, עצת טאבובו ועצתך, והנני דוחה אותן בקוצר-רוח.

„לא אביך“, ענתה מח' הפילגש, „איך תתבונני בדברים באיננות-דעת כזו. כסבורה הייתי, הואיל וחביב הוא עליך, עיקרו של דבר הוא, שתהיו מקרבים את רגליכם ואת ראשכם, זה אל זה, למען ייטב לך.“

כאילו לא היתה זו, בסופו של דבר, גם מטרת תשוקתה של מות-אם-אנת, היא מות-אמנה הנאוה! המחשבה, שרגליה, המרעידות על-כורחן כשהיה יוסף עמה, יורשו להתרפק על רגליו ולנוח אצלן, — דווקא מחשבה זו הרעישה אותה. אף הלהיכתה עד עומק נפשה, והעובדה, שמח-ניוס'ת הלבשה אותה מלים מפורשות בלא עקיפים, ואגב, מבלי שתייחס לה על-כל-פנים אף מקצת מן הדברים המרובים שייחסה לה מות, עוד הוסיפה לקדם את הפורקן ההוא בקרבה, אשר גילוי-לבה לפני הנשים כבר שימש לו סימן חיצון, ומאז החלה להביא לידיעת בן-המשק הצעיר את חולשתה ואבדונה, במעשה ובדיבור.

אשר למעשים, — הללו היו פעולות-רמיה מן הסוג התמים בעיקר, הנוגעים אל הלב, אותות של תשומת-לב מאת האדונית ביחסה אל העבד, אשר לא קל היה לזה להיענות בתגובה נכונה לסמליותם הבולטת. באחד הימים, למשל, — ופעמים רבות אחרי הפעם הראשונה, — קיבלה את פניו לשם ראיון בענייני המשק בתלבושת אסייתית, בכסות מפוארת, אשר אריגה נקנה בעיר-החיים, באחת חנויות הסוחרים, אצל איש ארמי בעל זקן; וחצאתי, השפחה החייטת התקינה אותה בעבודת כפיה החרוצה. הכסות היתה ססגונית כפי שלא נמצאה בכל מלבושי מצרים, ודומה, כאילו שני אריגי צמר מרוקמים, אחד כחול ואחד אדום, היו כרוכים יחד, זה בתוך זה, ונוסף על מלאכת-הרקמה עוד היו כל השפות סביב מקושטות זה צבעוני, בגונים דשנים מאוד וכפי האופנה הנוכרית. כתפיות מקוריות, עשויות

בדיוק כפי סגנון השמלה, כיסו את כתפיה, ועל-גבי מטפחת הראש, אף היא רקמת שלל-צבעים, הנקראת „צניף“ במכורתה של אופנה זו, הטילה אני כמשפט את הצעיף, שהשתלשל לה עד ירכיה ולמטה מהן. בלבוש זה הביטה אל פני יוסף בעיניים שמרוחות היו בפוץ וגם מחמת הציפיה השובבה-הנפחדת.

„מה זרה, מוזרה ונהדרת את נראית בעיניי, גברתי הרמה“, אמר בבת-שחוק נבוכה, כי הבין את פשר הדבר.

„זרה?“ שאלה, מחייכת גם היא, וחיוכה מאונס וענוג ומבולבל. „סבורה אני, לא זרה, אלא קרובה הייתי צריכה להיראות לך בדמות בנות ארצך, בשמלה, אשר לבשתי היום לשם החידוש, — אם לזו רמזו דבריך.“

„אכן, מקורבה לי השמלה“, אמר ועיניו מושפלות, „ומודעת לי גזרתה, אך זרה עדיין במקצת בחזקת מלבושך.“

„האינך חושב, שמתאימה היא לי, ויפה להנאות אותי?“ שאלה בקריאת-תיגר של מורד-לב.

„מימות עולם לא נארג הארג ולא נגזרה השמלה, אשר לא ישמשו את יופיך, שרתי, ואפילו יהיה שק כסותך“, ענה יוסף במתינות.

„אי, אם אחד הוא בעיניך ואין חילוק, מה אני לובשת“, השיבה, „הן עמל-שווא היה עמלי בלבוש זה. אולם אני, לכבוד ביקורך התלבשתי כך, ולמען אגמול לך מידה כנגד מידה. כי אתה, העלם מארץ רת'נא, באורח מצרי אתה מתנהג אצלנו, ושומר דרך-ארץ בנימוסינו. על-כן אמרתי, בל אהיה נחשלת אחריו ואפגוש אותך חלף זה בתלבושת אימתית. כך החלפנו בגדינו, כמנהג יום חג. כי מימים קדמונים נמשכת רוח חגיגית-אלוהית מן חליפים כאלה, עת ילבש גבר שמלת אשה וכלי גבר יהיה על אשה, וההבדלים בטלים.“

„הרשיני להעיר את לבך“, השיב הוא, „ולהדיעך, כי מנהג זה ועבודה כזו זרים הם לרוחי. כי יש בהם משהו מקלות-הראש, ודעת-האל הצלולה נפסדת בגללם, ואבותי לא היו שמחים על כך.“

„אם כן שגיתי“, אמרה מות. „ומה חדש יש בפיך מן הבית?“

היא נפגעה עד עומק לבבה, מחמת שנראה לה כאילו אין הוא מבין (ואגב, הוא הבין יפה מאוד), מה רב הקורבן שהגישה לו ולרגשותיה, היא, בת-אמון ופילגשו של האדיר, וחסידת סיעת המחמירים, בשעה שנתנה כבוד לנימוסי-הנכר בלבושה, בעבור אהובה שהיה בן עם נכרי. מתוק היה לה הקורבן ודומה לה כחוייה של אושר — להתנכר לדיעות מכורתה למענו; ואומללה עד מאוד היתה עכשיו, בראותה שקורבנה לא יירצה. בפעם אחרת אושרה יותר, אף-על-פי שהמעשה הסמלי העיד על התכחשות עצמית גדולה יותר מן הראשונה

חדר-משכנה, מקום התבודדותה החביב בבית-הנשים, היה בנוי נוכח המדבר כאולם קטן, הראוי לשם זה הואיל ופתחו, הנתון במסגרת עץ, פתוח היה לרווחה והמראה כלפי חוץ הופסק על-ידי שני עמודים, בעלי כותרות מעוגלות, פשוטות, וטפחות מרובעות מתחת לכרכוב; העמודים הוצבו בלי בסיסים על המפתן. המראה נפתח אל חצר, ובה בניינים מלבינים מימין, שמתחת לגגותיהם השטוחים

נמצאו דירותיהן של הפילגשים, ובשכנותם עמד מבנה גבוה כעין פילון מפולש עם עמודים. חומת-חומר גדרה את החצר מאחורי הבניינים, קומתה הגיעה עד כתף, והיא חסמה את תחתית המראה, כך, שארץ לא נראתה, רק שמיים. האולם הקטן היה עדין ופשוט, ולא גבוה ביותר; צלליהם הארוכים של העמודים התמשכו, שחורים, על-פני הרצפה; התקרה והקירות היו צבועים בפשטות, בגון הלימון, ורק למטה נמתחה רצועת עיטורים בצבעים חיוורים. בחדר לא נמצאו, אלא חפצים מועטים מאוד, לבד יצוע-מרגוע נאה עם הכרים המונחים עליו והעורות שלפניו. כאן חיכתה מוֹת־אֶס־אֶצֶת לעיתים קרובות לבואו של יוסף.

רגיל היה יוסף להופיע מצד החצר ולשאת את כפות ידיו כלפי החדר וכלפי האשה הנחה שם על יצועה, ומתחת לזרועו החזיק מגילות-חשבונותיו. אז ניתנה לו רשות להיכנס ולדבר לפניה; אולם באחד הימים נתן את דעתו מיד על שינוי-מה שחל בטרקליו, ועל כך רמזו מבטיה, שהופנו לקראתו במבוכה נעלצת כאז ביום לובשה את השמלה העשויה כפי האופנה של רת'נו; אך הוא העמיד פנים כמי שאינו רואה מאומה, בירך אותה במלים של נועם, וכבר פתח בהרצאת הדברים הנוגעים במשק, עד שלא הזהירה אותו:

„פקח עיניך אל סביבי, אוסרסיף! האינך רואה אצלי שום חידוש?”

בצדק קראה לדבר הנראה בחדרה בשם חידוש. כמעט שלא ייאמן: על שולחן-מזבח המכוסה איטון אצל הקיר האחורי עמד צלמון מופז — תמונתו של אַתום־רֶע בתוך משכ־ארון פתוח!

דמותו של אדון־האופקים היתה בולטת בצלמו בלי להניח מקום לטעות: דומה היתה לסמל־הכתב המיוחד לו; הוא ישב על במה קטנה מרובעת, ברכיו כלפי מעלה, ראש־הבנו שלו נח על כתפיו, ועוד גלגל־החמה המוארך נוסף למעלה, וממנו בלט כלפי פנים ראשו הצבה של נחש השלטון, וכלפי אחור — זנב־הטבעות שלו. על הצובה לצד המזבח מונחות היו מחות־קטורת וכן כלי אש וגלולות-בסמים בתוך ספל.

מתמיה היה הדבר וכמעט שלא ייאמן! וכן גם נוגע אל הלב ונועז בתומתו הילדותית כאמצעי וכסימן מובהק של משאלת הביטוי לרחשי לבבה! מות, האדונית, גברת בית־הנשים של העתיר בנכסי־בני־בקר, הזמרת־בנעימים והמחוללת הקדושה לפני אֶל־הממלכה בעל מצח־האֶיל; נאמנת־ביתו של קרוח־הקרקפת העליון, חכם־הרוזים המדיני; בת סיעתם של חסידי מסורת הדעת השמשיית השמרנית, — היא שהקימה מקום־פולחן בתוך משכנה לאדוני האופק הרחב, אשר חרטומי־פרעה ניסו בו כוח־עשתונים, לאֶל שהוא אחיהם של אדונים שמיים אסייתיים, לבעל ההשקפה הכלל־אנושית האדיבה שהוא ידיד הנוכריים, לרֶע־הִרְאָח־זִית־אֶתֶּן אשר בקודקוד המשולש באוֹן! כך התבטאה אהבתה; אל נבכי לשון־רמזים זו היא נמלטה, — אל לשון המקום והזמן, שהיתה משותפת לשניהם, לאשה המצרית ולעלם העברי. כיצד לא יבין פשרה? מכבר הבין, ועלינו ליתן שבת ותהילת לריגושו באותו רגע: לבבו היה מלא או שמחה מעורבת בלהה ודאגה. ועל־כן הרכין את ראשו.

„רואה אני צקון־לחשך, שרתי“, אמר בקול מך. „הוא מבעית אותי מעט. כי איך יהיה, אם ישחר פניך בפני־נח'נס הגדול ויראה את אשר אני רואה?“
„אינני מתייראה מפני בפני־נח'נס“, אמרה רתת, בקול תרועת־ניצחון. „פרעה גדול ממנו!“

„יהי חלקו החיים, הישע, הבריאות“, מילמל באורח מוכני. „אולם את“, הוסיף ואמר בקול לחש נמוך מאוד, „הנך קניינו של אדוני אופת־איסוות.“
„פרעה הוא בנו, בשר מבשרו“, ענתה במהירות, שהעידה: היא התכוננה. „לפני האל שהוא אוהבו ואשר ציווה את חכמיו, שיבואו עד חקר צביונו, אורשה גם אני לעבוד. איפה ימצא קדמון ממנו וגדול ממנו בארצות? כמוהו כאמון, ואמון כמוהו. אמון התקרא בשמו, ואמר: „המשתחוה לי, משתחוה לרצ'ע. על־כן גם לאמון אני עובדת כשאני עובדת לזה!“
„כרצונך“, ענה הוא בלחש.

„הבה ונקטיר לו קטורת“, אמרה היא, „בטרם ניתן את דעתנו על עסקי הבית.“

אחזה את ידו והוליכה אותו אל הצלם ואל החצובה ואל כלי הקורבן. „שים לבונה“, ציוותה (היא אמרה „סנת'ר“ בלשון מצרים, פירוש: „שים [ניחוח] אלוהי“), „ואש; והקטר, אם מצאתי חן בעיניך!“ אבל הוא היסס.
„לא טוב הדבר, שאהיה מקטיר לפני תמונה“, אמר. „הדבר אסור בקרב שבטי.“ אז זקפה את מבטה אליו, חרש, בכאב כה גלוי, עד שחזר יוסף ונבעת, ובעיניה היה כתוב לאמור: „אינך רוצה להקטיר עמי לפני זה. המתיר לי לאהוב אותך?“

הוא זכר את און בקודקוד הדלתא, את תורותיהם הנדיבות של מוריה ואת האב־אבי־הנביאים שם, אשר בת־שחוקו ביקשה להסביר לו, כי בשעה שמקריב הוא לחוראחזתי, הנהו מקריב גם לאלוהי אבותיו, ברוח המשולש. על־כן השיב על מבט עיניה:

„ברצון אעמוד לימינך, אערוך את האש ואדליק, ואעזור לך בהקריבך את הקורבן.“

הוא לקח מגלולות שרף־האלה והניח על המחבת, הצית אש וליכה אותה, אחר כך נתן בידה את יד הכלי, כדי שתקטר את הקטורת. ובעוד שהיתה היא מעלה עשן הבוסם באף אתום, נשא הוא את ידיו ועבד לאל הסבלן במסירות־מודעה־שבלב, מתוך ביטחון, שאפשר ויסולח לו בהעלמת־עין. אולם לב אני סער מחמת מעשה סמלי זה כל שעת ההרצאה על עסקי הבית שהושמעה לאחר־מכן. —

כאלה וכאלה היו המעשים שבהם גילתה לו את ערגתה, אבל גם מדבר־שפתיים לא יכלה עוד להימנע אותה עלובת־נפש. אכן, לאחר התרת־אסוריה לפורקנה — עצומה לאין־שיעור היתה בלבבה התשוקה: להודיע לאהובה את־אשר ביקשה לפני־כן להעלים ממנו בכל כוחה, כאילו היו חייה תלואים לה מנגד; ומאחר שגם דודו ליבה את האש, דודו, המהלך אנה־ואנה בינה ובינו, המיעץ לה בלי הרף לגלגל את השיחה ולהעבירה מן העניינים המעשיים אל

העניינים האישיים, למען תמצא את מקום תורפתו של בן־בליעל זה וְתפיל אותו בפח", — מטרתה היתה תמיד, בידיים לזהבות, את קליפתה המשקית של השיחה, על־מנת שתקרע מעליה את חגורת עלי־התאנים ותציג אותה באור אמיתותם ומערומיהם של ה"אתה" וה"אני", — מבלי שתוכל לשער כלל, אי־אלה צירופי־מחשבות מרתיעים עשויים להתקשר בנפש יוסף אל רעיון "העירום", רעיון "גילוי־העריות", צירופי־מחשבות כנעניים, מלאי אזהרות חמורות כנגד כל מיני עבירות ומעשים של חוסר־בושה מתוך שיגוש־החושים, שמקורם במקום הראשית, במקום שהגיעו הדברים לידי פגישה נוקבת ופורצת בין המערומים ובין הדעת, ומפגישה זו צמחה ההבדלה בין הטוב ובין הרע. מסורת מעין זו זרה היתה למות, ועם כל תחושתה לתפישת מידות הכבוד והחרפה משוללת היתה כל הבנה ממשית במהותו של רעיון החטא, שלא נמצא אפילו בין אותות־הכתב של אוצר לשונה; על־אחת כמה שלא היתה מורגלת להסמך רעיון זה אל מצב העירום, ולא יכלה לדעת, איזו פלצות־בעל טרום־אישית־תורשתית הוסערה בנפש העלם, אהובה, על־ידי עירטול השיחה. כפעם פעם, כשהוא ביקש לחזור ולהלביש את שיחתם מלבוש ענייני, חזרה היא ופשטה אותו, ואילצה את יוסף, שיחדל מדברי המשק וישיח על עצמו, על חייו ועל עברו, שאלה אותו על־אודות אמו, שכבר נזכרה בשחתו קודם־לכן, שמעה את סיפורו על יעלת־החן שיופיה היה למשל בפי הבריות, ומכאן לא נותרה לה אלא פסיעה קטנה עד נושא ירושתו האישית במידות הנוי והיופי, אליהם רמזה תחילה במלים של שחוק קל, ואחרי־כן שיבחה אותם בדברים עמוקים ונגרשים יותר ויותר, עד שלא עצרה ברוחה וביטאה את התפעלותה הנלהבת בפירוש.

"לעיתים רחוקות", אמרה, נשענת אל משענה של כורסה רחבה, שעמדה אצל קצה זנבו של עור־אריה, בעוד שראש חיי־הטרף היה פוער את לועו כנגד יוסף, — "לעיתים רחוקות", אמרה בתשובה על דברים שהושמעו לפני־כן, כשהיא משפלת את רגליה במנוחה כפוייה על הדום־הכרים, "לעיתים רחוקות מאוד יקרה, שנשמע סיפור על־אודות אדם ונקבל תיאורו, ובה־בשעה נוכל להסתכל גם בתמונה־של־הסבר המופיעה אצל התיאור שבעל־פה. מוזר הדבר בעיניי, ואף מופלא, שרואה אני את עיניה של יעלת־החן, של אותה רחל, בגון־לילן החביב, את העיניים, אשר האיש מן המערב, אביך, נשק מתחתן את דמעות קוצר־הרוח, והנה הן נשקפות אלי בעת שאשמע עליהן; כי לא לשווא אמרת לי, שדומה אתה אל המיוחלת־באורך־רוח עד־כדי־כך, שהיא המשוכה את חייה בכ אחרי מותה, וגם אביך אהב אתכם בחילופין, את האם ואת הבן. הן מביט אתה בי, אוסרסיף, בעיניה, בעוד שתתאר אותן, ואומר, שהיו יפות בלי־שיעור. ואני, זמן רב לא ידעתי, ממי לך העיניים הללו, הכובשות לך, כפי ששמעתי שיחת רבים, את לב האנשים במסעותיך בנתיבות היבשה והמיים; הן היו עד־עתה, אם מותר להתבטא כך, תופעה תלושה. אך מה רצוי ומה נעים לנו, וכמעט אפשר לומר, גם מרבה תנחומים, להתוודע אל מקורה ואל תולדותיה של תופעה, המדברת אל נפשנו."

אין להתפלא על היסוד המעיק שבדיבור זה. ההתאהבות — מחלה היא, אם־כי

מסוג החולי שבהיריון ובחבלי-הלידה, משמע מחלה בריאה כביכול, שהיא בכל-
 זאת אינה מובטחת כנגד סכנות. ראש האשה היה סחרחר עליה, ואף-על-פי
 שהתבטאה, בחזקת מצריה משכילה, בבהירות, בשפת-הספר, וגם בתבונה שלפי
 מצבה, מכל-מקום היתה יכולת-ההבחנה שלה לגבי האפשרי והבלתי-אפשרי,
 מופחתת ומעורפלת במידה רבה. ועוד גורם אחד הכביד עליה, או לכאורה לימד
 עליה זכות, והוא מעמדה כגבירה בעלת שלטון-בליי-מצרים, שהיתה רגילה לומר
 תמיד את אשר רצתה לומר, וסמוך ובטוח לבה, כי כל-אשר היה לרצונה לבטא,
 אינו יכול לפגוע לעולם באצילות המידות ובטעם הנאה, — ואמנם, בימים כתיקונם
 אפשר היה לסמוך עליה בכך. אך הנה איחרה עתה להביא בחשבון את מצבה,
 שהיה חדש לגמרי, ושיעבדה גם אותו להרגלי שלטונה, באורח דיבור, שממנו
 עלולים היו לצמוח עניינים פגומים ביותר. וכן אין ספק, שיוסף מצא פגם
 בהתנהגותה, ואפילו פגיעה, לא רק בה, בגלל גילוי מצפוני, אלא הוא חש עלבון
 הפוגע בו בעצמו. וכאן, המעט לו, שתוכנית-הישע החינוכית שלו, המסומלת
 במגילות-החשבונות שמתחת לזרועו, הלכה הלוך והתבטל; בעיקר העכירה את
 רוחו דווקא אותה רוח גאה של שלטון-בליי-מצרים, בה ייחדה את היות-הדיבור
 היאה לאדונית גם לגבי הנסיבות החדשות, והשמיעה דברי מחמאות על עיניו
 כדרך שמשמיע אותם המאהב לריבתו. עלינו לזכור, כי בצורת הנקבה של המלה
 „אדון“, כלומר בשם „אדונית“, — תמיד נשאר בתוקפו היסוד הזכרי מתחילתו.
 אדונית, משמעה מבחינת החומר: אדון בדמות אשה, אך מבחינת הרוח היא אשה
 בעלת חותם של אדנות, ולפיכך לעולם לא יחסר שם ה„אדונית“ מידה מסויימת
 של כפילות, אשר בה אף מכריעה האידיאה הגברית. מאידך נמצא, שהיופי הוא
 תכונה נשיית, סבילה, המעוררת כמיהה, הנוטעת את הגורמים הגבריים-הפעילים,
 כגון ההערצה, התשוקה והשידול, בלבו של זה המביט בה, כך, שגם היא עשויה
 לתולל, בדרך הפוכה, את הטבע הכפול, דהיינו, מתוך יתרון-שלטונו של היסוד
 הנשיי. והנה, בשטח הכפילות היתה לו ליוסף בקיאות לא מועטת. בלי ספק כילכלה
 רוחו את הרעיון, כי באישיותה של אישתר התאחדו בתולה ונער, וכי בזה שהחליף
 עמה את הצעיף, בתמוה, הרועה, האת, הבן והבעל, חזרה והתגלתה אותה תופעה,
 ולפיכך עלו שניהם יחד במניין ארבעה. אולם, בעוד שזכרונות אלה מקורם
 במרחקים ובארץ נוכריה, ולא היו לכאורה, אלא משחק, מכל-מקום נהיה למדים
 אותו דבר גם מעובדות ספירתו ומציאותו של יוסף עצמו. ישראל, כפי שנקרא אביו
 בשמו הרוחני, בפירושו המורחב, היה אף הוא איש-בתולים במובן כפול, מאורש
 לאדונו, לאלוהיה, בחזקת כלה ובחזקת חתן, איש ואשה. והוא עצמו, היחיד, הקנא?
 האם לא היה אב ואם לעולם בבת אחת, בעל פנים כפולים, איש לפי קלסתר
 המופנה אל אור היום, ואשה לפי הקלסתר השני, הנשקף אל האפילה? ולא עוד,
 כלום לא היתה שניותו זו של הטבע האלוהי — ראשונית, אשר באמצעותה נקבעה
 תכונת-הכפילות המינית שביחס ישראל אליו, ואף גם ביחסו האישי של יוסף,
 שהיה מיסודו של טבע-המאורשת, מן היסוד הנשיי במידה רבה?
 אמת ויציב. אבל מעיני הקורא הותיק לא נעלמה העובדה, שבהרגשתו

העצמית של יוסף חלו בהמשך הימים אי-אלה שינויים, שבגללם לא ינעם לו עוד לעמוד ולשמש מטרה להערצתה, לתשוקתה, להפצרתה של אדונית, המשמיעה באוזניו מחמאות פיה כדרך גבר בעלמה. הדבר לא נראה לו; והיטיב נבין, מדוע לא נראה לו, אם נזכור את התבגרותו הטבעית, שהיתה לא רק תוצאת עשרים וחמש שנות חייו, אלא גם תוצאת מעמדו, כהונתו והצלחתו, שבזכותם כבש חלקה נאה מאוד מחיי הכלכלה במצרים להשגחתו ולסמכותו. אבל ההסברה הקלה ביותר אינה הסברה שלימה; נמצאו עוד סיבות אחרות לאי-נעימות זו: סיבות ממקור התבגרותו של הנער יוסף, הרואה את סמל גברותו בדמות יקיצתו של אוסיר המת על-ידי בת-הנשר, שריחפה מעל לראשו, שהרתה לו וחיבלה את חור. היש בכלל צורך בכך שנצביע על ההתאמה הבולטת שבין תמונה זו ובין הנסיבות הממשיות, — כגון העובדה, שגם מות, בשעה שמרקדת היתה לפני ארון הזקת פילגש האל, חבשה לראשה את צניף הנשר? אין כל ספק: היא עצמה, הלומת-התאוה, היתה עליתה של התבגרות, שהחלה לתבוע לעצמה את זכות התשוקה וההפצרה, ולא כפי מידת-דרך-ארץ היה בעיניה לקבל מחמאות מיסוד האדנות.

על-כן היה יוסף רק שותק במקרים אלה, מביט אליה בעיניו המהוללות, ומסב את תשומת-לבה אל המגילות שהביאן תחת זרועו, אף הרשה לעצמו לשאול, האם לא רצוי, אחרי הסטייה אל התחום הפרטי, לשוב אל ההתייעצות בתחום העסקים. אולם מות, שחזקה בהתנגדותה לשיחה העסקית על-ידי דודו, הנוגש, אטמה אוניה כל-אשומעת, והוסיפה ללכת בשרירות הפצה ולהודיעו על אהבתה. אין אנו מספרים פה על פגישה אחת מסויימת, כי-אם על כמה וכמה פגישות, על אירועים מרובים, דומים זה לזה, בשנת-האהבה השנייה. סחרחרה, חדלת-מעצור, היתה מדברת ומשמיעה דברים של התפעלות, לא רק על עיניו, אלא גם על גורתו, על קולו, על שערו, והיתה מסמיכה תהילתה אל אמו יעלת-החן כמשתוממת על התורשה המלבישה צורות בחליפיהן, ועל-ידי כך ניתנו היתרונות, שנשא שם חותם צורה-זמבנה נשיי, לָבֵן, בדמות גברית ובצליל גברי. — וכי מה היה עליו לעשות? חייבים לספר בשבח, שהיה טוב וחיבב ביחסו אליה, שהיה מדבר על לבה בחסד; משמע, הוא אף ביקש מפלט בהוכחות של יישוב-הדעת על-דבר טבעם הקלוקל של הדברים אשר העריצה, כדי לעוררה לפיכחון.

„אנא, אדונית“, אמר, „חדלי ואל תדברי כך! יצורי-גו אלה, שלהם תקדישי תשומת-לבך ובהם תתבונני — וכי מה יתרונם? בעיקרם — שווא ושבר! באמת, יפה נעשה, אם נזכור — נזכור לעצמנו ונזכיר למי שמביט עליהם בחיוך — את הידוע בין כה וכה, אלא שהכול נוטים לשוכחו מחמת תולשת-הרצון: מה דל הוא החומר שממנו קורץ כל הקיים, במידה שהוא קיים, שהרי אין קיומו קיום, ירחם האל הרחום! תני דעתך, אנא, השערות הללו הלא נושרים הם, עוד מעט קט ואינם, וכן השיניים הלבנות הללו, והעיניים מה הן — אך מיקפא של דם ומיים, והלא תימקנה בחוריהן ותישפכנה, כפי הגזירה אשר נגזרה על כל שאר מראית-הדמיון, שתצטמק והיתה לאפס נקלה. ראי, כי ישר בעיניי, שלא אשמור הירווריי-בינה אלה לעצמי, אלא אציע אותם לפניך, אולי תהיי סבורה, שיש חפץ בהם לתועלתך.“

אבל היא לא היתה סבורה כך, ומצבה עשה אותה בלתי מוכשרת לחלוטין לקבלת לקח דעת. לא שהיתה חלילה קוצפת עליו בגלל תוכחת מוסרו: היא היתה מאוד מאושרת, שלא על דוחן-הכושים ועל שאר דברי נימוס מעיקים היה משיח עמה, אלא שהתנהלה השיחה בתחום אשר בו ראתה את עצמה מוסמכת בתורת אשה, ולפיכך לא הובהלה לשאת את רגליה ולנוס.

„מה מופלא דיבורך, אוסרסיף“, החזירה לו ושפתותיה מלטפות בחיבה את השם. „אכזרי ומסולף דיבורך, — כלומר, מסולף עקב האכזריות; כי גם אם-אמת הוא ואין לסתור אותו מבחינת השכל-הישר המתבטא בתוכנו, — מכל-מקום אינו יכול לספק את צורכי הלב והנפש ולוא במידה הזעירה ביותר, ואכן בשביל אלה אין ערכו עולה על ערך מצילה מצלצלת. כי לא זו בלבד, שפסידות החומר אינה גורמת להמעטת סיבות הערצתנו את הצורה, אלא אדרבה, היא מוסיפה עליהן עוד אחת. יען-כי מערבבת היא בה גם את יסוד הריגוש, הנעדר לגמרי מן ההערצה שאנו מעריצים את היופי שבחומר הנחושת והאבן, היופי הקיים, אשר אין הפסידה חלה בו. חיבתנו אל דמות-החיים היפה מבלבבת יותר, ולאין-ערור, מאשר זו, הנתונה אל יפי-התמיד שבתמונות-הצלמים הנוצרות בבית-האומן של פתח, וכיצד תרצה להורות את הלב שיאמין, כי חומר-החיים נקלה ונמבזה הוא יותר מן החומר הקיים שממנו קורצו צלמי-דמותו? לא, ולעולם לא ילמד זאת הלב, ולא יקבלנה. כי הקיים הוא מת, ורק המת הוא הקיים. ולוא אף ישבצו תלמידיו החרוצים של פתח ברכים בעיני צלמיהם, עד שנדמות הן כמביטות: אותך הן לא תראינה, רק אתה רואה אותן, ואינן נענות לך בקיומן בלשון „אתה“ שהוא „אני“ והדומה לך. רק יופיו של אחד כמונו נוגע אל הלב. הכי נמצא אדם שישא יצרו להניח את ידו על מצחו של צלם עצבים מעשה-חרשים ולנשק את פיו? הנה הוראית לדעת, מה מבלבבת היא, ולאין ערוך יותר נרגשת, חיבתנו לדמות-חיים, אף כי סופה כיליון! — כיליון! מדוע ולשם איזו תכלית אתה מדבר אלי על-אודותי, אוסרסיף, ומזהיר אותי בשמו? האם נושאים את החנוט בהקפות באולם, עם סיום החג, יען-אשר הכול צפוי לכיליון? לא, כי היפוכו נכון! כי על מצחו כתוב: חוגו את היום!“

תשובה נאה באמת, תשובה כהלכה — לאמור, כפי מידתה, כפי מידת סחרחורתה, אשר פיקחותם של ימים מפופחים חייבת לשמש לה כסות של תחפושת. יוסף אך נאנת, ולא הוסיף להתנגד לה. הוא גמר בלבבו, כי כבר עשה את חובתו, וחלל מלטעון טענת פיגולו של כל בשר מתחת לפני-השטח — מתוך ההכרה, שהסחרחורת תפסח על טענותי, והלב והנפש לא ירצו לדעת עליהן מאומה. הוא לא נתפנה לכך שיברר לאשה, כי אחד מן השניים מעשה-תרמית הוא, או החיים, כגון בעצבים מעשה-חרשים, או היופי, כגון בבן-האדם הנפסד, וכי האמת היא, אשר בה מאוחדים החיים והיופי בלא עירעור ובלא אחיזת-עיניים, משתייכת לספירת-סדרים אחרת, שאליה בלבד רצוי לשאת את הלב המבין. לא נתפנה, הואיל ודי לו במצוקתו, דרך משל, בהתגוננות כנגד המתנות, שביקשה בימים הללו להשפיע עליו — מחמת אותה דחיפה ריגשת של אהבים בכל התקופות.

אשר שורשיה ברגש התלות ביצור שהאדם מקימו לעצמו לאלוה, וביצור המושך להקריב לו קורבן, להדרו בקישוטים ולשחזו לשם הטיית לבבו. ואין זה הכול. מתנת־אהבים משמשת גם לתכלית קבלת־קניין ותפיסתי־די, היא משמשת לשם טביעת־חותם של שיעבוד על יצור זה נוכח שאר כל העולם כולו ולשם הלבשתו במדי האיסור כלפי כל רשות אחרת. אתה נושא את תשורת, הרי שלי אתה. מתנת־האהבים המשובחה ביותר היא הטבעת: הנותן אותה, יודע יפה, מה הוא רוצה, והמקבל אותה אף הוא היה צריך לדעת, מה נעשה בו, שכן כל טבעת אינה אלא חוליה בשלשלת בלתי־נראית־לעין. כך נתנה אני ליוסף, במבצע נבוכד, כביכול כאות תודה על זכויותיו ועל־אשר הכניס אותה אל סוד העסקים לפניי ולפנים, טבעת יקרת־ערך, וחותר־חרפושיית חקוק בה; וכעבור זמן הוסיפה להגיש לו תכשיטים אחרים, כגון צמידי זהב וצווארונים מעוטרים אבני־חן צבעוניות, ואף מלבושי־הג שלימים מלאכת־מחשבת: כלומר, היא רצתה לתת לו את כל אלה „במתנה“ וניסתה פעם פעם לכפותם עליו במלים תמימות. אולם הוא, אחרי שלקח מידה דבר זה או אחר בדרך־ארץ, סירב לקבל את השאר, בתחילה במלים ענוגות ומצתירות, ואחר־כך בדברים קצרים ונמרצים. והמתנות הללו פקחו את עיניו לראות את המצב שהוא שרוי בו, וגילו לו את האמת כמות שהיא.

מעשה, שהיה מסרב לקבל לבושי־הג אשר יעדה לו, וכה אמר בקיצור נמרץ: „כסותי וכוחותני מספיקות לי“, — ואז הכיר ברורות, מהו המשחק שמשחקים מסביבו. בהיסח־הדעת ענה כפי שענה גילגמש לאישתר בעת אשר הפצירה בו בעגביה בגלל יופיו בלשון זו: „בוא גילגמש, היה לי לאיש! תנה לי מזרעך, מזרעך ת־לִי“ — ועוד הבטיחה לו מתנות מפוארות, באם יאבה לתת לה את מבוקשה. הפרת בבוֹאָה קדומה כזו יש בה מן ההשפעה המרגיעה והמבעיתה כאחד. „הנה, שוב אותו מעשה!“ אומר האדם אל נפשו, וחש את המתהווה על מסד נאמן, את המוגן באגדה, שהוא למעלה מן המציאות, כלומר דמות־האמת של המתרחש עתה; ובכך יש מן ההשפעה המרגיעה. אבל גם בלהה מחלחלת באיבריו בשעה שהוא רואה את עצמו מוצג במחזה חג־ומסיכות, במשחק־במה של תולדות אלים, כדמות חיקוי, ודומה לו כל זה כגון חלום. כן, כן, אמר יוסף אל נפשו בשעה שהתבונן במות המסכנת, בתו של אָנו את, בתו שיצאה לזנונים את, לאמיתו של דבר, ואין את יודעת בעצמך. הנה ואקלל אותך ואוציא במספר את אהבהביך הרבים, את מאהביך אשר הכית בעגבתך ותהפכי את האחד לעטלף, את השני לעוף־כנף בשלל־צבעים, את השלישי לזאב ערבות, עד שגירשוהו, את רועה־העדה, צועריו שלו, והכלבים שלחו שן בבשרו. גם לי יקרה כמקרה כל אלה, כך ילמדני המשחק. מדוע כך דיבר גילגמש וכלימה העטה עליך, עד שמהרת לרוץ אל אָנו בחמתך ועוררת אותו, שישלח את שור־השמיים ובנחרות־אש ירדוף אחרי הממרה־את־פִּיךָ? הנה, ידעתי מדוע, כי על־ידו אבין את עצמי, ועל־ידי עצמי אבין אותו. עקב היותו סר חזף בגלל מחמאות־פִּיךָ על דרך האדנות, דיבר כן, והציג עצמו

(*) עפ"י תרגום שאול טשרניחובסקי: „עלילות גלגמש“, לוח ששי.

כנערה בתולה לעומתך ויחגור חלציו בצניעות נגד עגביך ומתנותיך, אישתר
בעלת-הזקן' —

על פרישותו של יוסף

בשעה ששומעים אנו את יוסף, פותר-הלוחות, מאחד את מחשבותיו באורח זה עם מחשבותיו של מי שקדם לו בזמנים, נודמן לדינו בכך רמז-דבר לניתוח מסויים, שיהיה כמרכזן חשבון-מעשים וסיכום, ומתוך הכרת חובתנו לשרת את המדעים היפים, נראה לנו, שכדאי להכלילו כאן; הלא הוא הרמו שבמלה: „צניעות“. נושא-הגות זה קשור בלא-הפסק, במשך אלפי שנים, אל דמותו של יוסף, ממנו יתד לתואר-המופת שאינו נפרד לעולם משמו: „יוסף הצדיק“, או גם בדרך המשל הסמלי, המציין סוג מסויים: „אדם פלוני הוא יוסף הצדיק“, — וזהו כינוי-השעשועים הענוג, שבו חי זכרו בדור, אשר תהומות כה עמוקות מפרידות בינו ובין ימי חייו; ובשעה שאנו באים לחבר את תולדותיו בדיקנות שאפשר יהיה לסמוך עליה, אין אנו סבורים שנצא ידי חובתנו, אם לא נאסוף בשעה הנכונה את היסודות האופייניים והעיקריים המרומזים והמפוזרים פה ושם, שמהם מצטרפת תמונת פרישותו — ויהיו היסודות הללו ססגוניים ומזורים ככל-אשר יהיו — על-מנת שנגישם בצורה ברורה ככל-האפשר לקורא המשכיל, העלול להתעצב על עקשנותו של יוסף, הואיל ואהדתו נתונה כמסתבר למות-אם-אנת בצרת-נפשה. כלל גדול הוא ואינו צריך ראייה: אין הכינוי „פרישות“ חל על המצב שבו נעדרת החירות שמיסוד כשרון-המעשה, כגון אצל קציני-כבוד וחצרוני-שמש משובשים. העובדה שיוסף היה איש חי רב-פעלים בלא-פגם, היא הנחה קודמת, המובנת מאליה. הן ידוע לנו, אגב, כי בשנות חייו הקשישות יותר נשא לו אשה בחסות המלכות, והעמיד שני בנים, את אפריים ואת מנשה (העתידים להופיע לעינינו). היוצא איפוא, שבתורת גבר לא היה מתנהג בפרישות, אלא רק בימי עלומיו, שכן בעיניו היה רעיון-העלומים קשור קשר מיוחד אל עניין הפרישות. ברור הוא, ששומר היה על בתוליו (על כך מותר לדבר גם אצל העלם, שהרי לשון זכר הוא), רק כל-זמן שהויתור עליהם היה עלול למשוך על עצמו את טעם האיסור, היצר-הרע והחטא. לאחר זמן משבטלה כביכול כל חשיבותם, ויתר על הבתולים בלא חשש, לפיכך מתאים לו הכינוי-למופת, המציין פרישות דרך-ארץ, רק באורח ארעי מוגבל, אך לא עד סוף חייו.

ייתכן, שמן-הדין הוא לדחות עוד אי-הבנה, כלומר, שפרישות-עלומיו היתה כביכול פרישותו של בטלן כפרי וגולם שאינריו-על-שאל בעסקי אהבה, — מידה של טיפשות איטרת, אשר על נקלה תתחלף במידת ה„פרישות“. ההנחה שילד-שעשועיו של יעקוב מטומטם וכלב מת הוא בעניינים שבצנעה, אינה עולה בקנה אחד עם דמות דיוקנו שהופיעה לפנינו בפעם הראשונה, אותה תמונה, שהסתכלנו בה באמצעות עיניו המיוגעות של האב: כיצד מתגנדר בן-השבט-עשרה ליד הבאר

נוכח הלבנה היפה וכיצד התייפה כנגדה. מקורה של אותה פרישות, שיצאו לה מוניטין, היה למעשה כה רחוק מחסרון הכושר, עד שנמצאה מיוסדת ממש על היפוכו: על מיכלל-חדירתה של רוח-האהבה אל העולם ואל יחסי-הגומלין שבינו ובין העולם, משמע, על מין התאהבות כוללת, שהיתה כה ראויה לציון מקיף זה, יען-אשר לא נעצרה כלל-יעיקר אצל הגבול הארצי, אלא מצויה היתה בכל הנסיבות לחלוטין, ואף בקדושות-גוראות-הוד, — בחזקת ריח-ניחות, מגע עדין, משמעות רגישה, רקע חרש, וכאן מקורה של הפרישות.

בתחילת פרשיות אלה ניסינו כוחנו בהסברת התופעה: קנאת-אלוהים חייה — בקשר לפורענויות שמקורן בלי ספק בלהט-היצרים, אשר זימן אל (בשחר-הימים — רוח-משחית מדברי), גם בתקופת התקדמותה של קדושת-הגומלין בברית עם רוח-האדם, לנושאי הרגש המדושן-ומשולח-הרסן וההערצה; ועל פורענויות אלה ידעה רחל להשמיע שיר קינים והי. מראש הגדנו אז, שיוסף, נצר-מטעה, ייטיב להבין חיותו זו של האלהים בזריות-של-חן וישכיל בכך יותר מיעקוב, מולידו מלא-הרגש, ובכן אפוא, פרישותו היתה בראש-לכול ביטוי להבנה זו וליישוב-דעתו. מן הסתם ידע ותפש, שייסוריו ומיתתו — ותהא תכליתן הרחוקה והנוספת כל-אשר תהיה — לא היו אלא עונשה של גאוות-הרגש בלב יעקוב, אותו חיקוי לחפץ-הבחירה המלכותי, אשר אלוהים לא יכול לסובלה, — משמע, פעולת-קנאות עליונה, המכוונת כנגד יעקוב המסכן. עד כאן חלו פורענויות יוסף רק על אביו, ולא היו, אלא מעין המשך הפורענויות הבאות בשעתן על רחל, אשר יעקוב לא חדל מאהוב אותה אהבה מופלגת, דהיינו, אותה בדמות הבן, אולם בקנאה צפונה משמעות כפולה, שתי אפשרויות להתייחסותה. יכול אדם להתקנא במישהו, יען-כי נאהב זה יותר-מדי על-ידי אחד, שאותו אדם תובע לעצמו את כל רגשותיו; יכול אדם להתקנא למישהו, יען-כי בזה בחר בתעצומות-עוזו, וממנו הוא תובע את מלוא-רגשותיו. אפשרות שלישית היא, שיהיו שני אלה חופפים ומתאחדים לקנאה מושלמת, — ומן הבחינה העקרונית אין יוסף מתרחק למעשה מן האמת בשעה שהוא מייחס את מידת השלימות למקרהו. לפי דעתו, הוא טורף והוגלה לא רק לשם הענשתו של יעקוב, ואף לא בראש-לכול לשם הענשתו, — או אולי בעיקר לשם הענשתו, יען-כי הוא עצמו היה נושא לחפץ-בחירה עצום-ומופלג, לתאוה אדירה-ברוממותה וליעוד-קנאות: וכל זה לפי כוונה, אשר לבו של יעקוב בדאגתו אמנם ניבא לו שמץ ממנה, אך בכללותה רחוקה היתה עדיין מתחושת-האב המתונה שלו, אשר טרם הגיעה אל תפיסת תסבוכתה המפולפלת. מסתבר, שגם הרגשתו של אדם בן דורנו עלולה להיפגע ולהתבלבל קשות על-ידי מחשבה כגון זו: על-ידי הטעמתו זו של היחס בין היוצר לבין היצור; שהרי זרה היא לרוחנו לא פחות משהיתה לבינת-האב המתונה. אבל מקומה יכירנה בקרב הזמן וההתפתחות, ומבחינת תורת-הנפש אין ספק, כי לא רק שיחה אחת פוריה מן השיחות הנודעות במסורת, שנערכו בחסות עב-הענן בין האל אשר-נפיר-לא-ייראו (ויהא שמו כל-אשר יהיה) ובין תלמידו וחביבו, היתה בעלת אופי של חריפות עצומה, המצדיקה במהותה היסודית את השקפתו של יוסף על

העניינים; וקרבתה לראות תלויה אך בהדרת ערכו האישי, שעליו אין אנו רוצים להוציא משפט.

„כן, שומר אני על טהרתי“, מלים אלה שמע פעם בנימין הקטן בחורשת אדוניש מפי אחיו הנערץ, והן נסבו גם על טיהור פניו למשעי מכל חתימת־זקן, שעלולה היתה לבטל את היופי המיוחד שבשב־ע־עשרה שנותיו, וגם על היחסים שבינו ובין העולם החיצון, שעיקרם היה כיבוש־היצר, הרחוק מרחק רב מן הפסילות. פירושו היה בפשטות: מידות של זהירות, חוכמה נאצלת ושימת־לב קדושה, שבהן עשויה היתה החווייה האיומה במעשה־האלימות ובקריעת הכליל והצעיף אך לחזקו חינוק רב; ועלינו להודות, שהגאוה הקשורה בכיבוש־היצר הרחיקה ממנו כל צל קדרות של ויתרון. לא תיזכר ולא תיפקד כאן שום הסתגפות חשוכה־מיוגעת כפי הציור הכחוש, המצטייר — חוק ולא יעבור — בדמיון האדם בדורנו, מן הפרישות. על־כורחו יכיר דמיון זה, כי יש בנמצא גם פרישות נעלצת, ואף שובבה; בראש־לכול הוכשר יוסף לכך על־ידי רוחניות מסויימת, צלולה ונועזת, שהתווסף עליה אושרו ביהרתו החסודה, בחזקת „ארושה“, — על־כן הוקל מעליו הדבר שהיה משא כבד וזעוף לאחרים. מפי מות האדונית נפלטה מלה, בשיחתה עם פילגש־הכבוד מח־נ־סו־ח'ת: תלונה על יצר־הליגלוג שראתה כביכול בעיניו של בן־המשק הצעיר — לעג על עבותות־התאוה הנוגות, על כלימתה של שטופת התאוה. זו היתה הבחנה נכונה למדי; כי באמת היתה אחת משלוש החיות השומרות את גנה של פורשת־הרשת: „חרפה“, „אשמה“ ו„צחוק לעג־וקלס“ — הקרובה אליו ביותר, והיא השלישית; אך לא על־דרך הסבל, בחזקת קורבן, כפי עיקר כוונתו של המשל, אלא הוא עצמו היה צוחק צחוק־קלסה, והוא הדבר שמצאו בעיניו גם הנשים הצובאות על הגנות ועל החומות בשעה שתרזו אחריו. יחס כזה אל ספירתה של חמדת־הבשרים העוגבת אמנם ימצא לעיתים, על־כך אין חולקין; תדעת קשר נעלה יותר וסגולת־אהבה נבחרת עלולה להבשיל אותו. אך מי שירצה לראות בכך התנשאות כלפי היסוד האנושי ולדון לכף חובה את הנטייה להשקיף על להיטות היצר באור הגיחוך, חייב לדעת, כי סיפורנו מתקרב והולך אל שעות בהן נמחק צחוקו של יוסף, וכי שואת חייו השנייה, תשובת אבדנו, ניחתה עליו ממקורו של אותו כוח גופי, אשר בגאוות־עלומי מדמה היה, שזכאי הוא למרוד בו. —

זה היה איפוא ראש הסיבות לכך, שיוסף סירב להישמע לתאוותה של אשת פוטיפר: הוא היה מאורש לשכינה, הוא התנהג בזהירות נבונה, הוא הביא בחשבון את הכאב שבגידתו עשויה להסב ליחיד המיוחד. הטעם השני היה סמוך ודבוק אל הראשון, ולא היה אלא בבואתו של זה, או לכאורה רק אותו טעם בצורה ארצית־חברתית: הלא היא נאמנותו לפוטיפר, אשר נחתמה בברית הכרותה בינו ובין מונת־כאף שהסתלק מערבה, נאמנותו לאדון המעודן, העליון שבחוג הקרוב. השוואתו של העליון המוחלט עם העליון היחסי, העליון המקומי, והמרת זה בזה על דרך השעשועים, שהתחוללה במוחו של נכד־אברהם, מסתמא תיראה בעיני בן הדור החדש כמנוגדת לשכל־הישר, ותעשה עליו גם רושם מוזר אפס כי כך

הווה עובדה, שאישיותו הדשנה, אך מכל-מקום אצילה, של הכהונתן השמשי וגבר-הכבוד, באנוכיותה הנוגה, נדמתה לאותו מוח חולמני כגון דמות שלמטה וחזרה גשמית תואמת כנגד אלוהי אבותיה, השרוי בלי אשה ובנים, אותו אל קנא, אשר לעובדו באמונה ולחוס עליו גמר-אומר בכל כובד-הראש, — ברוח-יחידיו משועשעת, ולא בלי תערובת של חשבון-תועלת. ואם נוסיף על כך את נדרו הקדוש אשר נדר למונת-כאף בשעת מיתתו: לגונן על הדרת-כבודו הענוגה של האדון בדעת-זומימה ולהרחיק מעליה מעטה-קלון, או אז ניטיב להבין, שתשוקותיה של מות המסכנה, אשר כמעט וחדלה להסתירן, נראו לו על-כורחו כפיתוי לוחט המשיא להתנסות ולדעת „טוב ורע“ ולחזור על מעשה-הכסל של אדם הראשון. — זהו השני.

בנידון הטעם השלישי יספיק לומר, כי גברותו היקוצה לא אבתה להשפיל את עצמה אל הנשיות הסבילה על-ידי שידולה הגברי של אדוניתה, ולא כמטרה אלא כחץ רצתה תאוותו להתבטא — ובכך מוסבר הדבר. ועל-נקלה משתלב בזה הביעי, הנוגע כמרכן בגאווה, אבל בגאווה מיסוד הרוח.

צמרמורת אחזה את יוסף נוכח התכונה שלבשה לעיניו דמות-הגוף במות, האשה המצרית, ומצוות הטהרה מיסודה של גאווה-מורשה הזהירה אותו מפני עירוב דמו בתכונה זו: ישישותה של הארץ, אשר אליה נמכר, אריכות-הימים הניבטת אל פני עתיד בלא ייעוד, בהתמד-שאיייה בלי תמורה, פרועה, מתה וחדלת-תוחלת, שכאילו מרמות כבר, כי מתכוננת היא להרים את טלפיה ולחטוף אל חיקה את ילד-הייעוד העומד לפניה כמהרהר, למען יגיד לה, מה שמו, — ואחת היא מאיזה מין היא, זכר או נקבה. כי הישישות חדלת-הייעוד היא כמרכן הזימה, המתאוה לדם-עלומים, שצעיר הוא לא רק לפי שנות חייו אלא ביחוד גם לפי שנבחר לשם העתיד. אצילותו זו לא שכח יוסף ביסוד-נפשו לעולם, מאז בואו אל הארץ הזאת כבן-לא-איש וכאין ואפס, כנער-עבד בן-עוני; ועל-אף כל פקחוו בהוויות-העולם, — סגולתו מבטן-ומלידה, — ומנהגו האדיב עם ילדי ארץ-הטיט, אשר בקרבם ביקש לעשות חיל ולעלות מעלה-מעלה, שמר על הרייח בינו לבנימ, מתוך מסירת מודעה-שבלב, וידע היטיב, שבסוף-תכליתו אין הוא רשאי להתאחד עם המוקצים-מחמת-מיאוס, ויפה הרגיש, — אם כלו כל הקיצים, — ילד-רוחו של מי הוא, ומי אביו.

אביו! הוא החמישי — אם לא הראשון, השורר על כל השאר. לא ידע אותו זקן מופה, שמתוך הרגל עגום סבור היה שטמון בנו במוות, — לא ידע, היכן הוא חי ומתהלך, היכן הוא לובש כסות עם נכר. אילו נודע לו הדבר, כי אז נפל אחרנית על גבו וסמר בשרו מצער, בכך אין ספק, בשעה שהיה יוסף מהרהר בשלישי שבשלושת ציורי-הגותו: „ההסתלקות“, „ההתעלות“ ו„הזרדתם-אלי“, לא התעלם לעולם מכוחות ההתנגדות שיוכרח יעקוב להתגבר עליהם; כי הכיר את המשפט-הקדום הנרגש שבלב הזקן בהדרת-כבודו נגד „מצרים“, שאט-נפשו האבהי-הילדותי נוכח ארצה של הגר, מצרים, ארץ של מידת-קופים. את השם פָּמֶת, המוסב על אדמת-הפריון השחורה, גזר הזקן הטוב בטעות, על דרך הדרש,

מן השם חם, אותו מנבל־אביו ובן־בלי־בושת, ובלבו היה מטפח דמיונות מופרזים בגוֹמֵאוֹתֵיהֶם על־אודות כסילותם המשוקצת של בני־הארץ בעסקי מוסר ומנהגי דרך־ארץ, רעיונות שהיו תמיד חשודים בעיני־יוסף כחד־צדדיים, ועתה, מאז התהלך בארץ זו, למד לחייך עליהם ולראותם כמות שהיו — דברי אגדה; שכן תאוות־הבשרים של אנשים אלה לא היתה גרועה מתאוות־הבשרים של שאר בריות, כי מהיכן תימצא רוח משובתם של יוגבים אלה, העובדים עבודת־פרך ומעלים מס באנחות, ושואבי־מייים אלה הנאנקים תחת שוט הנוגשים, כפי שמכיר אותם יוסף כבר תשע שנים, ואיך יוכלו לנהוג מידה יתירה של מנהגי־סדום? קיצור הדברים, הזקן טיפח בדעתו דימויי חולשה חגיגיים על־דבר מנהגייהם של בני־מצרים, משל כאילו מלאים חיייהם זנוניים, העשויים לבוא כרקב בעצמות בני־האֱלִים.

אף־על־פי־כן רחוק היה יוסף מהעלמת גרעין־האמת שבגור־דינו המוסרי של יעקב שנידה את ארצם של הסוגדים לכל חי והעובדים למתים, ולא מעט חזרו וניעורו בזכרונו דברי אביו הנחרצים על האנשים ההם, המציגים יצועיהם אצל יצועי שכניהם ומחליפים את נשותיהם בנשותיהם; על הנשים, העוברות בשוק ורואות עלם, שמראהו מדליק את תאוותן: מיד הן שוככות עמו, בלא שהיות ובלא ידיעת מושג החטא. תחוֹס־הרוח, שממנו הפיק אביו את התמונות המפוקפקות הללו, ידוע היה ליוסף: הלא הוא תחום כנען ותחום תנודותיה המתועבות של עבודת אלילים, המנוגדות לשכל הנאצל, תחומם של שגֵעוֹן־המולך ושירת־מחולת־המחנניים, של הפקריות וְאֶהוּלָאֶשְׂאֶהוּלָא ותזנוני אלילי הפריון בבולמוס־זיווגים חגיגי. יוסף בן־יעקב לא רצה לזנות כפי מופת־הבעלים. זה היה החמישי משבעת הטעמים שבגללם התנהג בפרישות. השישי קרוב להישג ידינו: אולם, למען הרחמים, ראוי שזוכיר אגב־אורח את הגזירה העגומה, שפגעה פגיעה אכזרית בכמיהות־אהבתה של מות המסכנה: משמע, העובדה, שהאיש אשר בו תלתה את תקוותיה המאוחרות, ראה אותן באור כזה, סילף את משמעותן באורח כה אגדי, מחמת אביו, ואנוס היה לשמוע בצלילי קריאת־חיבתה קול פיתויים פרועים, אשר אף שמץ מהם לא היה בה; כי הן נטיית־הלב שרחשה אָנִי ליוסף היתה רחוקה מאוד מאותם שגעוני־בעלים וְאֶהוּלָאֶשְׂאֶהוּלָא, אדרבה, היא נבעה מן המכאוב העמוק והתמים על יופיו ועלומיו, והיתה ערגה פנימית שבפנימית, כה טהורה או בלתי־טהורה ככל אהבה ולא תזנונית יותר מכל אהבה, אלא כאהבה בעצם טיבה. אם יצאה אחרי־כן לתרבות רעה ואיבדה את עשתונותיה, הן רק יגונה חולל זאת והוא האשם, עקב פרישותו המיוסדת על שבעה טעמים ונימוקים, אשר בה נתקלה אהבתה. אסונה היה, שלא מהותה האמיתית של אהבתה הכריעה, אלא משמעותה בעיני יוסף, הלא היא „הברית עם שאול” וזהו הטעם השישי.

חייבים להבין את הדבר לאשורו. באורח מחשבתו הרוחני־העקרוני של יוסף לגבי מצב, אשר בו חפץ היה להתנהג בתבונה ובוהירות, בלי לקפח את עצמו ובלי לקלקל את השורה, הצטרף אל הרעיון העויין־המפתה של שגֵעוֹן־הבעלים המלמלם, שהיה מן היסוד הכנעני, משהו מן היסוד המצרי המיוחד, שהיה מכביד יותר מכול: פולחן המוות והמתים, שלא היה אלא הנוסח המקומי של זנוני־הבעל.

שבחוקת נציגתם הופיעה לעיניו, להוותה של מות, האדונית המשחרת אהבתו. קשה להפריז בהערכת כל כובד חומרתו של האיסור הקדמוני, של אותו „לאו־בראשית מקורי, התלוי בעיני יוסף מעל לאידיאת־התערובת של מוות־ופריצות, מעל לאידיאה של הברית עם שאול ועם אנשי־שואל; לעבור על „לאו־ זה, ל„חטוא־ פה, להתנהג שלא כדת בנקודה סתומת־מורא זו, פירושו באמת: לקלקל את השורה. אנחנו, בחזקת בקיאים, המצויים אצל העניינים הללו, מבקשים לקרב אתכם, הרחוקים, אל הלך־מחשבתו, העשוי להיראות — יחד עם המעצורים הרציניים הקשורים בו — כרעות־רוח בעיני בעלי־תבונה שבדורות האחרונים. אכן, היה זה עצם התבונה ממש, לאמור, התבונה המזופכת בבית־האבות, זו המתייצבת נגד פיתויי חוסר־התבונה שלא־יידע־בושת. אין בכוונתנו לומר, שיוסף היה משולל חוש ודעת להכיר את חדל־התבונה; הדאגה שבלב הזקן בבית מעידה על היפוכו. אולם, האין אדם צריך להבין תחילה את החטא כדי שיוכל לחטוא? לשם החטא נדרשת רוח; יתר־על־כן, אם ניטיב להתבונן, נמצא, כי כל הרוח אינה אלא החוש להבין את החטא.

אלוהי אבותיו של יוסף היה אלוהי הרוח, לפחות מבחינת מטרת־היוזי, שלמענה כרת את בריתו עם בשר־ודם; ובאיחוד רצון־ההקדשה שלו עם רצון־ההקדשה של בן־האדם, לעולם לא היה לו שום עסק עם תחתיות־ארץ ועם המוות, משמע, עם חוסר־תבונה כל־שהוא השוכן באפילת־הפיריון. בקרב האדם התודע הוא כאל, אשר כל כגון־זה תועבה היא בעיניו, כשם שנודע הדבר לאדם בקרב אלוהים. בעת שהשמיע את מאמרי־ליל־המנוחה שלו באוזני מונת־כאף הגזע, וראה כי חלשה דעתו, ביקש יוסף לשכך את רוחו ונתחל לנחמו ולצייר לפניו, איך יתרחשו הדברים מעבר לחיים הללו, ואיך ישאפו שניהם לחזור ולהיות בצוותא תמיד, מאחר שמקושרים הם זה אל זה על־ידי מעשיהם. אך דברים אלה נאמרו בחיבה של נדיבות־לב כלפי אי־המנוחה שבלב האדם, כמעשה־של־חסד דרך־חירות־הרוח, באשר העלים עינו לרגע מן העיקרון שהוא חוק־ולא־יעבור: מן דחייתה החמורה והקפדנית של כל חקר במה־שמעבר־לחיים, שלפיה נהגו האבות ולפיה נהג האלוהים המתקדש בתוכם, שפירושה: להיבדל בבדילות גמורה מעל אלוהי העמים השכנים, אלוהי־המתים בקברות־מקדשיהם ובסימורת־מיתתם. כי רק על־ידי ההשוואה מבדיל האדם את עצמו, ורק כך יודע לו, מה הוא, למען יהיה מה שהוטל עליו להיות. ובכן, פרישותו של יוסף, העתיד להיות בעל לאשה ואב לבנים, פרישות זו שיצאו לה מוניטין בסיפור ובאגדה, לא צמחה מיסוד שלילתו העקרונית־הסגפנית של תחום האהבה וההולדה, אשר אגב, לא היתה עולה בקנה אחד עם ההבטחה שניתנה לאב הקדמון, כי זרעו ירבה כעפר הארץ; אלא היתה מורשת־מצווה במשפחתו: להתנהג בתחום זה ברוחה של תבונת־אל, להרחיק מעל עצמו את הכסילות המקרינה שבכל מיני אהולא־שאולא־הוא, שבעינו היא עולה בקנה אחד עם פולחן־המתים באורח נפשי־הגיוני, ולא ייפרדו. אסונה של מות היה, שהוא ראה בשידוליה דרך־של־פיתויים באמצעותה של תרבות זו — מוות ופריצות — דרך של פיתוי־שואל, אשר הפניעה לפנייהם עלולה להביא עליו קלקלה של גילוי־עריות.

וכך הגענו אל הטעם השביעי והאחרון — אחרון גם משום שדעתנו היא, כי כל השאר כלולים בו, וכולם גם יחד מעיקרם אינם אלא מיסודו של מורא זה: הלא הוא הטעם שב„גילוי עריות“. צליל זה נשמע כבר כשביקשה מות להסיר מעל שיחתם את האמתלה המציאותית, את חגורת עלי התאנה; אולם עלינו להתבונן אל הדבר כאן שנית לאחר שהכרנו את רב־גוניותם של יסודותיו הרעיוניים ואת מסקנותיו המרחיקות מגמתן.

באורח מופלא למדי — פירושה של מלה, דהיינו מושגה של מלה, שמסילתה נשברת ברוח האדם בכיוונים שונים, דומה לאחדותו של אור המתפרדת על־ידי הענן בצבעי הקשת. במקרה כזה יספיק שאחת מנקודות השבירה תכוון את הקו אל תחומה של מחשבת הרע ותהפוך אותו לקללה, ומיד תתפרסם המלה עצמה לגנאי ותהיה לתועבה בכל המובנים, ולא תוכל עוד לציין אלא דברים מתועבים, ותהיה נדונה לכך שתשמש כינוי לכל מיני התועבות, — משל כאילו מחמת הצבע האדום, שהוא צבע הרע, צבע המדבר, צבע כוכב הצפון, תאבד טהרתו העליונה של אור השמיים כולה בשלמותה, והיה האור לקללה. מלכתחילה לא היה רעיון העירום, רעיון העירטול, חסר תום ועליונות; שמץ אדם או קללה לא ניכר בו. אולם מיום שאירע המעשה הארור ההוא בנוח שהתגלה באוהל, המעשה בחם ובכנען בנו העווילי הקטן, למן היום ההוא התפצח כביכול ועמד בו בקיע, ועם השבירה נבאש ריחו והתאדם, והסומק הלך והתפשט עליו יותר ויותר; ומכאן ואילך לא היתה לו תקנה, ואי־אפשר היה לכנות בו אלא דבר של תועבה, ולא עוד אלא כל מיני התועבות, או כמעט כולם, נטלו לעצמם כינוי זה, ובו נודעו והתודעו גם כלפי עצמם. בהתנהגותו של יעקוב, עמוס־הדאגות, אז, אצל הבאר — הדבר היה לפני תשע שנים כמעט — בשעה שהשמיע גערה קשה על הבן בגלל מערומיו, שהציג הלו כתשובה לזיו הלבנה, — בהתנהגות זו אפשר היה ללמוד יפה את השחרת־פניה המדאיבה של אידיאה, אשר כשהיא לעצמה היתה חמודה כגון מערומיו של נער ליד הבאר. ההתערטלות במובנה הפשוט והגופני־האמיתי היתה מלכתחילה נקייה לגמרי מכל חשש ומכל מגמה, ממש כאור הרקיע; רק במשמעותה המושאלת, בחזקת כסילות־הבעלים ובתורת הסתכלות במערומי שאר־בשר שהיא חטא משפט־מוות, האדים המושג, אולם מכאן התגלגלו הדברים כך, שמדרך־ההשאלה חזר האדם ונפל על התופעה המקורית־החפה, ובהמשך ההארה החוזרת מכאן לכאן האדים אותה עד כדי כך, שהמושג נהפך שם וכינוי לכל מיני חטא־דמים, בין שנעשה בפועל ממש ובין שנעשה רק בשיקור־עין או בהרהור־הלב, עד שלבסוף נקרא כל „לאו“ וכל מעשה האסור באיסור־ובאיריה בשטח החימוד החושני ואהבת־הבשרים, אך בייחוד — משמע, שוב בסמיכות לזכר קלונו של נוח — התפרצותו של בן המסיג את גבול אביו: „גילוי־עריות“. ולא די בכך, כי עוד התחולל כאן שיווי מעשים שונים וצימצומם בשם אחד, באשר עוזנו של ראובן, חילול יצוע האב על־ידי הבן, החל לבטא את כלל־העוון וכמעט שהיו כל העבירות שבמבט־עין, בחימוד או במעשה, נחשבות, לפי הדעה המקובלת ואפילו לפי השם, כחילול כבוד־האב.

כל זה נשקף במוחו של יוסף — ואין עלינו, אלא להכיר בכך. המעשה שתבע ממנו הספינקס של ארץ־המתים, נראה כגילוי כנף אביו — וכלום לא כן ייראה גם בעינינו, אם נזכור, מה רבה שחיתות־המידות שארץ־הטיט מסמלת בעיני הזקן בבית, ומה מבהילה הפלצות שהיתה מועזתו אילו נרדע לו, שילדו, תחת אשר טמון יהיה לנצח, מתנסה בנסיונות כאלה? האם לנגד עיניו, שיוסף חש את מבטן הנח עליה, לנגד אותן עיניים חומות, עגומות, עם בוחק הבלוטות העדינות מתחתן, יחטא בגילוי־ערוות, וישכח את נפשו כגולם, כשם שעשה ראובן, אשר ברכת־הבכורה ניטלה ממנו מפני שהיה פחו כמיים? מאז תלויה הברכה מעל לראש יוסף, והאם במעשה־פוחזים יפסידנה, באשר יצחק עם חיית־הטלפיים הסתומה, כשם שציחק פעם ראובן עם בילה? מי ישתומם, אם תשובתו הפנימית על שאלה זו היתה: „לא, בשום מחיר!” מי יתפלא על כך, הננו חוזרים ושואלים, באם נביא בחשבון, מה־מאוד מורכב ומה־מאוד עמוס־זיהויים היה רעיון־האב, כלומר, גם ציעור האב, בעיני יוסף? האם ימצא אדם, ויהיה זה בעל רוח חופשית ונדיבה ביותר בענייני אהבה, שיראה אך המצאה אגדתית ב„פרישות” זו, שכל עיקרה אינו אלא ציות למצוות־אל פשוטה בתכלית: להימנע מן התקלה הנפסדת שבכל התקלות האפשריות? אלה הם שבעת הטעמים והנימוקים, שבגללם לא רצה יוסף להישמע לקריאה מתוך סערת דמה של גברתו, בשום מחיר שבעולם. הבאנו אותם במניין, כמספרם וכתוקפם, והננו סוקרים אותם בשלוות־דעת מסויימת, אף־על־פי שמשמעותה של שעת־החג הממששת ובאה אינה מצדיקה כלל את השלווה, הואיל ועדיין יוסף מרחף על־פני תהום הניסיון, וברגע זה — בעת שהיה הסיפור מספר את עצמו במקורו — לא הוכרע עוד, האם עתיד הוא להימלט בריא ושלם. אמנם, מולו שיחק לו, הוא ניצל במחיר הבורה, — כפי שידוע לנו. אבל מדוע העיני כל־כך להיכנס לעובי הסכנה? מדוע כה פסח על אזהרותיו המלחשות של ידידונו טהור־הלב, שכבר ראה בעיני רוחו את לוע הבור הפעור לרגליו, ומדוע עשה יד אחת עם האישון הזכרותי, ששפך עליו מתוך חמת־פיו שפעים של מדוח־נאופופים? קיצור הדברים: מדוע לא מנע רגליו על־אף־הכול מן הראיונות עם האדונית, אלא הניח שיתגלגלו הדברים בה ובו, כפי שהתגלגלו? — אכן, הוא היה כמחליק עיניו אל העולם, כנמשך באהדת־סקרנות אחרי האסור; ונוסף, היה כמקנה את עצמו במחשבה לשם־הרפאים אשר נשא ולמצב האלוהי אשר בו הוא שרוי; והיה במעשהו גם משהו מן המשובה הבוטחת בכוחה, הביטחון, שרשאי הוא להפריז במשחקו עם הסכנה, — לסגת הן תמיד יוכל בשעת הנחיצות; ובחזקת היפוכו החיובי של אותו הדבר, היה בכך גם מן הרצון להעני, משאיפת־הכבוד אל הדרך הקשה, בלי לחוס על עצמו ולהגיע עד קצה הגבול, למען יוכל להתפאר על־אחת־כמה בנצחונו על הניסיון, — להראות מבצע־אמן בשמירת המידות ולייקר את עצמו בעיני רוח־האב, יותר משהיה זכאי לעשות, אילו עמד רק בניסיון קל וזהיר... וייתכן שהיה בדבר משום ידיעה טמירה בנתיבתו, כגון נבואת־לב, שעתידיה היא שוב להסתיים במעגל צר יותר, ושוב הוא עתיד להגיע אל הבור, וממנו אין מנוס, באם חוק הוא שיתמלא כל הכתוב בספר התוכניות־של־מעלה.